

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CE3

KOPIA TILL:

UTR MIN

- " -

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

INK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-01- 43		
A	2	Ee 1

POL

INKOM UD 1990-01-03

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-03

UD STOCKHOLM

✓ FOER POL 1

B R A A D S K A N D E

RE WALLENBERGAERENDET

Mr David Johnson
ac
15

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

VI FICK IDAG FRAAN RYMKO SVAR PAA GUY VON DARDELS BEGAERAN ATT LAATA EN INTERNATIONELL ARBETSGRUPP FORTSAETTA EFTERFORSKNINGARNA I VLADIMIRFAENGELSETS ARKIV. SVARET INNEBAER ATT MAN FRAAN SOVJETISK SIDA INTE MOTSAETTER SIG SAADANA EFTERFORSKNINGAR MEN DAEREMOT ATT ARBETSGRUPPEN GES EN INTERNATIONELL SAMMANSAETTNING. MAN VILL, FRAMHOELL RYMKO, ATT DENNA FRAAGA SKALL HANDLAEGGAS PAA RENT BILATERAL BASIS. RYMKO BESVARADE OCKSAA JAKANDE EN FOELJDFRAAGA OM DETTA INNEBAER ATT SOVJET SKULLE MOTSAETTA SIG OM VON DARDEL TOG MED SIG T EX DR MAKINEN UTAN ATT LAATA HONOM FORMELLT INGAA I EN ARBETSGRUPP. FRAAN SOVJETISK SIDA VILL MAN INTE HELLER LAATA ICKE-OFFICIELLA SOVJETISKA REPRESENTANTER MEDVERKA UTAN ENDAST OFFICIELLA, AEVEN OM RYMKO PAA DENNA PUNKT INTE VAR HELT SAEKER (HAN AATERKOMMER).

DETTA INNEBAER ATT COTLER OCH MAKINEN SAMT TROLIGEN KAVTSEV OCH RODNJANSKIJ SKULLE FALLA BORT UR DEN FOERESLAGNA GRUPPEN.

TACKSAM NI FRAMFOER DETTA BESKED TILL VON DARDEL.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

Avsändningsort Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-04

Avd

Grupp

Mål

D

2

Eu 1

Adress

Generalkonsulatet
LENINGRAD

Hallqvist. 12.11

Text

Dnr..... [redacted] re uppgifter från Litauen om Wallenberg.

Som framgår av PM 1989-12-19 tar vi nu fasta på sovjetiska myndigheters beredvillighet till samarbete, även om vi även fortsättningsvis förbehåller oss möjligheten att ta direkt kontakt med sovjetiska medborgare. "Eventuella vittnen i Baltikum måste kunna tas upp via generalkonsulatet i Leningrad med lokala instanser." (PM sid 5, se även sid 8)

Föreslår att ni söker gå vidare med uppslagen under Primo, Secundo och Tertio i [redacted] på sätt som ni finner lämpligt. Som framgår av PM 89-12-11 (Olsson) har Landsbergis även vid besök i Stockholm nämnt Zvyriukas [redacted] Secundo) ✓ Han sade dock inget om eventuellt sjukhus i "Macikai Silute". Vi har inte heller fått några uppgifter från Landsbergis förmedlade av ambassaden i Moskva härom.

Cabinet

Ärendes

Wallenberg

Datum

1990-01-04

Avd

P

Grupp

2

Mål

En I

Adress

Ambassaden

MOSKVA

Text

.Re Wallenberg.

Följande har den 16 november inrapporterats från general-konsulatet i Leningrad. Delges er i anslutning till till Leningrad idag, som likaledes delges er.

RE WALLENBERG

PRIMO. I ENLIGHET MED VAD SOM OEVERNSKOMS MED AMBASSADOER BERNER UNDER UTRIKESMINISTERBESÖKET I VILNIUS. GJORDE VI DEN 13 NOVEMBER EN SONDERING OM "MACIKAI" OCH "SILUTE" I LITAUEN. SAA SKEDE I ENSKILT SAMTAL MED SAJUDIS LEDARE LANDSBERGIS. L SADE SIG KAENNA TILL MACIKAI SOM ETT LAEGER UPPRAETTAT AV IYSKARNA UNDER KRIGET, SENARE OEVERTAGET AV KGB. ENLIGT L FANNS LAEGRET INTE KVAR, MEN UPPGIFTER FOERELAAG OM ATT DAER NU SKULLE FINNAS ETT SJUKHUS. L LOVADE LAATA UNDERSOEKA OCH GE BESKED TILL AMBASSADEN I MOSKVA, DIT L RESER I BOERJAN AV DECEMBER FOER ATT FAA SVENSK VISERING. BESKED SKULLE OCKSAA KUNNA GES GENOM ANNAN SAJUDIS MEDLEM TIDIGARE. L OMBADS I FOERSTA HAND FRAAGA EFTER DAHNBERG I MOSKVA. VI GJORDE KLART ATT VI INTE GAERNA SAAG ATT NAAGON SAJUDIS MEDLEM PERSONLIGEN AAKTE TILL MACIKAI UTAN ATT VI ENDAST OENSKADE YTTERLIGARE UPPLYSNINGAR SOM EXEMPELVIS SAJUDIS-MEDLEM FRAAN TRAKTEN KUNDE GE.

SECUNDO: L FOERMEDLADE OCKSAA FOELJANDE TIPS, VILKET SOM SYNES SAKNAR VARJE SAMBAND MED UPPGIFTERNA FRAAN NEW YORK. FOER NAAGRA VECKOR SEDAN HADE L SAMTALAT MED EDVARDS VYRIKAS, BOENDE ULITSA SPALIO 37, KV 39 I GRIGISKES, BELAEGET 10 KM FRN VILNIUS. Z HADE UPPGIVIT ATT HAN 1950 I VANINO I TRAKTEN AV NAKHODKA TRAEFFAT EN PERSON SOM TALADE OM SIN TID I UNGERN OCH SOM GICK UNDER NAMNET VAIBERG. L MENADE ATT DENNE PERSON KUNDE VARA WALLENBERG OCH ATT DENNE ALLTSAA I ARKIVEN BORDE SOEKAS UNDER DETTA NAMN.

TERTIO. DEN LITAUISKE JOURNALIST SOM UNDER PRESSKONFERENSEN I VILNIUS 12.11 FRAAGADE OM WALLENBERG HETER ZJALIS LEONAS BRONJAUS, OCH BOR I KAUNAS PAA TELEFON 200 904. HAN SADE SIG HA SAMLAT EN DOSSIER PAA W-FALLET, SOM HAN OFTA SKREV OM.

QUARTO VI AER SJAELVFALLET BEREDDA NAER SOM HELST PAA PLATSEN FOELJA UPP NAAGOT AV OVANSTAAENDE TIPS. AVVAKTAR INSTRUKTION.

Cabinet

Avsändningsort

Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-04

Ärd

P

Grupp

2

Mål

En I

Adress

Ambassaden
MOSKVA

Text

Dnr.....Re Wallenberg

Följande har idag avsänts till generalkonsulatet i Leningrad.

Cit Som framgår av PM.....förmedlade av ambassaden
i Moskva härom.

Cabinet

Slutcit

3. 5 000 ex

Dep Ubk 3220.

UTRIKESDEPARTEMENTET
CBE1

ÄRENDE:

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

INK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-01-28 5		
And	Gr	9/21
P	2	Ee

POL

INKOM UD 1990-01-05

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-05

UD STOCKHOLM

FOER POL 1. E

RE WALLENBERG

eh Moskva o. Leningrad
31/1
ac M

FORTS

RE WALLENBERG

PRIMO. VI STAELLER OSS TVEKSAMMA TILL DET LAEMPLIGA OCH AENDAMAALSENLIGA I ATT GK LENINGRAD TAR UPP WALLENBERGAERENDET MED LOKALA MYNDIGHETER. DET AER BAETTRE ATT ALLA OFFICIELLA KONTAKTER SKER VIA MID:S STYRELSE FOER HUMANITAERT SAMARBETE. VI AVSER F OE FOERST UNDER LOPPET AV DE NAERMASTE VECKORNA MED MID OCH KGB (JAG HAR BEGAERT SAMMANTRAEFFANDE MED KRJUTJKOV OCH ADAMISJIN) DISKUTERA HUR VI VILL GAA VIDARE.

LENINGRAD KAN NATURLIGTVIS SPINNA VIDARE PAA DE ANDRA KONTAKTER SOM TAGITS (FRAEMST VIA LANDSBERGIS) MEN MED IAKTTAGANDE AV VISS FOERSIKTIGHET.

SECUNDO. VI AVSER, SAUF AVIS CONTRAIRE, BEGAERA ATT RYSSARNA GENOMFOER EN ALLSIDIG ANALYS AV SMOLTISOVRAPPORTEN MEN SAMTIDIGT FOERBEHAALLA OSS RAETTEN GOERA EN EGEN, KOMPLETTERANDE ANALYS.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA [REDACTED]

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1990-01-04

St Wallenberg-Fören
f ledare
Pel I, Hallquist / Sh
90 01 15

Kanslirådet
Martin Hallquist
Utrikesdepartementet

PM

4/004

INKOM UD		
1990-01-05		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	EWI

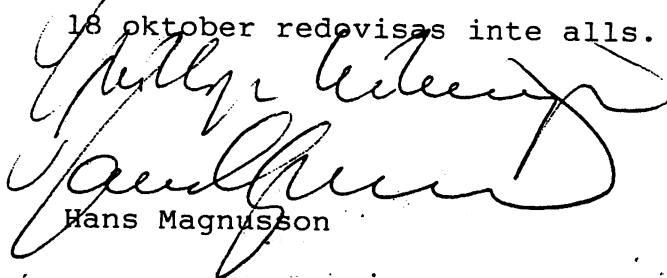
Wallenbergärendet
Hbr Magnusson-Hallquist 1989-12-21

Broder,

Den samtalsuppteckning från Wallenbergföreningens besök i Moskva, som publicerats i decembernumret av Mezjdunarodnaja Zjizn har vår översättare, Magnus Dahnberg, jämfört med sina egna anteckningar. Han fann att den sovjetiska versionen till största delen stämmer vad gäller fakta. Noteras bör dock att svenska sidans vittnen alltid nämns inom citationstecken.

Förvånande är att uppteckningen tar upp frågan om den påstådda svensk-sovjetiska kontakten rörande utväxling av Wallenberg mot Wennerström. Wallenbergföreningen hade begärt att detta inte skulle delges pressen, vilket sovjetsidan gick med på.

Von Dardels och Scnnenfelds möte med Uspenskij den 18 oktober redovisas inte alls.

Hans Magnusson

cf

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CE1

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

1990-01-08		
1990-01-08		
P	2	Eu

POL

INKOM UD 1990-01-08

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-08

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 (HALLQVIST)

B R A A D S K A N D E

RE WALLEBERGAERENDET

aa
M

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

1

RE WALLENBERGAERENDET

MID HAR IDAG MEDDELAT ATT GUY VON DARDEL KAN AVHAEMTA VISUM I STOCKHOLM ELLER GENEVE. MAN SAEGER OCKSAA PLOETSLIGT ATT MAKINEN KAN AVHAEMTA VISUM I WASHINGTON. FOER BAADA GAELLER ATT DE RESER PAA EGEN BEKOSTNAD, SAEGS DET. TACKSAM NI MEDDELAR VON DARDEL.

VI VAENTAR FORTFARANDE PAA SVAR PAA VAAR FRAAGA TILL RYMKO. OM GRUPPENS SAMMANSAETTNING.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA [REDACTED]

*hS det
in Dardel
ae
M*

UTRIKESDEPARTEMENTET
CL1

ÄRENDE:

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-01-28		
P	2	Eu'

POL

INKOM UD 1990-01-08 [REDACTED]

GENERALKONSULATET LENINGRAD 1990-01-08

UD STOCKHOLM

[REDACTED] FOER HALLQVIST POL 1 FRAAN
AHLANDER. [REDACTED]

RE WALLENBERG

ch 22
feng
av
M

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

1

RE WALLENBERG

P R I M O GAELLER TILLVAEGAGAANGSAETTET ENLIGT EDERT 1 AEVEN ENN
TARTU SOM BOR I DORPAT? (JFR [REDACTED]).

S E C U N D O VI HOPPAS I SAA FALL HINNA MED DESSA AERENDEN I
FEBRUARI-MARS.

T E R T I O ER DELGIVNING OM RAOUL WALLENBERG*1989-12-19 DELVIS
OLAESLIG. TACKSAM NY DELGIVNING.

AHLANDER

GENERALKONSULATET LENINGRAD [REDACTED]

1990-01-03

Nr 1

Handl: K. Holm

Hr Hallgust Magnusson, Moderna
90 04 03

Utrikesdepartementet

~~HEMLIG~~

~~90-01-03~~

~~Los Angeles~~

Intervju med möjligt Wallenbergvittne

(1 bil.)

RIK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-01-8		
PM	Gr	MSI
P	2	En I

./.

Bifogat insänds härmed en kassett innehållande en intervju med Boris Polyak, f.d. sovjetmedborgare som utvandrat till USA och nu är bosatt i Los Angeles. Intervjun genomfördes den 28 december 1989 av generalkonsuln Hammarström och pressrådet Holm, som tidigare inberättat rabbinen Coopers redogörelse för Polyaks upplevelser i ett fängelse i Chabarovsk. Polyak hade först för ca. ett och ett halvt år sedan via den exilryska publikationen Panorama blivit medveten om Raoul Wallenbergs existens. Via Panorama hade han kommit i kontakt med Si Frumkin, som medarbetar i tidningen. Polyak hade besökt Cooper i sällskap med Frumkin. Denne fungerade vid det tillfället, liksom vid samtalet på generalkonsulatet som tolk.

Bandet är på sina ställen inte så lätt att uppfatta, då Polyak är en intensiv person, som genom att tala i långa sekvenser inte gör tolkandet till en lätt uppgift. Framför allt gäller detta de avsnitt som berör rättegången mot Polyak, vilka har mindre betydelse än hans redogörelse för mötet med medfången, som skulle kunna vara Raoul Wallenberg. Det var vår bedömning att det var viktigt att Polyak gavs möjlighet att framföra sin berättelse i sin egen takt och med minsta möjliga inblandning från vår sida.

Polyaks skildring överensstämmer i allt väsentligt med rabbinen Coopers, som inberättats i ovancit. m.i.s.o. Några dagar efter Holms telefonsamtal med Cooper ringde Si Frumkin och meddelade att Polyak misstagit sig i fråga om tidpunkten för rättegången och sammanträffandet med den person som han i efterhand hade förstått kunde ha varit Wallenberg. Det kan förefalla egendomligt att Polyak, som

i övrigt verkar ha ett kristallklart minne av mötet med medfången, skulle kunna missminna sig om tidpunkten för den egna rättegången. Hans förklaring att han var påverkad av den strålbehandling för magcancer, han just genomgått före samtalet med Cooper, är kanske inte helt övertygande. Dock bör tilläggas att Polyak ger ett trovärdigt intryck. Mot slutet av intervjun förklarar han att han är medveten om att hans dagar är räknade. Han säger sig vara en djupt religiös person och svär vid Gud att allt han sagt under intervjun är sant. Han säger vidare att han har gjort mycket gott under sin levnad, men att om det han sagt under samtalet kan bidra till att få fram sanningen om Raoul Wallenberg, anser han att det kan vara det viktigaste han gjort under sitt liv.

Polyak gör också klart att han är beredd att medverka i en undersökning och att om så krävs själv resa till Chabarovsk och biträda vid kontakter etc.

Den sannolikt viktigaste delen av Polyaks vittnesmål rör de dokument som han tvingades skriva på efter förhöret av "de höga officerarna" i fängelset och som innebar ett löfte från Polyaks sida att aldrig nämna om mötet med medfången, då detta skulle vara liktydigt med att avslöja en regeringshemlighet. På fråga bekräftar han att det inte kan röra sig om ett missförstånd kring medfångens nationalitet. Ryskan är entydig. En svensk är en svensk. Polyak, menar att det mest troliga är att dokumentet fortfarande finns kvar i hans rättegångsdossier, som det borde vara möjligt att få tillgång till. Han har ingenting att erinra mot att hans namn och rättegångsdatum används för att komma åt handlingarna. Däremot är han angelägen om att hans efternamn inte ges offentlighet i onödan av hänsyn till de släktingar som alltjämt är bosatta i Sovjetunionen.

Under samtalet visade generalkonsul Hammarström en bild av Raoul Wallenberg för Polyak och frågade om det var samma person som han delat cell med den 28-29 augusti 1971. Polyak bekräftade att det är samma person. Längre fram i intervjun säger Polyak att han inte är hundra procentigt säker på att det var Wallenberg han talat med. Men, med 99,99 procents säkerhet tror han det är samma person.

Beträffande det dokument från 1947 som förklarar att Wallenberg avlidit i sovjetiskt fängelse, säger Polyak att det inte är rätt typ av dödsattest för en så viktig person som en svensk konsul. Jag känner det sovjetiska systemet så väl att jag vet att det inte skulle gå till på det viset, säger Polyak.

Han uppger namnet på två personer, Efim Mitkin, vittne vid rättegången mot Polyak och huvudförhørsledaren, majoren

Vladimir Matsynin. De bor enligt Polyak sannolikt kvar i Chabarovsk och bör kunna nås för bekräftelse om att rättegången mot Polyak ägt rum, liksom om omständigheterna kring den.

Göran Larsson

/eee

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-08

Dnr

Avd

Grupp

Mål

P

2

Ea

Adress

Ambassaden

MOSKVA

Text

Dnr....[REDACTED]...Re besök i Moskva av von Dardel. [REDACTED]
Från Hallqvist.

1. När von Dardel fått beskedet om den sovjetiska inställningen till hans förslag om en internationell undersökningskommission beslöt han ringa till Rymko. Då han idag kontaktade mig angående sin förestående resa till Moskva sade han sig ha talat med Rymko. Denne hade ännu inte kunnat ge slutgiltigt besked beträffande internationellt deltagande. "Jag tänker ha två amerikanare med mig", tillade von Dardel. Dessa skulle dock anlända först några dagar senare, om nu allt gick enligt hans planer.
2. Von Dardel frågade om ambassaden möjligen kan möta honom på flygfältet den 15 januari då han anländer med ordinarie SAS-flight.
3. Von Dardel och Björnerstedt vill gärna som första programpunkt i Moskva ha en genomgång på ambassaden med er.
4. Fredag kommer von Dardel hit för genomgång av arkivmaterial om Vladimir-fängelset.
5. På söndag 14 januari - Wallenberg-dagen - är utrikesministern huvudtalare i Storkyrkan. Också von Dardel kommer att framträda. Man kommer då även att ge offentlighet åt von Dardel resa och hans "fortsättande av dialogen".
6. Då jag just talade med Skupov på Sovjet-ambassaden förklarade denne att det säkert inte var några problem för von Dardel att få visum. Hon noterade att von Dardel reser till Moskva trots det besked som givits via ambassaden i Moskva om en internationell undersökningskommission.
7. Just fått [REDACTED] Ringer von Dardel i morgon.

Avsändningsort

Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-08

Avd

Grupp

Mål

P

2

Eu

Adress

Ambassaden

MOSKVA

MYCKET

BRÅDSKANDE

PC2

Text

Dnr.. [redacted] Re Wallenberg. [redacted] Secundo.

Ni bör inte begära en sovjetisk analys av Smoltsov-dokumentet. Däremot kan ni säga att för den händelse man på sovjetisk sida avser göra en undersökning är vi självfallet intresserade ta del av resultatet.

Vi återkommer.

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten

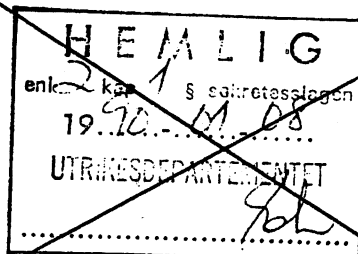
Dnr 8/001	Avd Grupp Mål
1990-01-08	-08 R 2 E U

Ambassadören Lidgard
WIEN

H E M L I G T

Wallenberg-ärendet
(5 bil)

Broder,

I Moskva-ambassadens [redacted] 1989-10-22 berättar Örjan Berner om ett besök hemma hos Andrej Sacharov och hans maka Jelena Bonner. Berner skriver bl a:

./. "Paret uppgav också att många papper liknande Smoltsov-rapporten fabricerats för sovjetiska fångar som avrättats.

Efter att vi fäst deras uppmärksamhet på detta fall, ansåg de det i sammanhanget vara av intresse att ta del av den dödsattest som utvisade att Österrikes sändebud i Prag, Marek, dött av hjärtfel i sovjetiskt fängelse i maj 1947. Denne försvann med ryska officerare i maj 1945 och återfanns aldrig trots österrikiska undersökningar i nio år. Fallet finns beskrivet i de dokument UD släppte fria 1982. Omständigheterna i detta fall ökade, enligt Bonner, sannolikheten för att RW (liksom Marek) skjutits."

I arkivets kortregister finns några referenser till Marek. Det hela börjar den 30 juni 1954 med en skrivelse från Allard i Wien. Det huvudsakliga innehållet i den, jämte

Ifylles av postexp

Avsant med

sv kurir

utl kurir

luftpost

vanlig post

Avsändn datum

Sign

9/1-90

all

- redogörelsen för en senare kontakt med österrikiska utrikesministeriet 1957 ges i närslutna PM, som efter en fråga från Jarring i Moskva upprättades och skickades till ambassaden i Wien den 29 april 1965 jämte tre frågor i ett handbrev Virgin - Åkerrén. Den senare svarade den 17 maj på sätt som framgår av likaledes bilagda kopia. Åkerrén berättar att han skulle kunna träffa Mareks son för att få eventuellt ytterligare upplysningar. Han uppmuntrades även av Virgin i ett handbrev 21 maj 1965 till ett möte med sonen, men av ett sådant finns inga spår i dossieren. Sannolikt fanns inget ytterligare att berätta.

Som framgår av Åkerréns brev utbad sig österrikarna om att "man från svensk sida icke utan uttryckligt österrikiskt godkännande gentemot ryska vederbörande åberopade dödsattesten."

- Dödsattesten, som även bifogas jämte översättning, är mera kortfattad än Smoltsovs dokument och i motsats till det, är det ett ifyllt formulär. Den säger inte särskilt mycket, även om det i och för sig är intressant att Marek skulle ha avlidit så kort tid (4 maj 1947) innan Wallenberg (17 juli 1947), och delvis av samma dödsorsak (hjärtfel).

Marek-attesten är daterad den 18 mars 1954. Rune Nyström pekar i sin utredning 1986 på den omständigheten att i båda fallen förnekade ryssarna länge kännedom om saken. Först sedan övertygande vittnesutsagor presenterats uppgavs att de båda avlidit. Vid Erlander/Hedlunds besök i Moskva 1956, skriver Nyström, "fick man på sovjetisk sida vetskap om den senaste tidpunkt, då Wallenberg enligt de vittnesmål varöver svenska regeringen förfogade, befunnit sig i livet." Nyström konkluderar: "Sovjetregeringens agerande i dessa båda fall belyser de metoder för att bortförklara och sedan medge kunskap om utlänningars försvinnanden inom den egna maktsfären, som Sovjetunionen kan använda."

Min fråga är nu om österrikarna erfarit något nytt om Marek sedan 1965. Det vore väl inte helt orimligt att tänka sig, mot bakgrund av glasnost. Intressant vore förstås också att veta om österrikarna gjort någon förnyad framstöt i ärendet. Om så skett, har ryssarna fortfarande hänvisat till dödsattesten såsom varande äkta och sann?

Behöver vi för övrigt fortfarande österrikiskt medgivande för att åberopa attesten gentemot ryssarna, om vi till äventyrs skulle vilja göra det på något vis?

Intressant är att österrikarna 1957 i MID fick en förklaring till varför Marek greps, nämligen att han "under en längre tid i samband med sin vistelse i Prag varit verksam som Gestapo-agent."

./. I det officiella sovjetiska beskedet från Gromyko den 6 februari 1957 sades inget om anklagelser mot Wallenberg för spioneri. Sådana uppgifter hade förekommit tidigare enligt vittnesmål i Budapest och från medfångar i Moskva-fängelserna, och de återkom 1979 i ett samtal mellan Ryding i Moskva och vice utrikesminister Zemskov. Den senare antydde att RW skulle ha varit spion för USA:s räkning, något som också amerikanarna skulle ha vidgått, enligt Zemskov.

Martin Hallqvist

Ров. секретно. 59

Министру Государственной безопасности
Союза ССР - Генерал-полковнику
тов. Абакумову В. С.

Доклад.

Докладываю, что известной Вам заключенной
Валенберг сегодня ночью в камере внезапно
скончалась предположительно вследствие
наступившего инфаркта миокарда.

В связи с имеющимся у Вас распоряжением
о личном наблюдении за Валенбергом прошу
указания, кому поручить вскрытие трупа
на предмет установления причины смерти.

Начальник Сангаса Горького
полковник медицинской службы

17/11/42г. Министр Рогов

Формально лично
Полковник тов. Рогов
Вскрытие тов. Рогов
17/11/42г.

Stockholm den 21 april 1965.
STOCKHOLM 19
1 bil.

Strikt förtroligt.
N:o

Bil.

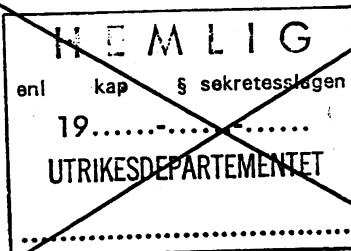
INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL

M rek-fallet

Broder,

I samband med Tell-nöjes-utredningarna har vi uppmärksammat att Österrikiska a.m. broder-fallet, som till viss grad synes vara parallellt. I anledning härav har inom departementet utarbetats biförda promemorior, byggda på Wien-besökningens ti igår rapportering.

För att komplettera våra informationer får jag be Dig att hos vederbörande i Österrikiska utrikesministeriet söka utvärdera våra ytterligare anlysningar, i första hand avseende följande tre frågor:

1) Har Österrikarna erfått något nytt om Dr. Mark sedan 1957?

2) Kan vi få kopior av sovjetnoten 25.5.54 och dödsattesten?

3) Har Österrikiska myndigheter eller Dr. Marks anhöriga väckt undaståndsmärken och i så fall varit resultatgivande?

Vår beaktelse i detta avseende kommer att orienteras och vid behov vidare beaktas i de övriga.

Ufyller av postexpeditionen

Eric Virgin EXPEDIERAT

sv. kurir

utl. kurir

luftpost

den

19

T.f. Chargé d'Affaires i Stockholm,
i n.

Strängt förtrolig.

P.M.

./.

Med anledning av bifogade PM angående det i Sovjetunionen försvunna österrikiska sändebudet i Prag, Dr Ferdinand Marek, föreslås att ambassaden i Wien hos österrikiska vederbörande inhämtar svar på följande frågor:

- 1) Har österrikarna erfarit något nytt om Dr Marek sedan 1957?
- 2) Kan vi få kopior av sovjetnoten 25.5.54 och dödsattesten?
- 3) Har österrikiska myndigheter eller Dr Mareks anhöriga väckt skadeståndsanspråk och i så fall vari resulterade detta?

Stockholm den 6 april 1965.

117

Strängt förtrolig.

P.M.

angående Dr Ferdinand Marek, österrikiskt sändebud i Prag 1945
- ett "parallellfall" till Wallenberg-ärendet.

Ambassadör Allard redogör i en skrivelse från Wien den 30 juni 1954 för fallet Marek. Skrivelsens huvudinnehåll återges här nedan.

Dr Marek, som från den tjeckoslovakiska republikens tillkomst, efter första världskrigets slut, och intill "Anschluss" varit österrikiskt sändebud i Prag och där upprätthållit utomordentliga personliga förbindelser med såväl Masaryk som Benesj, var under det andra världskriget fortfarande bosatt i Tjeckoslovakien och återupptog efter vapenstilleståndets undertecknande, i början av maj 1945, sin befattning som österrikiskt sändebud i Prag. På eftermiddagen den 23 maj samma år, sålunda blott några veckor efter hans återinträde på sändebuds-posten, uppsöktes dr Marek i sin våning av en för honom obekant sovjetrisk officer, som meddelade, att den ryske stadskommendanten i Prag önskade ett samtal. Då dr Marek kort förut själv begärt att få träffa stadskommendanten för diskussion av några löpande ärenden, som berörde österrikiska intressen, fann han den sovjetryske officerens meddelande helt förklarligt och följde därför omedelbart med denne. På gatan nedanför ministerns bostad väntade en bil med några andra ryska officerare, i vilkas sällskap dr Marek - såsom han då synbarligen trodde - begav sig på väg till den ryske stadskommendanten. Sedan den österrikiske ministern lämnade sin bostad, har han varit totalt försvunnen och endast avhört såtillvida, som hans dotter påföljande dag emottog ett telefonsamtal från honom, varvid han - tydligen i största hast - meddelade denna att han talade från en väns apparat och uppmanade henne att skyndsamt sätta sig i förbindelse med presidenten Benesj och utbedja sig dennes bistånd för hans räddning.

Efterforskningarna efter dr Marek, som efter hans för-

svinnande i slutet av maj 1945 oavbrutet pågått och bedrivits av såväl de österrikiska myndigheterna som av familjen, ledde under de nio följande åren icke till något som helst resultat. Från olika personer, som tillfångatagits eller häktats av sovjetryska myndigheter och, efter att ha tillbringat ett flertal år i olika fängelser eller koncentrationsläger, så småningom frigivits och återvänt till Väst-europa, har - liksom i fallet Wallenberg - ett stort antal upplysningar ingått, vilka med en till visshet gränsande sannolikhet ådagalagt, att dr Marek förts till Sovjetunionen och där jämte tyska och italienska diplomater och militärpersoner varit inspärrad på olika platser, bl.a. i det i utkanten av Moskva belägna, från undersökningarna i fallet Wallenberg väl kända "Lefortovskaja"-fängelset.

Från österrikiska beskickningarnas i Moskva och Prag sida har under de gångna åren upprepade framställningar till de sovjetryska, respektive tjeckoslovakiska regeringarna gjorts med begäran om efterforskningar av dr Marek. Dessa démarcher har dock, såsom redan i det föregående antytts, länge icke lett till något som helst resultat. Vederbörande sovjetryska och tjeckoslovakiska myndigheter har nämligen ständigt försäkrat, att de saknade varje kännedom om den österrikiske ministerns försvinnande och nuvarande vistelseort. Då slutligen den österrikiske ambassadören i Moskva Bischoff såvitt Allard kan erinra sig - i början av mars 1954 gjorde en förnyad och energisk framställning i det sovjetryska utrikesministeriet samt hänvisade till att den österrikiska regeringen genom vittnesmål av tidigare i Sovjetunionen häktade och nu frigivna personer erhållit ovederläggliga bevis för att dr Marek - sannolikt så sent som under 1950 - varit inspärrad i ett sovjetiskt fängelse, ansåg sig de sovjetryska myndigheterna omsider nödsakade erkänna, att den förutvarande österrikiske ministern i Prag omhändertagits av dem. Detta medgivande lämnades emellertid i den osedvanliga och överraskande formen, att det sovjetryska utrikesministeriet med en den 25 maj 1954 dagtecknad note översände en dödsattest för dr Marek, i vilken den 4 maj 1947 angivits såsom dagen för fränfallet (Wallenbergs uppgivna dödsdatum är 17.7. 1947). Dödsorsaken uppgavs ha varit hjärtfel och kronisk

njurinflammation. Någon antydning om den ort eller plats, där det föregivna dödsfallet ägt rum, lämnades däremot icke, vare sig i missivskrivelsen eller attesten.

De tjänstemän inom Österrikiska utrikesministeriet, som handlagt detta ärende, är ingalunda övertygade om att dr Marek verkligen avlidit och än mindre att dödsfallet ägt rum så tidigt som den 4 maj 1947. Enligt senaste för UD tillgängliga uppgifter (mars 1954) är man sysselsatt med att undersöka, huruvida något vittne sammanträffat med eller på annat sätt kan intyga, att dr Marek varit i livet efter den angivna dödsdagen.

Allard ansåg att vad han enligt det föregående inhämtat om ärendet var av betydelse, då det belyser de metoder, som från sovjettrysk sida tillämpas, då det gäller att till en början bortförklara och därefter medgiva kännedom om ett till synes gåtfullt försvinnande av en häktad utlänning i framskjuter ställning.

Parallellen med fallet Wallenberg är påtaglig, fortsätter Allard. Dr Marek iaktogs för sista gången i Prag - i sällskap med sovjettryska officerare - blott några få månader, sedan den förstnämnde under likartade omständigheter försvunnit från Budapest. Under de nio år, som därefter förflutit, har högre tjänstemän i det sovjettryska utrikesministeriet - liksom för Wallenbergs vidkommande - kategoriskt förnekat, att de hade någon som helst kunskap om försvinnandet eller den bortfördes nuvarande vistelseort. När slutligen den österrikiska regeringen, i början av 1954, gjorde en förnyad démarche i Moskva och därvid, under åberopande av vittnesutsagor, hävdade, att den försvunne ministern, åtminstone under några år, befunnit sig i ett sovjettryskt fängelse, fann de sovjettryska myndigheterna sig så småningom föranledda att indirekt erkänna, att så varit fallet, men överlämnade samtidigt, i syfte att förebygga fortsatta démarches från österrikisk sida, en dödsattest, utvisande att dr Marek avlidit redan i maj 1947.

I februari 1957 ställde utrikesdepartementet en fråga till ambassaden i Wien, om det fanns några ytterligare upplysningar om dr Marek. Österrikiska vederbörande meddelade, att de icke hade något ytterligare att förtälja om Marek efter 1947 annat än att MID nu meddelat, att anledningen till Ma-

reks fängslande varit, att han under en längre tid, i samband med sin vistelse i Prag varit verksam som Gestapo-agent.

Stockholm den 6 april 1965.

Lärch-fallet

Den 17 maj 1965.

R 72

1 bil.

Strikt Kontrollert.

Hr Belirac-Jarring

Bredar,

Övergående Ditt handbrev den 29 april 1965 angående Lärch-fallet har jag få meddela följande från vederbörande häll i utrikesministeriet erhållna upplysningar.

1. Något rykt om dr. Marek har så vitt ministeriet har sig bekant icke införts sedan 1957. Skulle möjligen något ha framkommit på privat väg som ministeriet ej känner till, kan man vända sig till Mareks son, som tillhör som någon slags västerländsk informationsman i Zagreb. Denne besöker den praktiskt taget varje månad och ministeriet är berett att ordna ett sammanträffande med honom. Jag vore tacksam för meddelande huruvida ett dylikt sammanträffande bör eftersträvas.

2. En den 18 mars 1954 dagtecknad dödsattest närskötes i fotostatiska. Av ambassadör Bischoffs rapport, med vilken densamma insändes till utrikesministeriet och som visades mig, framgick att dödsattesten icke överlämnades genom noten utan under hand vid ett besök hos vice-utrikesminister Pusjkin, vartill Bischoff kallats. Pusjkin hade därvid muntligen överburet den kombinerade muntliga och skriftliga demarche, som Bischoff verkställt i ministeriet den 10 mars samma år.

3. De västerländska ryktena om och, så vitt ministeriet visste,

fr. Mareks anhöriga, hade icke väckt något skadeståndsanspråk.

På Österrikisk sida anses man att en röst från fr. Mareks dödsdag, den 4 maj 1947, är felaktig. Man vill också veta, att han numera är död.

Fallet Marek betraktas i Österrike såsom värnadt förande till gruppen efter kriget under pågående ockupation hertidiga personer. Förhållanden för dessa anses vara, att de enligt sovjetisk behandling förbrutit sig mot sovjetiska statens intressen. Denna grupp beräknas ha uppgått till sammanlagt 800-1.000 personer. Av dessa ha ett stort antal kommit tillbaka, ytterligare andra ha avlidit i Sovjetunionen och redovisats genom dödsattester. Några oräddovisade personer kvarstode.

Det finnes icke någon Österrikisk medborgare i Sovjetunionen, vars namn och vistelseort är bekant, som vägrats tillstånd att återvända till Österrike. Tvärtom ha ett antal fall av denna art förekommit, då Österrikiska försökningar om i Sovjetunionen befriade Österrikiska medborgare, som lyckats till Österrikiska vederbörande få fram meddelande om namn och adress, lett till det resultatet, att vederbörande hämtats, detta till och med om vederbörande varit död till långvarigt, hvar ej avtjänat straff.

Man nämner med, att Österrikiska medborgare kunna finnas i s.k. Schweige-Lager eller eljest förmånas varje möjlighet att komma i kontakt med uttjänade. Troligen finnes också i Sovjetunionen sådana Österrikare, som av något skäl icke kunna återvända till hemlandet och därför ej låta höra av sig.

Min interlokutör förklarade spontant, att han förstod, att det svenska intresset för Marek-fallet sammanhänger med Hallenberg-fallet. Jag sade mig icke vilja förneka detta, men berättade tillfället hemställa att det förhållandet, att vi gjort denna förfrågan skulle om föras med största diskretion. Detta kunde man gärna utlova, men ville i gengäld utbedda sig, att man från svensk sida icke utan uttryckligt Österrikiskt godkännande kontrollerade ryska vederbörande skärade dödsattesten och överlevnad beaktade de nu erhållna uppgifterna förhållande.

Sten Sten

Вн. дел. Г.А. Плещин - Удг. 17.5.65

СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МИЛИЦИИ

Архив актов гражданского состояния

СПРАВКА № 008395

О Г.А. Плещин

В актовой книге за 17.5.65 (пронесью, год, месяц и число)

значится гражданин (ка) Г.А. Плещин (фамилия, имя, отчество)

что он (она) родился (пронесью, год, месяц и число)

М.П.

19.5.65

Зав. архивом ЗАГС

Подписавший

С С С Р

Milisens huvudförvaltning
Aktarkivet för medborgarförhållanden

Intyg Nr 0068 95

om dödsfall

I aktboken för 1947 4 maj
för medborgaren Marek Ferdinand Johannovitj
att han avled 1947 4 maj av hjärtfel och njurinflammation.

Stämpel

3AGS arkivchef

oläslig namnteckning

M.P. 18 mars 1954

/sakförare

- " -

Memorandum överlämnat av vice utrikesminister Gromyko till
ambassadören Sohlman i Moskva den 6 februari 1957

Översättning.

I anslutning till svenska regeringens begäran uppdrog sovjetregeringen åt vederbörande sovjetiska organ att granska och pröva det material rörande Raoul Wallenberg, som mottagits från svensk sida vid de sovjetisk-svenska överläggningarna i Moskva i mars-april 1956 och även i maj 1956.

Vid granskningen och prövningen av detta material ha de sovjetiska myndigheterna företagit en noggrann undersökning av arkiven för fängregistrering och undersökningsfrågor i syfte att finna eventuella upplysningar om Wallenberg. Likaså ha förhör hållits med många personer, som skulle kunna ha någon förbindelse med de omständigheter, som nämnts i det från svensk sida mottagna materialet.

Emellertid har man som resultat av dessa åtgärder icke lyckats påträffa några som helst uppgifter om Wallenbergs uppehåll i Sovjetunionen. Det har härvid framkommit att ingen av de förhörda kände till någon person med namnet Wallenberg.

I samband härmed ha vederbörande sovjetiska myndigheter vidtagit en prövning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar i vissa fängelser. Som resultat av en dylik prövning har i arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljubljanskaja-fängelset påträffats ett dokument, som det finns grund betrakta såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg. Detta dokument har formen av en handskriven rapport – riktad till förutvarande ministern för statssäkerheten i Sovjetunionen Abakumov och skriven av chefen för sjukvårdstjänsten vid detta fängelse A. L. Smoltsov – av följande innehåll:

»Jag rapporterar, att den för Eder bekante fången Wallenberg i natt plötsligt avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkommen myokardinfarkt.

I anslutning till av Eder givna instruktioner att personligen ha tillsyn över Wallenberg utber jag mig anvisning om vem som skall få i uppdrag att verkställa obduktion i syfte att fastställa dödsorsaken.

17.7.1947.

Chef för fängelsets sanitetsavdelning

Överste i medicinska tjänsten – Smoltsov.»

På denna rapport finns följande anteckning av Smoltsovs hand. »Har personligen underrättat ministern. Order har givits om likets kremering utan obduktion. 17.7. Smoltsov.»

Man har icke lyckats finna några som helst andra upplysningar i form av dokument eller vittnesmål, så mycket mera som ovannämnde A. L. Smoltsov avled den 7 maj 1953.

På grund av vad ovan anförts bör den slutsatsen dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.

Raoul Wallenberg arresterades tydligen jämför andra personer i området för sovjetiska trupper krigshandlingar. Samtidigt kan anses otvivelaktigt, att Wallenbergs senare kvarhållande i fängsligt förvar och likaså de oriktiga uppgifter om honom, som av vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen lämnats till Sovjetunionens utrikesministerium under en följd av år, var ett resultat av Abakumovs brottsliga verksamhet. Till följd av de av honom begångna grova brotten blev, som bekant, Abakumov, vilken bedrivit verksamhet som inneburit brott mot Sovjetunionens lagar och vilken strävat efter att vålla Sovjetunionen all slags skada, dömd och arkebuserad i enlighet med dom av Sovjetunionens Högsta Domstol.

Sovjetregeringen framför sitt uppriktiga beklagande i anledning av vad som förekommit och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen samt till Raoul Wallenbergs släktingar.

Den svenska regeringens deklaration den 7 februari 1957

Sovjetregeringen har av sina utredningar dragit slutsatsen, att Wallenberg avled i ryskt fängelse i juli 1947. Ansvar för hans kvarhållande i fängelse och för de oriktiga upplysningar, som tidigare lämnats, lägges på de ryska säkerhetsorganen, och sovjetregeringen uttalar sitt uppriktiga beklagande av vad som inträffat.

Beträffande svaret kan konstateras, att man på rysk sida nu medger, att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen. Sätillvida stämmer svaret överens med det svenska bevismaterialet. Det måste emellertid starkt beklagas, att svaret innehåller så knapphändiga uppgifter. Ingenting säges om motiven för Wallenbergs fängslande eller om hans öde ären därefter. Vi förväntar att, om något nytt material framkommer i Sovjetunionen, vi omedelbart skall få del därav.

För Raoul Wallenbergs moder och släktingar, som under så många år fått leva i en fruktansvärd osäkerhet, måste det ryska beskedet innebära ännu ett hart slag. De har vår djupa medkänsla.

ARENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET.
BF2

KOPIA TILL:

UTR MIN

- "

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEPT		
Dat...../.....		
1990-01-10		
P	2	Eee

POL

INKOM UD 1990-01-09

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-09

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 (HALLQUIST). ERT

O M E D E L B A R T

RE BESOEK I MOSKVA AV VON DARDEL

9/11
- ch Moskva
at
M

FORTS

RE BESOEK I MOSKVA AV VON DARDEL

I DETTA AERENDE TYCKS DET BLI MAANGA TURER. IDAG PAA MORGONEN RINGDE RYMKO OCH MEDDELADE ATT MAN FRAAN SOVJETISK SIDA VILL UPPSKJUTA VON DARDELS BESOEK, UNDER MOTIVERINGEN ATT ALLA INBLANDADE VORE ALLTFOER UPPTAGNA VID TIDPUNKTEN IFRAAGA, DVS NAESTA VECKA. HAN LOVADE AATERKOMMA MED FOERSLAG OM NY TIDPUNKT FOER BESOEKET MEN VILLE INTE ANTYDA NAER DETTA KUNDE TAENKAS BLI.

TACKSAM NI MEDDELAR OSS VON DARDELS REAKTION, OM HAN VILL VI SKA TRYCKA PAA FOER ATT HAALLA FAST VID DEN URSPRUNGLIGA PLANEN.

MAGNUSSON

AMBASSADEN MOSKVA [REDACTED]

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-09

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu 1

Adress

Ambassaden

MOSKVA

Text

Dnr..... [REDACTED] Re besök i Moskva av von Dardel.

Von Dardel tog emot beskedet, vilket han också erhållit via sovjetiska ambassaden i Stockholm, med fattning. Han avvaktar alltså Rymkos förslag till ny tidpunkt för besöket.

Cabinet

Press- och informationsenheten
Informationsbyrån

1990-01-09

Dnr	Avd Grupp Mål
9/017	P 2 Eu ⁷

Raoul Wallenberg-föreningen
Fru Nina Lagergren
Riddargatan 10
114 35 Stockholm

(pr)
110

Bidrag till Raoul Wallenberg-föreningen

I anslutning till ett samtal igår med Tina Dyrssen får jag härmed bekräfta, att utrikesdepartementets informationsbyrå är beredd att lämna ett bidrag om 2.400 kr för att täcka uppehållskostnader i Stockholm för den sovjetiske sångaren Alexander Malinin och hans ackompanjatör i samband med deras framträdande i Storkyrkan den 14 januari i år.

Enligt överenskommelse med Tina Dyrssen kommer bidraget att utbetalas till Raoul Wallenberg-föreningens postgirokonto 90 02 52 - 8.

Med vänliga hälsningar

Krister Isaksson
Kansliråd

cc Martin Hallqvist, Pol 1
Lage Olson, Info
André Thiria, Info
M-C Sjögren, Info

Ifylles av postexp

Avsänd med				Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post	9/1-90	[Signature]

1990-01-05

1990-02-05

A + b t Wallenberg-Föreningen

m anh bli satt i tillf avge svar

Pol I, kr Hallqvist/EL

Departementsrådet
Karl-Vilhelm Wöhler

Utrikesdepartementet

Exp 900205 Ph

[Redacted] Budapest
tel 11, Hallqvist/Ph
900216

Broder,

Bröderna Molnár angående Wallenberg

5/001

INKOM UD		
1990-01-12		
AVD.	GR.	MAL
P	2	EW

- Bröderna Molnár, vilka i över ett års tid förgäves sökt intressera svenska instanser för sin teori om Raoul Wallenbergs död för ryska kulor 2 februari 1945, har, efter uppvaktning hos republikens president, justitieminister samt inrikesminister, fått sin sak hänvisad till åklagare för utredning. Den berörde åklagaren har i skrivelse 1989-12-21 till Dromberg ställt vissa frågor till svenska myndigheter,
- ./. vilka härmed översändes i svensk översättning och
 - ./. ungersk fotokopia.

Formellt torde därmed den ändring ha skett, att ärendet är föremål för ungersk förundersökning och att en ungersk åklagare i sin tjänst begär visst biträde från svensk sida. Oavsett om korrespondenssättet är formellt korrekt - möjligen borde det ha skett via UM - så torde någon form av officiellt svar te sig som önskvärt och motiverat.

Kod Ljadhja Ljadhja
Din höghet
Sten Strömholm
Sten Strömholm

VICE ÖVERÅKLAGAREN

Nr. 1.13.107/1989

Herr Ragnar Dromberg
Kungariket Sveriges utomordentlige
och befullmäktigade ambassadör

BUDAPEST

Ärade Herr Ambassadör!

Republiken Ungerns överåklagare behandlar och undersöker en anmälan från två ungerska medborgare angående Raoul Wallenberg, tidigare svensk diplomat.

Enligt anmälarna - som är bröder - hade deras nu avlidne fader den 2 februari 1945 i ett skogsområde i närheten av Budapest iakttagit hur två sovjetiska soldater sköt till döds två män i 30-40-årsåldern. Påföljande dag infann sig även anmälarna på platsen, såg de döda kropparna, uppmärksammade deras klädsel och andra speciella märken på platsen. Därefter begravde man kropparna på stället och vårdade graven en tid, men då senare gravskötseln uteblev, försvann de yttre spåren av den helt.

När på senare tid pressen och den allmänna opinionen började ägna sig åt Wallenberg, räddningsaktionen för de förföljda samt Wallenbergs öde, väcktes hos bröderna, framförallt när de såg fotot av Wallenberg, föreställningar som övergick i övertygelse, om att den ene av de avrättade var Wallenberg och den andre personen Wallenbergs arbetskamrat, den ungerske medborgaren Vilmos Langfelder.

Informationen från de officiella organen i Sovjetunionen, som Herr Ambassadören också tagit del av, står i motsägelse till antagandet, att Wallenberg och hans kamrat skulle på angivet sätt ha dödats och vara begravna i en Budapest-skog.

Enligt min bedömning finns det knappast någon möjlighet, att anmälarnas övertygelse skulle vara tillförlitlig. Samtidigt, på redan angivna grunder, att informationen från Sovjetunionen vederlägger anmälarnas ståndpunkt, kan jag inte hålla dess tillförlitlighet som helt utesluten.

För det fortsatta klarläggandet av händelserna kring Wallenberg skulle en gravöppning och undersökning av de döda kropparna kunna bidra, även om denna identifikation finge ett negativt resultat.

Själva den omständigheten att resterna av två döda kroppar kan återfinnas på platsen, innebär inget bevis för att Raoul Wallenberg och Langfelder ligger begravda där. För att fastställa identiteten eller dess uteslutande skulle vi behöva sådana uppgifter, som inte står till vårt förfogande och som Herr Ambassadören kanske skulle kunna bistå med att ta fram.

Speciellt dessa uppgifter skulle vi behöva:

1. kännedom om Wallenbergs blodgrupp,
2. uppgifter om hans tandställning, framförallt proteser,
3. ett foto av hans huvud, om möjligt i storlek för pass identitetskort,
4. kroppsmaått,
5. uppgifter om eventuella förändringar i kroppens benstomme, t.ex. brott,
6. kännedom om hans sjukdomar och dess behandling samt varje annan uppgift om hans natur som kan vara användbar vid identifiering.

Ovannämnda dokument borde finnas hos Kungariket Sveriges Utrikesdepartement, hos Wallenbergs släktingar eller hos de organisationer som handlägger hans ärende, och om sådana dokument saknas, kan kanske information lämnas till oss som kan leda till dessa.

En gravöppning kan komma till stånd om dessa uppgifter finns till hands för att de sakkunniga skall kunna utföra den undersökning, på vilken grund vi skall kunna fastställa åsyftad identifiering, antingen den blir positiv eller negativ.

Jag ber Herr Ambassadören göra ett försök att införskaffa nämnda uppgifter, och i den mån detta lyckas ställa dem till mitt förfogande.

Jag upprepar min åsikt, att jag knappast ser någon utsikt till ett positivt resultat när det gäller Raoul Wallenberg och hans arbetskamrat. Den ringa chansen till trots anser jag att den beskrivna åtgärden måste vidtagas, till vilken jag ber om Herr Ambassadörens hjälp.

Jag tar detta tillfälle i akt att försäkra Herr Ambassadören och Kungariket Sveriges ambassad i Budapest om min högaktning.

Budapest den 21 december 1989.

Högaktningsfullt

Dr. Sándor Nyiri

LEGFŐBB ÜGYÉSZ
HELYETTESE

Nyfl.13.107/1989.szám

INK. AMB. BUDAPEST		
D. N:o 19/53		
19. 8. 1989. - 10. 2. 1990.		
AVD R	GR. 18	MAL. Wallenberg

RAGNAR DROMBERG Úrnak

a Svéd Királyság
rendkívüli és meghatalmazott nagykövete

B U D A P E S T

Igen tisztelt Nagykövet Úr !

A Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége két magyar állampolgárnak Raoul Wallenberg egykori svéd diplomatára vonatkozó bejelentésének megvizsgálásával foglalkozik.

A bejelentők szerint - akik testvérek - a már elhalt édesapjuk 1945. február 2-án egy Budapest környéki erdőben azt látta, hogy két szovjet katona két 30-40 év közötti életkorú férfit agyonlőtt. Másnap a bejelentők is megjelentek a helyszínen, megtekintették a holttesteket, megfigyelték ruházatukat és a helyszín egyéb adatait is. Ezt követően a holttesteket ezen a helyen eltemették, sírjukat egy ideig gondozták, később azonban a sír gondozásának elmaradása miatt, annak külső nyomai is eltűntek.

Amikor később a sajtó és a közvélemény Wallenbergnek a magyarországi üldözöttek megmentésével és Wallenberg sorsával foglalkozott, különösen amikor Wallenberg fényképét is látták, az a képzet alakult ki bennük és erősödött ez meggyőződésükké, hogy az általuk látott kivégzettek egyike Raoul Wallenberg volt svéd diplomata, míg a másik személy Wallenberg munkatársa Langfelder Vilmos magyar állampolgár voltak.

A Szovjetunió hivatalos szerveitől származó, a Nagykövet Úr által is ismert információk ellentmondanak annak a feltételezésnek, hogy Raoul Wallenberget és társát a bejelentők által előadott módon ölték volna meg, és ebben a budapesti erdőben lennének eltemetve.

Megítélésem szerint is alig van esélye annak, hogy a bejelentőkben kialakult meggyőződés helytálló lenne. Ugyanakkor pusztán azon az alapon, hogy a már említett és a Szovjetunióból származó információk cáfolják a bejelentők állítását, teljes biztonsággal nem tartom kizárhatónak annak helytállóságát.

A Raoul Wallenberg körüli események további tisztázásához járulna hozzá az, ha ezeket a holttesteket exhumálnánk akkor is, ha ez az azonosítást illetően negatív eredménnyel járna.

Önmagában az a körülmény, hogy a megjelölt helyen két holttest maradványai lennének felfedezhetők, semmiféle bizonyítékot nem jelentenének arra nézve, hogy ott Raoul Wallenberget és Langfelder Vilmost temették el. A személyazonosság megállapításához vagy kizárásához olyan adatokra lenne szükségünk, amelyekkel nem rendelkezünk, és amelyek megszerzéséhez Nagykövet Úr esetleg segítséget tudna nyújtani.

Ilyen adatok lennének különösen:

- 1.) Raoul Wallenberg vércsoportjának ismerete,
- 2.) fogazatának, különösen fogpótlásainak adatai,
- 3.) fejről készült, lehetőleg igazolvány- vagy levelezőlap méretű fénykép,
- 4.) testmérete,
- 5.) a test csontos vázának esetleges elváltozásai (például: törés) kapcsolatos esetleges adatok,
- 6.) betegségeivel, azok gyógykezelésével kapcsolatos meglévő ismeretek és minden más természetű olyan adat, amely alkalmas lehet az azonosításra.

A Svéd Királyság Külügyminisztériuma, Raoul Wallenberg hozzátartozói, a sorsával foglalkozó szervezetek rendelkezhetnek a fentiekre vonatkozó írásos dokumentációkkal, illetve ennek hiányában lehetnek olyan ismereteik, amelyek a szóban forgó körben adnának számunkra felvilágosítást.

Az exhumálás lefolytatására akkor kerülhetne sor, ha az adott körben ismereteink lennének, amelyek felhasználásával szakértői vizsgálatok lefolytatására kerülhetne sor, amelyek alapján esélye lehetne annak, hogy akár pozitív, akár negatív megállapításra jussunk a személyazonosságot illetően.

Nagykövet Urat arra kérem, tegyen kísérletet a fentebb említett körben ilyen adatok beszerzésére és amennyiben az sikerrel jár, szíveskedjék azokat rendelkezésemre bocsátani.

Megismétlem azt a véleményemet, hogy alig látok esélyt pozitív eredmény elérésére, minthogy azonban Raoul Wallenbergről és munkatársáról van szó, a csekély esélyt jelentő, vázolt intézkedés megtételét is szükségesnek tartom, amihez kérem Nagykövet Úr szíves segítségét.

Ezt az alkalmat is felhasználom arra, hogy
nagyrabecsülésemet fejezzem ki Nagykövet Úr személye és a
Svéd Királyság Budapesti Nagykövetsége iránt.

Budapest, 1989. december hó 21. napján

Tisztelettel:

Sándor Nyíri
(Dr. Nyíri Sándor)

a.a./ca

ARKIVEX
P2 Eu⁷

pol

Tal av utrikesminister Sten Andersson vid Raoul Wallenberg-högtiden i Storkyrkan i Stockholm 14 januari 1990

Kära vänner!

Det är i dagarna 45 år sedan Raoul Wallenberg greps av sovjetiska trupper i Budapest.

Han hade då under ett halvår med exempellöst mod och självupppoffring utfört en enastående humanitär gärning. Tiotusentals judar räddades tack vare honom undan förintelsen.

Raoul Wallenberg kämpade mot nazismens ondska. Själv blev han ett offer för stalinismens ondska.

Raoul Wallenberg har blivit en legend, en internationell personlighet, hedersmedborgare i flera länder. Hans gärning och hans öde har gripit och engagerat människor runt om i världen.

Bland svenskar nämner vi Raoul Wallenbergs namn vid sidan av några få andra - en Folke Bernadotte, en Dag Hammarskjöld, en Olof Palme, en Elsa Brändström.

Det är i hög grad tack vare dem och vad de har uträttat som vårt land förbinds med humanitära insatser och kamp för mänskliga rättigheter. Deras gärning riktar samtidigt en uppfordran till oss alla att visa våra utsatta medmänniskor solidaritet.

För mig personligen framstår Raoul Wallenbergs gärning i ett särskilt ljus. Jag är gammal nog att ha upplevt andra världskriget, nazismens illdåd, förintelsen av Europas judar. Samtidigt som jag var tacksam över att Sverige slapp dras in i kriget, kände jag vanmakt, förtvivlan och skam över att vi svenskar inte gjorde något, inte kunde göra något för att förhindra allt det onda som skedde.

Men Raoul Wallenberg visade att svenskar kunde göra något. Han visade att en människa med hans egenskaper kunde uträtta ett storverk i den situation som förelåg i Budapest hösten 1944 - just tack vare att han var den han var och att han var svensk, medborgare i ett neutralt land.

Inget i hans tidigare liv predestinerade Raoul Wallenberg till den hjältemodiga insats han utförde. Han utsågs att göra ett svårt och farligt arbete. Han åtog sig det. Han växte med uppgiften och han genomförde den.

Det är detta som har gjort Raoul Wallenberg till en symbol för den enskilda människans kamp för humanitet och mänskliga rättigheter. Han kreerade ingen roll på

den storpolitiska scenen dessa månader i Budapest i krigets slutskede. Han utförde ett mera undanskymt praktiskt arbete för att rädda livet på tusen och åter tusen dödsdömda människor.

Det är när den enskilda individen ställs inför en konkret uppgift - som Raoul Wallenberg i Budapest - eller befinner sig i en situation, där det krävs handling och mod för att handla, som det visar sig vem som håller måttet.

Vi upplevde det under den frigörelse som löpte genom Östeuropa hösten 1989. Människan kan tvingas att böja sig under diktaturens förtryck, under polisterrorns godtyckliga och förnedrande behandling. Men så kommer en dag, då hon kan resa sig mot förtrycket och befria sig. Då ställs hon inför det avgörande provet.

Östeuropas frigörelse är folkens eget verk.

När en möjlighet syntes ha öppnats att bringa diktaturen på fall, gick de många enskilda människorna ut i väldiga manifestationer för demokrati och mänskliga rättigheter. Med stor mänsklig värdighet tvingade de på så sätt förtryckarna att ge upp. De som länge böjt sig för övermakten visade att de aldrig hade låtit sig knäckas. Alla de tusentals demonstranterna var inga Raoul Wallenberg, inga Vaclav Havel. Men i sin kamp för mänskliga rättigheter handlade de i Raoul Wallenbergs anda.

När Raoul Wallenberg verkade i Budapest, fanns en stark och utbredd förhoppning om att en ny tid skulle randas. När väl nazismen, Hitler-Tyskland och dess bundsförvanter var nedkämpade, skulle freden komma och med den respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar.

Förhoppningarna infriades inte. Vapnen tystnade, men freden förvandlades till det kalla kriget. I stället för samarbete mellan segrarna kom en hotfull konfrontation mellan kärnvapenrustade stormakter.

Stalinismens tyranni bestod och utbreddes över länder, som just befriats från nazismens terror. Så småningom övergick det tyranniska våldet i lögnens och förtryckets tunga, gråa vardag.

Det är först nu - 45 år efter krigets slut - som allt det en krigstrött värld trodde och hoppades ser ut att kunna bli verklighet.

I land efter land i Östeuropa vinner demokratin terräng. I det Ungern, där Raoul Wallenberg utförde sin stora gärning, skall i vår de första demokratiska valen hållas - de första fria valen i den del av vår kontinent, som Stalin lade sin pansarnäve över.

Det är med största glädje och tillfredsställelse som vi i Sverige hälsar frigörelsen och demokratiseringen i Östeuropa. Vi gör det för dessa folks skull. Men vi gör

det också för vad det betyder för Europa och därmed också för Sverige.

När misstron mellan militärblocken börjar ge vika, när Berlinmuren rivs och taggtråden, som skiljt grannar från varandra, rullas upp, då finns förutsättningar att skapa ett Europa i fred och samarbete, ett den gemensamma säkerhetens Europa.

Ett gemensamt europeiskt hus...en europeisk konfederation...Termerna varierar. Det är viljan och förmågan att förverkliga visionerna i konkret handling som betyder något.

Vår gemensamma säkerhet måste garanteras genom avtal om minskade rustningar. Vi måste i solidariska ansträngningar komma till rätta med den miljöförstöring som hotar oss alla.

Vi måste alla uppfylla de åtaganden om respekt för mänskliga rättigheter som vi gjort i Helsingfordsdokumentet. Vi har en gemensam förpliktelse att se till att de åtagandena uppfylls överallt.

Men förverkligandet av detta mål ställer krav på solidaritet från alla oss, som i frihet och utan inblandning utifrån har kunnat bygga våra demokratiska samhällen.

Utvecklingen i Östeuropa hade inte varit möjlig utan den omdaning som har inletts i Sovjetunionen de senaste åren. Perestrojka och glasnost är två ryska ord som världen lärde sig i det sena 80-talet. De har lånats in i många språk.

Reformprocessen i Sovjetunionen har drivits fram av den nya ledning som tillträdde i landet för fem år sedan. Men det var inte den som reste de första kraven på demokratisering. Under långa, tunga år förde många enskilda människor och grupper en modig kamp mot ett till synes övermäktigt politiskt förtryck.

De kallades dissidenter, de som hävdade de universella mänskliga rättigheterna. Främst bland dem stod Andrej Sacharov. För inte så länge sedan var han förvisad i sitt eget land. När han för ett par veckor sedan hastigt rycktes bort, var han parlamentsledamot och befann sig mitt uppe i en frän debatt med Sovjetunionens ledare, en debatt man kunde följa i television. I sanning en väldig förändring!

Andrej Sacharov hade också tid och kraft att engagera sig i Raoul Wallenbergs öde. Till det mest glädjande som hänt den senaste tiden hör att Raoul Wallenbergs namn och gärning nu blivit kända också för den sovjetiska allmänheten.

Den etablerade lögnen är förtryckets bästa redskap.

Det mest betydelsefulla som omdaning i Sovjetunionen hittills har inneburit är kanske att sanningen har börjat tränga fram. Den offentliga lögnen får ge vika. Det blir möjligt att söka utröna och fastställa vad som har skett. Det blir möjligt att se och erkänna verkligheten som den är, att utifrån den insikten gå vidare och skapa något nytt.

Denna utveckling i Sovjetunionen har väckt nya förhoppningar om att klarhet skall skapas om Raoul Wallenbergs öde.

Vi har också fått konkreta belägg för att de sovjetiska myndigheterna på ett annat sätt än tidigare har intresse av att klarhet skall vinnas. Wallenbergföreningens besök i Moskva i höstas är naturligtvis det främsta av dem.

Vid mitt eget besök i Sovjetunionen i november förklarade min sovjetiske kollega Sjevardnadze uttryckligen: "Vi är intresserade av att sanningen kommer fram." Han sade också att man på sovjetiskt håll var beredd att gå vidare med det arbete som påbörjades vid Wallenbergföreningens besök i Moskva.

Vi skall ta fasta på Sjevardnadzes ord. Vi skall ta fasta på den beredvillighet att medverka till att klarhet skapas, som sovjetiska myndigheter uttryckt och även visat i handling.

Det yttersta ansvaret för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde ligger på dem som grep honom i Budapest och förde bort honom. Det ligger hos de sovjetiska myndigheterna. På dem ställer vi kravet att de tar fasta på Sjevardnadzes ord och med kraft och beslutsamhet driver sökandet efter klarhet.

Men också på oss vilar ett stort ansvar - på den svenska regeringen, på Wallenbergföreningen, på alla dem runt om i världen som har engagerat sig i Raoul Wallenbergs öde.

Vi är realister. Vi måste inse att det nog förestår ett mödosamt undersökningsarbete. Det fordrar samverkan mellan alla berörda - Wallenbergföreningen med sitt unika material, den svenska regeringen med sitt politiska och diplomatiska agerande och alla andra engagerade genom politiskt stöd och praktiska insatser.

Wallenbergföreningen har under många, svåra år utfört ett storartat arbete. Att föreningen fullföljer det arbetet vet vi alla.

Jag kan försäkra er att inte heller den svenska regeringen - som en gång gav Raoul Wallenberg hans diplomatpass - skall förtröttas.

Så länge ovissheten om Raoul Wallenbergs öde består, fullföljer vi ansträngningarna att nå klarhet.

Så länge motsatsen inte är bevisad, måste vi utgå ifrån att Raoul Wallenberg alltjämt kan vara i livet.

Björn A Marklund
Birger Jarls gatan 5
111 45 Stockholm

Utr min kansli, ca
1990-02-19
Handl: kr M Hallqvist, Pol I
Skr tit ✓
u / S Andersson

Ink. Utr. min.

1990-01-16 / 3

15/01

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o		
1990-01-18 16		
AVD	GR. 2	MAL

Statsrådet och Chefen för Utrikesdepartementet
Herr Sten Andersson
Box 16121

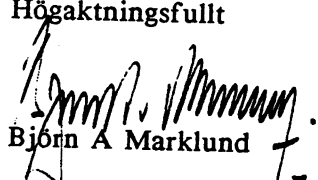
103 23 STOCKHOLM

Stockholm den 15 januari 1990

Ang.: Raoul Wallenberg-Högtid

Det var ett vackert tal Ni höll i Storkyrkan. Hade den svenska Regeringen talat så för 45 år sedan hade agerandet kunnat få verkan. Hade Ni talat så vid Edert tillträde hade orden kunnat få någon verkan. Kraftfullheten nu bliver - dessvärre - en ihålig gest.

Högaktningsfullt

Björn A Marklund

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
BR3

KOPIA TILL:

UTR MIN

- " -

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

INKOM UD 1990-01-17

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-17

UD STOCKHOLM

FOER POLCH OCH POL 1.

RE WALLENBERGAERENDET

pal

UTRIKESDEPARTEMENTET			
Datum: 1990-01-17			
Ans	Er	Ans	Er
p	2	Eu	I

22
M

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

1

RE WALLENBERGAERENDET

VID SAMTAL IDAG MED RYMKO LAET DENNE FOERSTAA ATT DET INTE VAR SAA MYCKET PAA GRUND AV MID:S SOM KGB:S UPPTAGENHET SOM GUY VON DARDELS BESOEK UPPSKJUTITS. HAN HAENVISADE, NAAGOT VAGT, TILL ALLEHANDA PROBLEM SOM SYSSELSATTE ORGANISATIONEN, INTE MINST I KAVKASUS OCH VID GRAENSEN TIL IRAN. DET AER VISSERLIGEN SVAART ATT SE HUR DET I OCH FOER SIG KRITISKA LAEGET DAER SKALL KUNNA PAAVERKA EFTERFORSUNINGARNA I VLADIMIRFAENGELSET, MEN DETTA AER VAD SOM SADES.

MAGNUSSON

AMBASSADEN MOSKVA

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

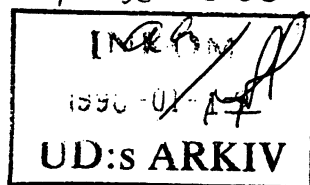
Ordförande Per Anger

Sekreterare Sonja Sonnenfeld

Deps Söder, UM:s kansli/ca
1990-01-18

Ex t:
Utr min
Polchefen
Ch Pol I
Hallqvist, Pol I
Eriksson Fogh
Näslund
Sjöberg
Dahlberg

Ink. Utr.min.

1990-01-17/16 januari 1990

Käre Sten,

med dessa rader ber vi att varmt få tacka Dig för
Ditt utomordentliga anförande vid Raoul Wallenberg-
högtiden i Storkyrkan i söndags.

Ditt personliga engagemang för Raouls sak grep oss
alla. Ditt och regeringens stöd betyder oerhört
mycket för oss.

Vi hoppas nu att med förenade krafter nå vårt mål
- Raouls frigivning.

Tillgivna

Nina

Guy

Per

Sonja

Nina Lagergren Guy von Dardel Per Anger Sonja Sonnenfeld

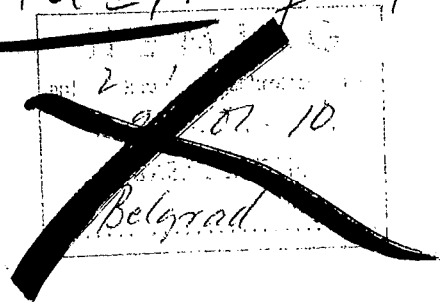
SVERIGES AMBASSAD

Belgrad

1990-01-10

Belgrad

*90 02 10
Pol I, Hallqvist Boh*

Kanslirådet

Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

(Pm)

10/602

INKOMM		
1990-01-10		
AVD.	GR.	MAL
<i>0</i>	<i>2</i>	<i>Eu I</i>

Wallenberg och Melnitjuk

Ditt hbr 891213 ✓

By

V. N. Melnitjuk befinner sig fortfarande i Jugoslavien där han väntar på att ansökan om asyl i Canada skall beviljas. Ärendet har emellertid dragit ut på tiden och det är osäkert om Melnitjuks ansökan kommer att godkännas. Om det blir avslag kommer Melnitjuk antagligen att begära asyl i annat land eller alternativt återsändas till Sovjetunionen.

Det finns således möjlighet att nå honom i Belgrad. Innan vi gör detta vill vi emellertid fästa departementets uppmärksamhet på att Melnitjuk redan vid sina tidigare besök - ehurur vagt - förhörde sig om möjligheterna få asyl i Sverige. Efter att ha erhållit besked om möjligheterna, där bl a UNHCR:s roll förklarad har Melnitjuk valt att begära sig till Canada.

Om ambassaden nu kontaktar Melnitjuk finns det en risk att denne känner sig uppmuntrad att söka asyl i Sverige - i synnerhet om det visar sig att Canada inte tar emot honom. Melnitjuk kan uppfatta det som en moralisk skyldighet för Sverige att nu ställa upp för

honom. Våra frågor, som bör besvaras före kontakt
tas med Melnitjuk, är således vilka chanser en person
som Melnitjuk har att få asyl i Sverige och, om så
inte är möjligt, vi kan hävda att det inte är förenat
med risk för straff för Melnitjuk att återvända till
Sovjetunionen?

Bästa hilsningar

Åke P.

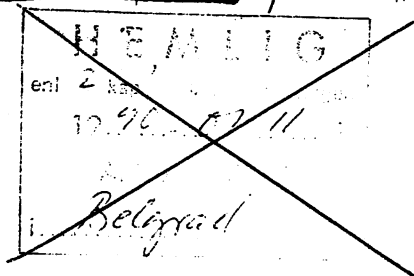
Åke Petersen

SVERIGES AMBASSAD

Belgrad

Belgrad 1990-01-11

10 02 20
Pel I, Hallqvist Pel

Kanslirådet

Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

(Pel)

11/001		
INKOM UD		
1990-01-18		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu I

Wallenberg och Melnitjuk

Mitt hbr 900110✓

Åberopade handbrev låg precis färdigt när herr Melnitjuk på eget initiativ åter besökte ambassaden den 11 januari. Han sade sig inte vilja något särskilt men att han inte sagt hela sanningen tidigare. Han påstod nu att han själv hade träffat Wallenberg och att denne levde så sent som 1976. Melnitjuk sade sig dock ännu spara detaljerna tills han kom på intervju hos kanadensarna. Härutöver antydde han att han var trött på att vänta på svar från Kanada och att han antagligen illegalt försökte ta sig till ett annat väst land.

När jag bad Melnitjuk förklara sig upprepade han att han för oss inte berättat hela sanningen utan tänkte spara den till intervjun med kanadensarna. När jag återigen frågade sade Melnitjuk att han själv personligen hade träffat Wallenberg men ville inte säga mera.

Min kommentar är att den intressanta uppgiften inte utan vidare kan avfärdas. Den lämnades dock genast efter Melnitjuks ankomst, mera en passant och jag kan inte frigöra mig från intrycket att han vill använda sig av den som ett medel att erhålla asyl i Sverige. Detta sades dock inte rakt ut.

Jag passade också på att fråga Melnitjuk om det mötte hinder att vid MID i Moskva kontrollera hans uppgifter. Melnitjuk sade att det gjorde honom detsamma, d v s det fick vi göra. Eftersom hustrun bor kvar i Sovjetunionen frågade jag vad han trodde om hennes inställning. Melnitjuk uppgav att hon kände till allt och antagligen skulle bli rädd om hon kände till kontrollen.

Den direkta orsaken till domen 1984 var, enligt Melnitjuk, att han för en hotelldirektör (i Uzgjorod?) påstått att Wallenberg befunnit sig i lägret Rakpas år 1976 samtidigt som Melnitjuk befann sig där. Hotelldirektören visade sig vara KGB-agent och rapporterade uppgiften vidare. Vid själva rättegången upprepade Melnitjuk endast versionen om vad Kaplan sagt. Om Melnitjuk hade nämnt att han själv träffat Wallenberg tror han att han skulle ha avrättats.

Melnitjuk önskar erhålla samtliga dokument tillbaka som insändes med vår [REDACTED] 891017. Tacksam erhålla dessa åter inom en månad.

Börja här

Åke P.

Åke Peterson

Utr min kansli, ca

1990-03-05

Handl. kr Hallqvist, Pol I

Skr tit ✓

u / S Andersson

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 171014		
1990-01-23/8		
AVD. 1	GR. 2	MAL. Ex I

Stockholm 1990-01-17

Ink. Utr. min.

1990-01-18

Utrikesminister Sten Andersson
Utrikesdepartementet

*Utrikes
forskningsprojekt
Raoul Wallenberg*

I samband med svenska Raoul Wallenberg-Föreningens besök i Moskva i oktober 1989 framlades ett delvis nytt material i Wallenbergfrågan, såsom originalet av läkarrapporten om Wallenbergs död 1947, registerkortet över dennes vistelse i Lubjankafängelset etc. Det framgick vid detta tillfälle, liksom vid de intervjuer som Sveriges television gjorde en månad senare med företrädare för den sovjetiska utrikesförvaltningen, att man från sovjetisk sida inte ställer sig avvisande till tanken att en särskild expertkommission skulle granska det företedda materialet samt att man inte heller utesluter möjligheten av att ytterligare arkivfynd kan göras som belyser Raoul Wallenbergs öde i Sovjetunionen.

Att göra en seriös uppföljning av de framsteg som under hösten 1989 nåtts i Wallenbergfrågan är ytterst angeläget med tanke på det starka intresse, som finns såväl i Sverige som i övriga delar av världen för ämnet.

Åtskilliga personer i den internationella forskarvärlden intresserar sig för Raoul Wallenbergs liv och verksamhet. I Sverige har helt nyligen fackhistorikerna Hans Villius och Olle Häger i teve lagt fram ett omfattande material i frågan i dramadokumentärens form. Häger/Villius har arbetat med Wallenbergfallet i över tjugu år. Redan 1966 lade Hans Villius tillsammans med Elsa Villius i bokform fram en utredning om Smoltsovrappportens äkthet.

Under ungefär lika många år har Göteborgshistorikern Bernt Schiller sysselsatt sig med gåtan Varför tillfångatog ryssarna Raoul Wallenberg, och ett tryckfärdigt manus av Schiller föreligger nu, som grundar sig på omfattande litteratur- och arkivstudier i Sverige och utomlands.

Vid Uppsala universitet startades i januari 1989 ett historiskt forskningsprojekt under ledning av docent Karl Molin med benämningen Raoul Wallenberg-Projektet. Projektets syfte är att dokumentera Raoul Wallenbergs räddningsaktioner i Budapest samt att utröna hur de krigförande makterna, däribland Sovjetunionen, ställde sig till denna verksamhet. I Moskva har doktoranden vid Uppsala universitet, Helene Carlbäck Isotalo, arbetat för projektets räkning sedan sommaren 1989.

Rolf Karlbom, docent i historia vid högskolan i Karlstad, publicerade 1987 en skrift som analyserar tillgängliga vittnesmål om Raoul Wallenbergs fångenskap i Sovjet.

*Sten
V. Villius
5/3*

*asa
L*

Vi, undertecknade svenska historiker, anser det vara av största principiella vikt att den situation som nu uppkommit i Raoul Wallenbergfrågan, med ökad öppenhet från Sovjets sida, med möjligheter till klarläggande av Wallenbergs öde, tas tillvara genom att en undersökning på vetenskaplig grund bedrivs.

Ett uppdagande av sanningen i Raoul Wallenbergfallet kan endast gynna relationerna mellan Sverige och Sovjetunionen.

Dessutom finns ett såväl internationellt som inhemskt sovjetiskt intresse av att belysa olika aspekter av Stalintidens repressioner och terror. Ett klarläggande av Wallenbergfallet skulle bidra till att ytterligare ljus kastas över ett numera mycket uppmärksammat skede i den sovjetiska historien.

Vi ber härmed om ett sammanträffande med Er för att ytterligare få utveckla våra synpunkter i frågan.

Med vänlig hälsning

Helene Carlbäck Isotalo

Olle Häger

Bernt Schiller

Hans Villius

Genom Hans Villius

UTRIKESDEPARTEMENTET
BF2

ÄRENDE:

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

Moderna
90 02 02 ✓
Pol I, Hallgrist Pol P 2 Eee
19 01-22 19

INKOM UD 1990-01-19

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-19

UD STOCKHOLM

FOER POL 1

RE RAOUL WALLENBERG

POL

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG

TV:S KORRESPONDENT WAENNSTROEM HAR KONTAKTATS AV EN PERSON SOM VIA ANDRA KONTAKTER FAATT VITNESMAAL OM ATT RAOUL WALLENBERG SKULLE BEFINNA SIG I EN PSYKIATRISK ANSTALT (GRANIT) UTANFOER KRASNOJARSK, I ETT OMRAADE STAENGT FOER UTLAENNINGAR. WALLENBERG SKULLE HA SETTS DAER 25-27 NOVEMBER FOERRA AARET.

WAENNSTROEMS KONTAKTPERSON HAR SAGT ATT OM MAN FINGE TILLGAANG TILL WALLENBERGS FINGERAVTRYCK SKULLE HAN HA MOEJLIGHET ATT KONTROLLERA IDENTITETEN.

VI HAR SVAART ATT FOERESTAELLA OSS ATT WALLENBERGS FINGERAVTRYCK SKULLE FINNAS REGISTRERADE I SVERIGE, MEN ANSER OSS AENDOCK BOERA LAATA FRAAGAN GAA VIDARE.

MAGNUSSON

AMBASSADEN MOSKVA

17/1-80

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 7/016		
1990-01-23/19		
AVD	GR.	MÅL
P	2	Esc I

Ink. Utr.mån.

1990-01-19

3

Utr min kända/ka
1990-02-19

Handl. kr, M. Hellqvist, Pol I
Ser tit Hej

U/S Andersson

ang. Raoul Wallenberg

I början var han visst misstänkt för spioneri för han
hade alldeles för många dollar med sig. Men han blev
likviderad av ett gäng antisemiter för att han hade
räddat så många judar i Budapest.

Hälsningar

L. H. H. H.

17/1-80

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

Ordförande Per Anger

Sekreterare Sonja Sonnenfeld

Ink. Ufr.mån.

1990-01-19

18 januari 1990

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 18/616		
1990-01-23-19		
AVD P	GR 2	MÅL Ex

Otch polt
frå

ex: Kabs

Raoul Wallenberg
Käre Sten

här ett par punkter som komplettering till vårt brev av den 15 ds:

Det var inte bara ett fantastiskt tal Du höll i Storkyrkan, utan också sättet Du höll det på. Du vände Dig vid flera tillfällen till Boris Pankin, som med tacksamhet borde ha fångat bollen. I stället sa han i en kort intervju efter evenemanget att "någon klarhet behöver inte skapas - den finns redan, Raoul Wallenberg avled 1947 i Ljubljanka".

Varför yttrar han sig så mot bättre vetande? Det är en retorisk fråga. Han har ju i december 1987 bekräftat, att Smoltsovrappporten inte kunde anses som bevis. Och i Moskva sa ju en av våra samtalspartners att "denna rapport kan inte anses juridiskt bindande, men eftersom den utgör vårt enda bevis vill vi betrakta den som bevis..."

Du har ju inte haft tillfälle att se Villius-Hägers dokumentärfilm (eller drama-dokumentär) som gick 3 dagar i följd på TV. Den finns hos oss på video, och den går också i repris den 21 januari på eftermiddagen - 3½ timmar! Villius håller genom sitt språkrör i filmen fast vid sin sovjetinspirerade synpunkt, att man måste ta Smoltsovrappporten som intäkt på att Raoul är död. Hur kan den vara förfalskad, menar han - det är ju så klumpigt gjord att den bara kan vara äkta.... Han använder sig av den omvända bevisföringen - omvänd analys är hans specialitet.

Och så var det den ukrainska kvinna som efter 48 år i sovjetiska arbetsläger plötsligt fick lämna lägret i augusti i fjol. Hon hade under hela denna tid ingen kontakt med yttervärlden, och ingen visste att hon fanns i livet. Jag reser till München i övermorgon och kommer där bl.a. att uppsöka det Ukrainska Informations-Centret för detaljerade uppgifter om denna Oxana Bandera, syster till den i München mördade ukrainske nationalhjälten Stepan Bandera.

Med hjärtlig hälsning

Sonja Sonnenfeld

P	2	Eu'
---	---	-----

701

ARCHIVE COPY.

MSG NO: 900122-120

DISTRIBUTION STATUS AT: 1990-01-22-10.01

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO

UD/POLCH

DISTRIBUTED

1990-01-22-10.01

UD/POL 1

DISTRIBUTED

1990-01-22-10.01

FROM: 22 11 19

POSTED TIME: 1990-01-22-10.00

MSG NO: 900122-120

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 900122-73

=LIST

UD/POLCH

UD/POL 1

+

aa
7

AMBASSADEN MOSKVA 1990-01-22

UD STOCKHOLM

FOER POL 1. RE WALLENBERGAERENDET

KOMSOMOLSKAJA PRAVDA DEN 19 JANUARI INNEHAALLER AENNU EN ARTIKEL OM
RAOUL WALLENBERG AV JOURNALISTEN KARTSEV. HAN HAR FUNNIT OFFICERARE
TILLHOERANDE 317:E SKYTTEDIVISIONEN SOM FOERST KOM I KONTAKT MED RW.
BL A BESKRIVS EPISODEN NAER RW:S BIL BESLAGTOGS DEN 16-17 JANUARI
1945. VIDARE HAR KARTSEV I FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV GRANSKAT DE
DOKUMENT SOM ROER 317:E DIVISIONEN. HAN FANN BL A EN ORDER FRAAN 18:
ARMEKAAREN (3 JANUARI) OM ATT DET I PEST FANNS EN GRUPP SVENSKA
DIPLOMATER SOM GOEMT SIG FOER FASCISTERNA. OM SVENSKARNA (DAERIBLAND
RW) PAATRAEFFADES SKULLE DE TAS UNDER BESKYDD.

KARTSEV FINNER DET MAERKLIGT ATT DET PAASTAATTS ATT DET I SOVJETISKA
ARKIV INTE FANNS NAAGOT MATERIAL OM RW. NAER HAN SJAELV LYCKADES
FINNA DOKUMENT EFTER ENDAST TRE TIMMAR I FOERSVARSMINISTERIETS ARKIV
CHEFEN FOER 18:E ARMEKAAREN MAASTE I SIN TUR HA FAATT UPPGIFTERNA OM
DE SVENSKA DIPLOMATERNA FRAAN ANKAT HAALL. DET BORDE VARA MOEJLIGT
FINNA DOKUMENT AEVEN HAEROM, ANSER KARTSEV.

HAN NAEMNER AEVEN VITTNET DANILASJ, TILLHOERANDE 30:E SKYTTEKAAREN
(VITTNET AER KAENT FOER AMBASSADEN). UNDERRAETTELSOFFICERAREN I

ORIGINAL TELEGRAM

--	--	--

DENNA ENHET SKICKADE VARJE DAG RAPPORTER TILL STABEN. JUST FOER
PERIODEN 14-26 JANUARI SAKNAS DOCK SAADANA I ARKIVET. EN
KRIGSHISTORIKER, SOM KARTSEV TILLFRAAGAT, FINNER DET FULLT MOEJLIGT
ATT MEDARBETARE I SMERSJ (NKVD) STULIT DESSA FRAAN ARKIVET.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

- End of printout

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

Ordförande | Per Anger

Sekreterare Sonja Sonnenfeld

Kanslirådet Krister Isaksson
Utrikesdepartementet
Press- och informationsenheten
Informationsbyrån

Box 16121
103 23 STOCKHOLM

19 januari 1990

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 19/03		
1990-01-23		
AVD. P	GR. 2	MAL. E.H.

*inbjuda Malinin
till Wallenberg-dag*

Käre Krister,

Tack vare det generösa bidraget om 2.400 kr kunde vår önskan att inbjuda den sovjetiske sångaren Alexander Malinin uppfyllas. Malinin visade sig vara en utsökt sångare och personlighet - det var alla eniga om som fick höra honom i Storkyrkan på Raoul Wallenberg-Dagen den 14 januari. Speciellt glädjande var att han, som han uttryckte det på presskonferensen hade "kommit till Sverige enkom för att med min sång hylla Raoul Wallenberg som det ju har skrivits så mycket om på sistone i pressen hemma". Han syftar speciellt på Komsomolskaja Pravda. För oss är det väsentligt att man - och då alldeles särskilt ungdomen - nu även i Sovietunionen intresserar sig för och kan skriva om Raoul, som har blivit en symbol för mänskliga rättigheter.

Hjärtligt tack till Dig och utrikesdepartementets informationsbyrå.

Med vänliga hälsningar

Nina

Nina Lagergren

31-1-90
Lagom till
Raoul Wallenberg-dagen, 801
Så efter att
24. 90-01-31
h

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
BR2

KOPIA TILL:

UTR MIN

-"

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

POL 3

POL 3

ÅTGÄRD:

Pol 3/Kr M Mossberg/

INK UTRIKESDEP.		
DAT...../.....		
1990-01-28 25		
Ans	Gr	Mai
p	2	See 1

[REDACTED]

POL

INKOM UD 1990-01-25 [REDACTED]

AMBASSADEN TEL AVIV

1990-01-24

UD STOCKHOLM

[REDACTED] FOER POL 1, POL 3 SAMT UTRIKESMINISTERNES KANSLI

RE GATA UPPKALLAD EFTER RAOUL WALLENBERG

pol 3;
FORTS

RE GATA UPPKALLAD EFTER RAOUL WALLENBERG

P R I M O FOER OMKRING TIO AAR SEDAN FATTADE TEL AVIVS KOMMUN ETT PRINCIPBESLUT ATT EN GATA I STADEN SKULLE UPPKALLAS EFTER RAOUL WALLENBERG. AV OLIKA SKAEL, BL A DAERFOER ATT FAMILJEN WALLENBERG ENLIGT KOMMUNEN VARIT SKEPTISK TILL DETTA SLAGS MANIFESTATIONER, HAR DOCK BESLUTET HITTILLS INTE VERKSTAELLTS. INOM TEL AVIVS KOMMUN GOER MAN DOCK NU BEDOEMNINGEN ATT STAEMNINGSLAEGET AER NAAGOT ANNORLUNDA OCH I NOVEMBER I FJOL UTVALDES EN GATA I NORRA TEL AVIV FOER AENDAMALET. DOPET AV GATAN AVSES AEGA RUM M A A N D A G E N D E N 1 9 M A R S K L 1 6 . 0 0 .

S E C U N D O I SYFTE ATT NAERMARE INFORMERA AMBASSADEN OM DESSA PLANER HADE TEL AVIVS KOMMUN KALLAT TILL ETT MOETE IDAG I VILKET WIDE DELTOG. UNDER MOETET SOM LEDDES AV LABOURPOLITIKERN DOV BEN-MEIR FRAMKOM ATT MAN OENSKADE INBJUDA SVENSKA REGERINGEN ATT SAENDA EN REPRESENTANT PAA HOEG NIVAA ATT DELTA I CEREMONIEN. I FOERSTA HAND HOPPADES MAN PAA ATT STATSMINISTERN ELLER UTRIKESMINISTERN SKULLE HA MOEJLIGHET ATT NAERVARA. FRAAN ISRAELISK SIDA KUNDE SJAELVFALLET DELTAGANDE PAA MOTSVARANDE NIVAA PAA-RAEKNAS. MAN SKULLE OCKSAA MYCKET UPPSKATTA OM NAAGON REPRESENTANT FOER RAOUL WALLENBERGS FAMILJ SKULLE KUNNA NAERVARA. DET KAN NAEMNAS ATT DAA EN MOTSVARANDE CEREMONI AEGDE RUM HAER I SLUTET AV 1989 I SAMBAND MED ATT EN GATA UPPKALLADES EFTER PIERRE MENDES FRANCE KOM PREMIAERMINISTER ROCARD TILL ISRAEL PAA ETT INOFFICIELLT BESOEK.

T E R T I O SJAELVA CEREMONIEN VAENTAS TA EN DRYG TIMME. BL A TEL AVIVS BORGMAESTARE, SAMT DEN VAEKKAENDE HAER VAEKKAENDE JOURNALISTEN LAPID, SOM SJAELV RAEDDADES AV WALLENBERG, KOMMER ATT TALA. LIKASAA FOERVAENTAS TAL AV DE SVENSKA RESPEKTIVE ISRAELISKA REGERINGSREPRESENTANTERNA. EV. DELTAGANDE MEDLEM AV FAMILJEN WALLENBERG BEREDS OCKSAA MOEJLIGHET ATT TALA. INSLAG MED KAMMARMUSIK PLANERAS OCKSAA. ARRANGEMANGET AVSLUTAS GENOM ATT EN GATUSKYLT AVTAECKES. TEXTEN PAA DENNA BLIR SOM FOELJER:

RAOUL WALLENBERG
BORN 4.8.1912
SWEDISH DIPLOMAT
RIGHTEOUS GENTILE AMONG NATIONS.

S U A R T O FRAAN AMBASSADENS SIDA
BEDOEMER VI ETT SVENSKT HOEGNIVAADELTAGANDE I CEREMONIEN SOM
ETT UTMAERKT SAETT ATT FRAEMJA SVERIGE-BILDEN I ISRAEL. HAERTILL
KOMMER ATT OM UTRIKESMINISTERN KAN OEVERVAEGA DELTA - STATSMINISTERN
KAN REDAN, ANTAR VI, RIMLIGEN PAA GRUND AV SHAMIRS EV. NAERVARO
KNAPPAST KOMMA I FRAAGA - VI I ANSLUTNING TILL EVENEMANGET, PAA
SAMMA SAETT SOM ROCARD GJORDE I DECEMBER, KAN FOERA POLITISKA
SAMTAL MED ISRAELERNA. DENNA PLOETSLIGA MOEJLIGHET ATT FORTSAETTA
DIALOGEN VID SIDAN AV DET OFFICIELLA BESOEXSUTBYTET, DAER DET
JU AER ISRAELISKA BESOEK I STOCKHOLM SOM STAAR PAA JUR, KAN
ONEKLIGEN VARA VAERD ATT TAENKA PAA. VI VILL SAALEDES FOERORDA
ATT DELTAGANDE AV EN SVENSK REGERINGSMEDLEM OEVERVAEGS. SKULLE
INTE UTRIKESMINISTERN, SOM ARRANGOERERNA HOPPAS PAA KUNNA
KOMMA, KAN KANSKE DELTAGANDE AV ANNAT STATSRAAD MED NATURLIG
ANKNYTNING TILL RW:S VERKSAMHET, T.EX. JUSTITIE-, KULTUR- ELLER
INVANDRARMINISTERN OEVERVAEGAS.

Q U I N T O TACKSAM REAKTION PAA OVANSTAAENDE SAMT ATT FAMILJEN
WALENBERG INFORMERAS PM SAAVAEL CEREMONIEN SOM INBJUDAN ATT DELTA.

BERGQUIST

1990-01-25

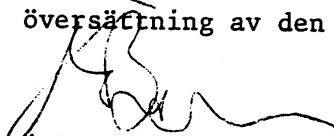
Nr 20

Utrikesdepartementet

1990-01-26

Wallenbergärendet
Telex 64 A 1990-01-22
✓ (2 bil.)

Ambassaden får härmed insända kopia på den i vårt ovancerade telex nämnda artikeln i Komsomolskaja pravda jämte översättning av den till svenska.

Örjan Berner

1990-02-05

A + b f kdm t Wallenberg-
Föreningen

Ex t: Kabs

Polch

Bitr polch

Wöhler

Hallqvist

Dahlgren, SB

Amb Budapest u nr

Pol I, kr Hallqvist

Exp 900205/Bl

Очевидцы нежелательны

...и долгое время в деле арестованного офицерами СМЕРШа шведского дипломата Рауля ВАЛЛЕНБЕРГА. Десятилетиями считалось, что в советских архивах нет ни одно-

го упоминания его имени. Расследованию «КП» удалось найти и свидетелей, и некоторые документы о судьбе дипломата. Наше dossier пополнилось новыми фактами.

О том, что происходило с Раулем Валленбергом в Будапеште в январе 1945 года до момента его исчезновения, было известно только по воспоминаниям его венгерских и чехословацких коллег. Ни одного свидетеля с советской стороны найдено не было. Это удалось сделать нашей газете («П», 15 сентября 1989 года), искавшей бывшего командир-а 317-й стрелковой дивизии В. В. Силяву, который первым советским офицером, встретившим дипломата, сообщил о его исчезновении на улице Бенцур, где вокруг еще шли бои. Вот новые факты. Примерно 16 января капитан В. И. Хорошилов, служивший в оперативном отделе штаба той же дивизии, выполнил задание на берегу Дуная, возвратившись в штаб. По дороге командир одного из батальонов дивизии капитан Иван Яуров сообщил ему, что неподалеку находится, судя по всему, бронированное обитателями здание, около которого стоит черная машина. Хорошилов связался с командиром дивизии полковником Гушиным и получил приказ — автомобиль перенести в штаб.

Капитан Яуров и Хорошилов подошли к зданию, выяснилось, что в нем есть люди, что машина принадлежит Валленбергу. Вскоре появился и сам дипломат, а затем отъезжавший наотрез от машины. Договорились на следующий день: Хорошилов забрал автомобиль, а вечером привез расписку. Таким образом, черная «студебеккер» оказалась в штаб дивизии, а через несколько дней перекочевала в штаб командующего будапештской группой войск генерал-полковника И. М. Афонина. Сам Хорошилов больше с Валленбергом не виделся — ожесточенные бои помешали отвезти дипломата в лагерь. До недавнего времени у Хорошилова, который сейчас живет и работает в Будапеште, даже хранился в

качестве сувенира кожаный футляр от ключей машины Валленберга...

Воспоминания Силявы и Хорошилова наводили на одну и ту же мысль — искать упоминания о шведском дипломате в бумагах 317-й стрелковой дивизии, хранящихся сейчас в Центральном архиве Министерства обороны СССР в Подольске. И сразу же — удача. 3 января 1945 года 317-я дивизия получает от командования 18-го корпуса, в который входила, приказ: в Пеште от фашистов скрываются члены шведской дипломатической миссии. В случае их обнаружения — взять под надежную охрану, обеспечить безопасность и немедленно сообщить командованию. Далее — список дипломатов. Среди них — посол Даниэльсон и сам Рауль Валленберг.

12 января, когда дивизия уже вела уличные бои в Пеште, командир дивизии Гушин доводит этот приказ до своих бойцов и офицеров. И вновь в нем — фамилия Валленберга. В. В. Силява точно помнит, что, обнаружив дипломата, сообщил об этом командиру своего полка полковнику Графскому, а тот — отпортовал Гушину. Этого рапорта в архивах дивизии найти мне не удалось. Однако кажется странным, почему же долгие годы мы безапелляционно утверждали, что в наших архивах нет никаких упоминаний имени Валленберга? Ведь для того, чтобы дважды увидеть фамилию дипломата в бумагах 317-й дивизии, мне потребовалось всего три часа! К тому же ясно, что командующий 18-м корпусом не придумал список шведских дипломатов, а сам получил его откуда-то. Значит, возможны новые находки. Хотя бы тех бумаг, которые дали информацию о шведах командиру 18-го корпуса...

Еще один свидетель, которого нам удалось найти, — Михаил Данилаш, в годы войны

служивший в разведывательном отделе штаба 30-го стрелкового корпуса. Данилаш вспоминает, что примерно 16 или 17 января получил приказ от начальника разведотдела майора Севрюги допросить шведского дипломата. Тот находился на вилле в районе Ракошсентмигаль, но еще не на положении арестованного. Во время беседы, которая шла примерно полтора часа, присутствовал и шофер Валленберга — Лангфельдер. Валленберг возмущался незаконной конфискацией у него автомобиля и требовал встречи с маршалом Малиновским.

В Подольске мне удалось разыскать архивы разведотдела штаба 30-го корпуса за январь 1945 года. Разведдонесения, украшенные лихой подписью майора Севрюги, посылались в штаб ежедневно и детально фиксировали ситуацию в районе боев.

Но вот беда — примерно с 14 по 26 января в архиве нет ни одного разведдонесения. В чем же дело? Военный историк В. Фомин, специализировавшийся на истории освобождения Венгрии, считает, что разведдонесения, в которых, без сомнения, упоминалось имя Валленберга, вполне могли позже украсть из архива сотрудники СМЕРШа.

Итак, ясно одно: в деле Валленберга, впереди у нас еще могут быть новые интересные находки, в том числе и архивные. Всех, кому известно что-то о бойцах и офицерах, служивших в разведотделе штаба 30-го корпуса зимой 1944—1945 года, просим писать в редакцию, а на конверте сделать пометку: «Рауль Валленберг».

Редакция благодарит за помощь в подготовке этого материала ветеранов 317-й дивизии М. А. Замолотчикова, В. Д. Лосева, Ю. П. Любанского, а также ветерана войны Б. Г. Чудакова.

А. КАРЦЕВ

Komsomolskaja P

90-07-25

Ögonvittnen var önskade

under lång tid i fallet med den av SMERSj-officerare arresterade svenske diplomaten Raoul WALLENBERG. Det ansågs under flera decennier att hans namn inte alls fanns nämnt i sovjetiska arkiv. "KP" (Komsomolskaja pravda, övers. anm.) har genom sina efterforskningar lyckats finna såväl vittnen som vissa dokument om diplomatens öde. Vår dossier har fyllts på med nya fakta.

Det som hände med Raoul Wallenberg i Budapest i januari 1945 fram till hans försvinnande har varit känt enbart genom berättelser från hans ungerska och svenska kolleger. Det gick inte att finna ett enda sovjetiskt vittne. Detta lyckades dock vår tidning med ("KP" 15 september 1989) när vi sökte upp förre bataljonschefen i 317:e skyttedivisionen V.V.Siljava, som var den förste sovjetiske officer som träffade diplomaten i villan på Bencurgatan medan striderna fortfarande pågick runtomkring.

Här följer nya fakta. Ungefär 15-16 januari var kapten V.I. Chorosjilov på väg tillbaka till staben efter att ha utfört ett uppdrag på Donaustranden. Han tjänstgjorde på operativa avdelningen i den nämnda 317:e divisionens stab. På vägen rapporterade chefen för en av divisionens bataljoner kapten Ivan Jaurov för honom att det fanns en byggnad i närheten, som av allt att döma var övergiven av sina invånare, bredvid vilken det stod en svart bil. Chorosjilov satte sig i förbindelse med divisionschefen överste Gusjtjin och fick order att köra bilen till staben.

När Jaurov och Chorosjilov kom fram till byggnaden visade det sig att det fanns folk i den och att bilen tillhörde R. Wallenberg. Snart dök diplomaten själv upp och vägrade först kategoriskt att lämna ifrån sig bilen. Man kom överens om följande: Chorosjilov skulle ta med sig bilen och komma med ett kvitto på kvällen. På så vis for den svarta bilen bort till divisionsstab, och efter några dagar flyttades den över till budapestarmégruppchefens, generalmajor I.M.Afonins, stab. Chorosjilov själv träffade inte Wallenberg mera - de ökade striderna hindrade honom från att fara och lämna kvittot. Chorosjilov, som nu bor och arbetar i Naljtik, hade till helt nyligen faktiskt kvar läderfodralet till Wallenbergs bilnycklar, som souvenir...

Siljavas och Chorosjilovs berättelser ledde till en och samma tanke - att söka efter dokumentation om den svenske diplomaten i 317:e skyttedivisionens papper, som nu förvaras i Sovjetunionens försvarsministeriums centralarkiv i Podolsk. Och

direkt fick vi napp. 3 januari 1945 får 317:e divisionen en order från ledningen för 18:e kåren, som den ingick i: i Pest gömmer sig personer ur den svenska diplomatiska representationen för fascisterna. Om de påträffas skall de tas i betryggande förvar, deras säkerhet skall ombesörjas och rapportering skall omedelbart ske till ledningen. Sedan följer en lista över diplomaterna. Bland dem finns ambassadören Danielsson och Raoul Wallenberg själv.

12 januari, när divisionen förde gatistrider i Pest, meddelar divisionschefen Gusjtjin denna order till sina soldater och officerare. På nytt nämns då Wallenbergs namn. V.V.Siljava minns med säkerhet att han, då han påträffat diplomaten, meddelade detta till sin regementschef överste Grafskij, och denne rapporterade till Gusjtjin. Denna rapport har jag inte lyckats finna i divisionens arkiv. Det är dock märkligt att vi under så lång tid kategoriskt hävdade att vi i våra arkiv inte har något som helst omnämnande av Wallenberg. Det krävdes ju bara tre timmar för att jag skulle hitta diplomatens namn på två ställen i 317:e divisionens papper! Dessutom är det naturligtvis så att chefen för 18:e kåren inte själv författat listan över de svenska diplomaterna utan fått den någonstans ifrån. Det finns alltså möjligheter till nya fynd. Åtminstone fynd av de papper som informerade chefen för 18:e kåren om svenskarna...

Ännu ett vittne, som vi lyckats hitta, är Michail Danilasj, som under kriget tjänstgjorde vid underrättelseavdelningen i 30:e infanterikårens stab. Danilasj berättar, att han omkring 16 eller 17 januari fick order av chefen för undavdelningen major Sevrjuga att förhöra en svensk diplomat. Denne befann sig i en villa i Rakos-szentmigalområdet. Han var ännu ej arresterad. Under samtalen, som varade ungefär en och en halv timme, närvarade också Wallenbergs chaufför Langfelder. Wallenberg var rasande över den olagliga konfiskationen av hans bil och krävde ett sammanträffande med marskalk Malinovskij.

I Podolsk lyckades jag finna 30:e kårens stabs underrättelseavdelnings arkiv från januari 1945. Underrättelserapporterna, smyckade med major Sevrjugas flinka namnteckning, skickades dagligen till staben och beskrev i detalj situationen i stridsområdet.

Men ett sådant elände - ungefär från 14 till 26 januari finns inte en enda underrättelserapport i arkivet. Vad är nu detta? Militärhistorikern V.Fomin, som specialiserat sig på befriandet av Budapest, anser att spaningsrapporterna, där Wallenbergs namn utan tvivel finns omnämnt, mycket väl kan ha stulits ur arkivet av SMERSJ-medarbetare.

Således är en sak säker: i "fallet Wallenberg" kan det

finnas många nya intressanta fynd för oss att göra framöver, inklusive arkivfynd. Vi ber alla, som känner till något om de soldater och officerare, som tjänstgjorde vid underrättelseavdelningen i 30:e kårens stab vintern 1944-45, att skriva till redaktionen, och märka kuvertet "Raoul Wallenberg".

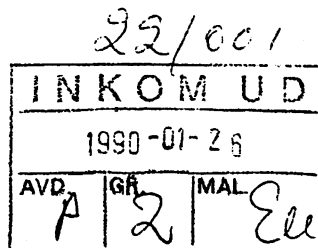
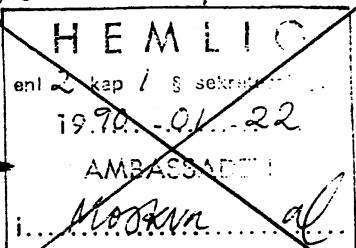
För bistånd i sammanställandet av detta material vill redaktionen tacka veteranerna från 317:e divisionen M.A.Zamolottjikov, V.D.Losev, Ju.P.Ljubanskij och krigsveteranen B.G.Tjudakov.

1990-01-22

A + b + Wallenberg-Fören
Helen Gullbäck-Johalo
Sulvågen 68
126 40 Hågersten

Kanslirådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

Pol I, Hallqvist
90 0207
Exp 90 0207

H E M L I G T

Wallenbergärendet
89 A 1989-04-20
(1 bil)

Broder,

Ambassaden uppsöktes 1990-01-18 än en gång av en viss Kruglov, som minst ett par gånger tidigare besökt ambassaden och den 13 april 1989 hade ett samtal med förre teknisk-vetenskaplige attachén Sjöstedt. Han gav då en lång redogörelse rörande Raoul Wallenberg och överlämnade även en sked som skulle ha tillhört denne. Av betydelse i sammanhanget var att Kruglov gärna ville komma till Sverige för att lämna ytterligare uppgifter och där även presentera ett vetenskapligt ingenjörsarbete han höll på med.

Denna gång överlämnade Kruglov ett brev till Wallenbergföreningen (amb Per Anger) som han bad oss vidarebefordra. Med brevet överlämnades, också för vidarebefordran, tidningen Pravda för den 6, 7 och 10 mars 1953 (dvs omedelbart efter Stalins död). Dessa exemplar

uppgavs ha befunnit sig i RW:s hand - f ö överlämnade till RW av ingen mindre än vice utrikesminister Dekanosov!

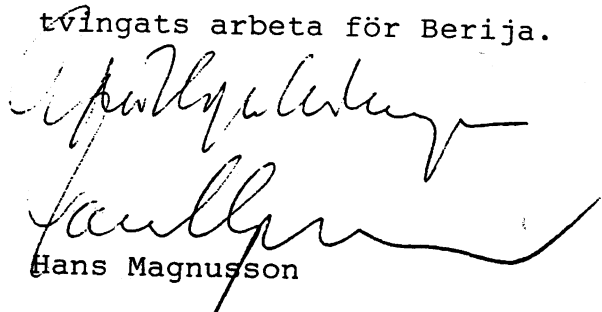
I brevet till Anger ber Kruglov denne att ordna så att Kruglov får tillstånd resa till Sverige och där föra samtal om RW med dennes släktingar. Resan föreslår han skall finansieras genom försäljning på auktion till bibliotek i Förenade Arabemiraten (!) av de tre Pravdautgåvorna (som tydligen lär vara ytterst svåra att få tag på). De befinner sig nu på ambassaden, liksom även en anteckningsbok, som Kruglov insisterade på att vi skulle ta emot. I den finns, förutom div adresser, två sidor innehållande namn på personer som haft samband med RW-ärendet; för övrigt helt ostrukturerat förtecknade.

Kruglov uppgav också, bl a, att Smoltsov tvingats underteckna dödsattesten för RW i mars 1953 (Smoltsov dog en à två månader senare)^x samt att RW dog den 18 mars 1953 (detta berättade han inte förra gången).

Vidare uppgav Kruglov i en berättelse som var något svår att följa att RW troligen i oktober 1944 mottagit en vädjan från Skorzeny att till ryssarna (Malinovskij) som då inlett offensiven i Ungern förmedla en vädjan som bl a gick ut på att de skulle skona Wien från förstörelse och att Österrike efter kriget skulle få bli självständigt, enat och neutralt. Namnet Karl von Lesch nämndes även. Om jag förstod rätt hade

x) Abakumov dog f ö 1954.

RW också bl a varit inblandad i (åtminstone som förmedlare av budskap) i någon utpressningsliknande aktion rörande originalet till det hemliga tilläggsprotokollet till Molotov-Ribbentroppakten. Ryssarna skulle själva ha visat det för RW sommaren 1946. På oklart sätt hade detta inneburit att han också tvingats arbeta för Berija.

Hans Magnusson

Tacksam detta brev även delges Helen Carlbäck.

al

Till ordföranden i Raoul Wallenberg-föreningen herr Per Anger
från sovjetiske medborgaren Eduard Viktorovitj Kruglov.

Ärade herr Anger!

1948-1954 bodde jag i städerna Chust, Uzjgorod och Peretjin (Zakarpatskaja oblast i Ukrainska SSR). Jag umgicks med magyariska vänner och fick av föräldrar och bekanta höra om den svenske diplomat Raoul Wallenbergs modiga verksamhet i Ungern. Från mitten av sommaren 1944 fram till Budåpests befriande i början av 1945, utfört av 2:a ukrainska frontens 46:e armé under ledning av marskalken Malinovskij, hann han rädda tusentals personer som var dömda att dö i fascistiska koncentrationsläger. Gripen av den unge svenskens bragd har jag under resten av livet sökt samla information om denne tappra man.

Jag får be Er om hjälp med organiserandet av en privat resa till Wallenbergs hemland under den närmaste tiden, där jag vill bekanta mig med allt som har samband med hans födelseort, ungdomstid och arbete fram till januari 1945. Jag drömmer om att få träffa och tala med fru Nina Lagergren och herr Guy von Dardel och beröra vissa frågor med dem som gäller deras bror. Det skall bli intressant att göra en retrospektiv analys av de händelser som inträffat efter januari och rekonstruera etapperna i Wallenbergs liv i Sovjetunionen med historikern Helena Carlback.

Kostnaderna för en månads besök kan kompenseras med auktionsförsäljning till Arabemiratens bibliotek av tre nummer av Pravda från 6, 7 och 10 mars 1953 ur mitt personliga arkiv. Jag skall överlämna originalen av dessa tidningar till Raoul Wallenbergföreningen via ambassadrådet vid Sveriges ambassad i Moskva - den älskvärde herr John Christer Åhlander. Om det dessutom skulle bli pengar över, kan jag betala ögonläkare för undersökning av mina näthinnor och få behandling i specialkliniker i Sverige eller Danmark.

Jag hoppas på ett snart möte med medlemmarna i svenska Raoul Wallenbergföreningen.

Er
E.V. Kruglov
(underskrift)

Adress:
SSSR, 433510 Dimitrovgrad, ul M.Thoreza 8-11
Telefon: 3-93-69

Österrike = Sverige.
(neutralitet)

IV.40 - arkebuseringen i Katyn.

9 juli 1944 - R.W. i Budapest

VII.44 - interneringen börjar

april 1944 - Ungern ockuperas av Tyskland

29 oktober 1944 - 46:e armén vid 2:a ukrainska fronten under ledning av Malinovskij har börjat striderna om Budapest. Staden befrias 18.II.45.

15.01.45 R.W. i arméstaben
Dekanozov

Mars 1945 - Merkulov	}	S t a l i n
Berija		
1946-1950 - Abakumov		
Berija		
1951-1953 - Ignatjev		
Berija		

18.III.53 - Förvaltningsstaden (Sluzgvoe)

Dekanozov V. + 1954

Smoltsov + maj 1953

SUKP:s XIX kongress i oktober 1952

(Stalin, Malenkov, Berija,
Bulganin, Chrusjtjev)

Barbamil - i ven	}	sprutor
koffein - i kroppen		

"Marneberg" - Boris Pankin
maj Sovjetunionens ambassadör
Smoltsov - dog 1953; Abakumov - ark. 1951

PerOlof Sjösted
Rols Grünbaum
Vetenskapligt råd vid Sveriges
ambassad i Sovjetunionen
ul Moskfilmovskaja 60
tel: 147-90-09
117330 Moskva
Trådb. 34 från Kievst.
243-16-12 hem
Kutuzovskij pr 7/4
kv. 202-203 ?
121248 Moskva
Arb.tel.147-81-83 { Gunnar
Toresson

oktober 1944
januari 1945 - Skortsenni
Karl von Lesch (1943-1945)
(Waldheim) ??!
Klaus Fuchs } (1942-1949)
Edvard Geller } fysiker från
Los alamos

Langfelder - chaufför

{ Per Anger - diplomat
Nina Lagergren - halvsyster
Guy von Dardel - halvbror
Helene Carlbäck - historiker
John Christer Åhlander - diplo-
mat.

Н.М.Тореза
1990-01-18

Председателю
"Общества Р. Валленберга"
г.Парижу Перу Ангеру
от гражданина СССР
Круглова
Эдуарда Вакторовича.

Уважаемый господин Ангер!
С 1948 по 1954 годы я жил в городах Хусть,
Ужгород и Берегине (Закарпатская область Ук-
раинской ССР). Обищаясь с мажарскими друзьями
от родителей и знакомых узнал о мужестве
действительности шведского дипломата Рауля
Валленберга в Венгрии. Он с середины лета 1944 года
и до освобождения в начале 1945 года - будучи
46-ой армией Юго-Украинского фронта под коман-
дованьем маршала Малиновского ушел спасать
тысячи людей, обреченных на смерть в фашистских
концентрациях. Потрясенный подвигом молодого шве-
да, я все оставшуюся жизнь стараюсь собрать ин-
формацию об этом отважном человеке.

Прошу Вас оказать помощь в организации
моей частной поездки в ближайшее время на ро-
дину Валленберга, где хочу ознакомиться со все-
м, что связано с его местом рождения, юностью
и работой до января 1945 года. Хотел бы встре-
титься и пообщаться с госпожой Ниной Матернел-
госпожиной Ли фок Дарделло и поговорить с ними
некоторые вопросы, касающиеся их брата. Интерес
будет провести ретроспективный анализ послед-
ствия за январем событий и реконструировать
этипы жизни Валленберга в Советском Союзе с ин-
риком Хеленой Маридек.

Расходы на одностороннее посещение можно
компенсировать за счёт продажи с аукциона биб-
лиотекных и графических эмблематических номеров
газеты "Правда" от 6, 7 и 10 марта 1953 года из моего
личного архива. Оригиналы этих газет передаю
"Обществу Рауля Валленберга" через Советника швед-
ского Посольства в Москве любезного господина
Юна Кристиера Оландера. Кроме того, если ос-
татятся деньги, то я смогу оплатить врачам
тануться деньги, то я смогу оплатить врачам
офтальмологам за осмотр состояния сетча-
тки моих глаз и пройти курс лечения в специ-
ализированных клиниках Швеции или Дании.

Надеюсь на скорую встречу с членами шведского
"Общества Рауля Валленберга".

Искренне Ваш

Адрес: СССР,
433510, г. Дзержинск,
ул. М. Горького, № 8, кв. 11.
Телефон: 3-93-69

12. В. Круглов./
18 января 1990 года,
г. Москва.

[illegible]

10. 11. 1900. 11. 11. 1900.

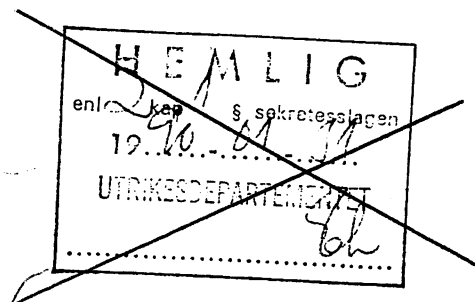
UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Första enheten (Pol I)

ARKIVEXEMPLAR

Dnr 1990-01	Avdelning Grupp Mål
30/001	P. 2 E u y

Ambassadören Strömholm
BUDAPEST

pvt

H E M L I G T

Wallenberg

AVO - Langfelder - Fock

(§ bil) 9 st

Broder,

1. Rune Nyström uppehåller sig på några sidor (11-14) i sin utredning 1986 vid två vittnesmål 1956 och 1984, enligt vilka Wallenberg skulle ha varit aktuell i samband med en planerad sionisträttegång 1953. Det första vittnet Bevedek skulle ha häktats av ungerska hemliga polisen och under tortyr tvingats medge att han och en annan person mördat RW 15, 16 eller 17 januari 1947 på uppdrag av JOINT (American Jewish Joint Distribution Committee). Det andra vittnet var en avhoppad AVO-tjänsteman som hört att RW skulle bli ett viktigt vittne vid en sionisträttegång 1953. "Det var blott oklart om han skulle användas vid rättegången i Moskva eller Budapest, som öppet vittne eller hållas borta från offentligheten." Efter Stalins död lades planerna på en rättegång ner. Nyström skriver: "Säkerhetschefen Abakumov, som avrättades 1954 säges ha förstört alla för honom själv besvärande dokument, häribland handlingar rörande Wallenberg. Därmed är inte sagt att alla handlingar som kan ha färdigställts i Budapest 1953 vid förhören med

Ifylles av postexp

Avsant med

☒ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

31/1-90

all

Benedek om Wallenberg också förstörts. Men det måste bli en uppgift för framtida historiker att under förhoppningsvis gynnsammare förhållanden än nu gräva fram dem ur AVO:s arkiv och undersöka om de leder tillbaka till Wallenbergs vistelse i Moskva och till ett klarläggande av hans öde."

I remissyttranden till Nyströms utredning uttalade bl a Lars-Ake Nilsson och Wilhelm Carlgrén intresse för att man skulle gå vidare på "AVO-spåret".

Förhållandena i Ungern har ju ändrats mycket snabbt och numera förefaller det vara långsökt att söka information via avhoppade f d AVO-agenter. Just har vi hört att den ungerske inrikesministern har avgått. Betyder detta en ännu öppnare attityd? Hur som helst bör förhållandena vara betydligt gynnsammare nu än då Nyström skrev sin utredning 1986, varför vi vill föreslå att ni kontaktar ungerska myndigheter i denna fråga för att utröna vad som eventuellt kan tas fram ur arkiven. Kan man rentav också spåra upp och intervjua någon av dem som nämns i Julins PM 9 mars 1984 längst ned på sid 5, Balogh m fl?

Eftersom vi inte nu varit i kontakt med vittnet i fråga, Rémenyi, bör hans namn inte nämnas i sammanhanget. Om det erfordras kan vi självfallet söka honom, för att om han fortfarande är i livet, fråga om hans tillstånd att låta ungrarna direkt konfronteras med hans uppgifter.

2. Då och då nämns Raoul Wallenbergs chaufför Wilmos Langfelder som ju också försvann i Sovjet. Vi brukar också få frågor varför vi engagerat oss så mycket i RW:s öde, men inte i hans chaufförs. Då har vi hänvisat till att han inte var svensk medborgare. Detta argument har emellertid blivit allt svagare ju mer andra regeringar (USA, Canada, Västtyskland m fl) gjort framställningar angående RW. Vollrath Tham frågade i ett brev till Dromberg den 4 augusti i fjol om ungerska myndigheter i det nya klimat som råder själva kunde fråga sovjetiska vederbörande vad som hänt Langfelder

I höstas skrev författaren Iwo Wiklander till utrikesministern och frågade vad vi gör för Langfelder. Han fick svar på sätt som framgår av bil.

Wiklander avled strax före jul så han lär inte höra av sig igen, men andra kan ju fråga. Langfelder nämndes förresten ett flertal gånger i Villius/Hägers TV-program nyligen.

Dromberg har inte svarat på brevet från Tham. Finns det något att säga numera i ärendet?

3. Slutligen har jag ett uppslag som kommer från Lars-Ake Nilsson i Prag. Han har uppsökts av ett vittne som säger att Jenő Fock, premiärminister i Ungern 1967-75, skulle ha träffat Wallenberg i Budapest och "kunde ha förrått" honom för ryssarna. Troligen, menade detta vittne, skulle Fock sedermera ha intresserat sig för vad som hänt RW och gjort förfrågningar om honom hos sovjetiska kontakter. Kan ni söka upp Fock för en intervju, utan att ange Prag-vittnets namn?

4. När det gäller bröderna Molnars önskemål (Ditt handbrev till Wöhler 5/1) ber jag att få återkomma.

Parti Litvige!
hUge
Mal Huse
Martin Hallqvist

Söderblom avslutade sin rapport om mötet med Stalin med följande ord:

"Stalin verkade frisk och kry, vid full vigör. hans lågväxta proportionerliga gestalt och det regelbundna ansiktet göra ett särdeles angenämt intryck, hans röst och blick gävo intryck av en vänlig inställning till besökarna.

Tillkännagivandet i radion och press av att jag mottagits av Stalin har väckt stort uppseende här. Det uppfattas som det synnerliga beviset på att de svensk-ryska förbindelserna äro utmärkta".

Exkurs

Stalin framstår i Söderbloms beskrivning som en mycket attraktiv personlighet. Söderbloms intryck vad beträff. Sverige och Sovjetunionen synes också vara mycket positivt. Han menade sig uppenbarligen kunna föra fallet Wallenberg närmare en lösning genom att ta upp det med Stalin. Frågan är blott om åtgärden, såsom förhållandena var i Sovjetunionen och framför allt som Stalin nu var funtad, skulle få åsyftad verkan. Stalin var ju i själva verket en fanatisk antisemit, något som efter hans död omvitnats av bl.a. Chrustjev, Svetlana Stalin, Roy Medvedjev, Antonov-Ovsejenko, Milovan Djilas m.fl. Hans anti-semitism (av politiska skäl förkädd till anti-sionism) skonade inte ens hans egen familj: både sonen Vasilij och dottern Svetlana tvingades skilja sig från sina judiska partners.

Under kriget tillät Stalin som ett led i krigsansträngningarna på det psykologiska området bildandet av en antifascistisk judisk kommitté med en känd judisk skådespelare, Michoels, som ordförande och med en vice utrikesminister och fackföreningsmannen, Lozovskij, och Molotovs fru Zjemchuchina som ledande medlemmar. Syftet med kommitténs bildande var att samla de sov-

jetiska judarna bakom krigsansträngningarna och visade sympati för Sovjetunionen i Väst, främst bland judar i Förenta Staterna.

Redan vid krigsslutet började emellertid Stalin utrens judar från stats- och partiapparaterna, och snart var tiden kommen också för att avskaffa den judiska kommitté som oförsiktigt nog i något sammanhang hade framkastat tanken på upprättandet av en judisk delrepublik på Krim. Det senare gjorde Stalin rasande, eftersom han här såg ett försök av den amerikanska imperialismen att rycka loss en del av det sovjetiska territoriet. Lozovskij (som för övrigt hade varit närvarande vid Söderbloms avskedsaudiens hos Stalin) sköts. Michoels som var för populär för att behandlas på samma sätt dödades genom att 1948 kastas framför en lastbil i Minsk; och fru Molotov skickades i exil och återkom till sin make, vice ministerrådsordföranden Molotov, först efter Stalins död. Tusentals andra judar, främst kulturpersonligheter avrättades eller fick anträda vandrigen till fånglägren i Sibirien.

Särskilt hatisk var Stalin enligt olika vittnesbörd (Antonov-Ovsejenko, Chrustjev t.ex.) mot JOINT (American Jewish Joint Distribution Committee), vilken finansierade Raoul Wallenbergs verksamhet i Budapest. Redan genom denna länk mellan JOINT och Wallenberg kan den senare ha framstått som särskilt komprometterad i Stalins ögon. JOINT sågs av Stalin som en farlig anglo-amerikansk borgerlig underrättelseorganisation. Den figurerade högt på listan vid rättegången mot den tjeckoslovakiske politikern Slansky som avrättades 1952, och likaså i den s.k. läkarkomplotten i Moskva 1953.

Flera teorier rörande orsaken till Wallenbergs anhållande har framförts. En sådan går ut på att sovjetmyndigheterna ville utnyttja honom för utväxling mot sovjetmedborgare i Sverige. Mycket talar för att teorien är riktig (se nedan). I boken "Raoul Wallenberg. Angel of Rescue" nämner författaren Harwey Rosenfeld utväxlings teorien men slår sedan in på en annan linje:

"Perhaps the most reasonable explanation for Wallenberg's arrest and continued imprisonment relates to the Soviet's world policy during the Stalin years. Certainly, Russia had a long tradition of anti-semitism, has been locked in a cold war with America, and did not look favorably upon Wallenberg, a member of a great capitalist family. As a hero of liberty and an exemplar of compassion, Raoul Wallenberg represented everything that the USSR detested. Stalin was monomaniacally determined to spread communist rule. Bulgaria, Czechoslovakia, East Germany, Hungary, Poland, Rumania and Yugoslavia all fell under sway of the Russian bear using the same methods in all countries: oppression, police power, spies, prisons, deportations and persecution of liberation movements. Could Russia afford to have such a person as Raoul Wallenberg on the loose?"

Det är lockande att spinna vidare på detta uppslag. Även om Rosenfeld i vad som liknar hjälte dyrkan nog överdriver Wallenbergs roll inom ramen för åtminstone "the Soviet's world policy during the Stalin years", är det inte otroligt att Wallenberg med sin JOINT-bakgrund, eller om han var död, hans namn av Stalin ansågs kunna tjäna syftet att vid skådeprocesser i de östeuropeiska staterna kompromettera främst judiska element. Två vittnesbörd härom återfinns faktiskt på Wallenberg-dossiën, det ena från 1956 och det andra från 1984. De två vittnesmålen är oberoende av varandra men stöder samtidigt varandra i väsentliga delar.

År 1957 erfor envoyén Allard (skr. 145.A 1957-02-22) från den ungerskjudiske läkaren Benedek att denne i

7

januari 1953 hade häktats av den ungerska hemliga polisen AVO och efter hård psykisk och fysisk tortyr tvingats gå med på att vid en kommande rättegång erkänna att han och två andra personer på uppdrag av JOINT hade mördat Wallenberg den 15, 16 eller 17 januari 1945, sedan denne hade kommit en del smutsiga affärer från JOINT:s sida på spåren. Wallenberg misstänktes också för spioneri, men den anklagelsepunkten skulle inte framföras vid rättegången, enär det enligt Benedek hade varit svårt att upprätthålla tesen om att Wallenberg mördats på anstiftan av JOINT därest man samtidigt sökt göra gällande, att han varit en av ledarna för denna organisations underrättelseverksamhet och därvid gjort denna betydelsefulla tjänster. Det var, säger Allard, uppenbarligen viktigare för sovjetmyndigheterna att bevisa att Wallenberg redan i januari 1945 mördats av JOINT än att han varit en av ledarna för den amerikanska spioneriorganisationen i den ungerska huvudstaden. Efter Stalins död 1953 inträdde en viss förändring i AVO:s förhörstaktik, mer förhören rörande JOINT, en f.d. ungersk polischef (Gabor) och det föregivna mordet på Wallenberg fortsatte till augusti 1953. I slutet av samma månad uppmanades Benedek dock av en sovjetisk förhørsledare att återta sina anklagelser mot Wallenberg, vilket skedde. Efter viss tid i fängelse frigavs så Benedek, flydde till Österrike och fick därefter uppehållstillstånd i Sverige, där han avled 1974.

I början av 1984, d.v.s. 10 år efter Benedeks död, berättade en avhoppad AVO-tjänsteman av judisk börd att han i januari 1953 hade fått ett specialuppdrag inom AVO, nämligen som analytiker av visst undersökningsmaterial inför en planerad sionisträttegång. Av sovjetiska rådgivare fick AVO-mannen höra att Raoul Wallenberg skulle bli ett viktigt vittne. Det var blot

oklart om han skulle användas vid rättegången i Moskva eller Budapest, som öppet vittne eller hållas borta från offentligheten. Bland fångar som AVO-mannen hade förhört var dr Benedek (som han dock enligt egen utsaga själv inte hade misshandlat). Efter Stalins död i mars 1953 lades dock förundersökningen inför sionist rättegången ned. AVO-mannens uppgifter om tiden för Wallenbergs död (1954-1955) bygger på andrahandsuppgifter av tvivelaktigt värde.

Veterligen finns inte på Wallenberg-dossiën i departementet någon rapport från Moskva, i vilken Wallenberg satts in i den "globala" sovjetiska utrikespolitiken, och möjligheterna att där finna material för en sådan rapport var säkerligen på sin tid mycket begränsade. Inte minst av denna orsak är det av intresse att ta del av vad som kunde utrönas om sovjetiska avsikter genom ambassadören Allard. Han sammanfattade sin rapport 145 om Wallenberg och sovjetledningens utrikespolitiska planer på följande sätt:

"Att förberedelser träffats för att indraga Raoul Wallenberg och dennes verksamhet i Budapest i en för den dåvarande politiska ledningen i Sovjetunionen så betydelsefull process, som den, vilken under första halvåret 1953 planerades i Budapest, visar att Wallenberg vid denna tidpunkt ingalunda var en för de makthavande i Kreml okänd person utan till och med på högsta håll betraktats såsom en synnerligen viktig fånge, vars mystiska försvinnande 1945, i likhet med Shdanows plötsliga och mystiska fränfälle 1948, påkallade en ingående och omsorgsfullt förberedd förklaring vid en offentlig rättegång. Då av Chrustjovs anförande vid den tjugonde partikongressen framgår, att Stalin personligen tagit initiativet till, givit anvisningar om förhörsmetoderna och övervakat förberedelserna för den s.k. läkareprocessen, vid vilken bl.a. Shdanows död skulle förklaras, torde man kunna utgå från att detsamma varit förhållandet med uppläggnngen av den planerade rättegången i Budapest. Såsom jag i det föregående fram

hållit, skulle denna sättas i samband med den läkareaffären i Moskva och var synbarligen avsett att utgöra ett stöd för de anklagelser, som i de sistnämnda skulle komma att framföras mot Joint föregivna konspiratoriska verksamhet."

Säkerhetschefen Abakumov, som avrättades 1954, säges ha förstört alla för honom själv besvärade dokument härbland handlingar rörande Wallenberg. Därmed är i sagt att alla de handlingar som kan ha färdigställts Budapest 1953 vid förhören med Benedek om Wallenberg också förstörts. Men det måste bli en uppgift för framtida historiker att under förhoppningsvis gynnsamma förhållanden än nu gräva fram dem ur AVO:s arkiv och undersöka om de leder tillbaka till Wallenbergs vistelse i Moskva och till ett klarläggande av hans öde.

Statsminister Erlanders interpellationssvar den 27 november 1946

Dekanosovs skrivelse till Söderblom och överhuvudtaget Wallenberg-ärendet kommenterades av statsminister Erlander i ett interpellationssvar den 27 november 1946 alltså 22 månader senare, till riksdagsledamoten Hästehjelm. Enligt Erlander var Dekanosovs skrivelse det viktigaste uppslaget för att återfinna Wallenberg, och Erlander redogjorde dessutom för de efterforskningar efter vittnen regeringen själv låtit verkställa. Däremot gled han över frågan varför det dröjt cirka två månader, innan man på svensk sida börjat göra démarcher till Wallenbergs förmån: "Då efter den lugnande sovjetryska förklaringen den 17 januari, som jag nyss omnämnt, intet ytterligare avhörts rörande Wallenberg, instruerades i början av mars 1945 sändebudet i Moskva att förhöra sig hos vederbörande myndigheter", förklarade Erlander således.

(UTRIKESMINISTERN)
Utr min kansli, 10
Handläggare: kr Hallqvist, pol I

ARKIVEXEMPLAR

1989-11-08

Dnr	Avd	Grupp	Mål
		P 2	Eu

Iwo Wiklander
Östgötagatan. 76

116 64 STOCKHOLM

per

(Ang Raoul Wallenberg)

Broder,

Tack för Ditt brev av den 26 oktober angående Raoul Wallenbergs chaufför Wilmos Langfelder.

Först vill jag invända att det är fel att ingen tycks ha frågat efter Langfelder. Officiellt har det t. ex. gjorts i ett memorandum som överlämnades den 29 september 1954 av ambassadör Sohlman till vice utrikesminister Zorin ~~den 29 september 1954.~~ Se fotokopia ur 1957 års vitbok. I samma publikation finns även en redogörelse för Langfelders vistelse i två fängelser i Moskva. Ett av vittnena uppger - som Du ser av bilagan - att Wallenberg och Langfelder skildes åt då de anlönt till Moskva. Vittnets tidsangivelse av ankomstdagen den - 6 februari 1945 - stämmer för övrigt med de uppgifter Wallenbergföreningen fick vid sitt besök i Moskva nyligen. Något vittne har enligt vårt arkiv uppgifter om Langfelder från 1947, sedan dess har inget hörts om honom.

Det principiella skälet till att svenska regeringen inte agerat för Langfelder - som självfallet gjort Wallenberg och hans sak stora tjänster - har naturligtvis varit Langfelders ungerska, alltså inte svenska, medborgarskap. Jag skulle nog säga att vi i dag är mindre bundna av dessa principer än vad vi har varit. Det finns en väg som nu möjligen har blivit framkomlig när det gäller Langfelder. Den aktuella utvecklingen i Ungern kan ha gjort ungerska myndigheter mera benägna att undersöka saken med sovjetiska vederbörande. Vi har för en tid sedan ställt en fråga härom till vår ambassad i Budapest.

Ifylles av postexp

Avsant med				Avsändn datum		Sign
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post	8/11/08		LG

Jag kan tillägga att det finns uppgifter om att familjen Langfelder på sin tid inte ville att svenska regeringen skulle ta upp hans fall med rysarna. Vi har dock inte kunnat finna någon bekräftelse på dessa uppgifter i vårt arkiv.

Med vänliga hälsningar

Sten Andersson

1989-11-02

Kanslirådet Hallqvist

Utrikesdepartementet

H E M L I G T

Wallenberg-ärendet

(1 bil)

Broder,

En tjeckoslovakisk medborgare, Edit Hojorkova (EH), tog för någon vecka sedan kontakt med ambassaden för att berätta vad hon anser sig kunna tillföra vår bild av Raoul Wallenbergs öde. Jag hade 1 november bett henne besöka mig.

EH är född 1920 i Slovakien i en familj tillhörande den ungerska minoriteten där. Hon bor sedan flera år i Prag (telefon 7986950).

Under andra världskriget bodde EH åren 1941-45 hos en moster i Budapest. Lägenheten låg i en större fastighet, där även flera judiska familjer var hyresgäster. EH och hennes moster hjälpte själva judar från sommaren 1944 och fram till krigsslutet, Raoul Wallenberg besökte någon gång fastigheten, personligen träffade inte EH honom.

Ett av de judiska par EH själv bistod hette Fock. Makarna Fock var båda födda ungefärligen 1915. Mannen kom efter krigsslutet att som kommunist spela en viktig roll i ungersk politik. Enligt EH skulle Jenő Fock under en period kring 1970 ha varit ungersk regeringschef. Hon visade mig en gruppbild,

där en man sades vara Fock på ett officiellt besök i Prag för ungefärligen tjugo år sedan.

EH:s teori var nu att Fock, som fortfarande lever, skulle sitta inne med informationer om Wallenberges öde. Fock hade sannolikt själv träffat Wallenberg 1944-45. EH hade i sammanhanget - utan att kunna presentera något egentligt be-lägg - en teori om att Fock inför sovjetiska vederbörande i januari 1945 kunde ha förrått Wallenberg. Det var troligt, att Fock därefter intresserat sig för vad som hänt Wallenberg samt gjort förfrågningar härom hos sina sovjetiska kon-takter.

Jag kunde bara säga EH, att mina egna kontakter med RW-ären-det hade lärt mig, att de sovjetiska säkerhetsorganen genom åren tillsett att minsta möjliga information sipprade ut.

EH gav intryck att inte ha något annat syfte med sin berättel-se än att söka bistå oss i efterforskningsarbetet. Hon var ytterst angelägen om att inte åberopas av oss gentemot tjecko-slovakiska, ungerska eller sovjetiska myndigheter/privatper-soner.

Jag närsluter en fotokopia ur "Whos's Who in the Socialist Countries, New York-München 1978". Du finner mycket riktigt där Jenö Fock, född 1916 och premiärminister 1967-75. Det är naturligtvis inte särskilt troligt, att Fock skulle sitta inne med något av värde om Wallenbergs öde.

Å andra sidan har vi ju i efterforskningsarbetet följt prin-cipen, att ingen sten får lämnas ovänd. Om det är korrekt, att Fock alltså lever, bör det ju i nuvarande konjunktur vara tämligen enkelt för ambassaden i Budapest att ta kontakt med honom. Vid samtal med Fock måste hållas i minnet löftet till EH, att hon inte skall åberopas av oss.

Lars-Åke Nilsson

4; GDR Amb. to Austria F.
D.

official; b. Je. 3, 1927, Mag-
ulway employee.

and secondary school in
service and captivity; mem.
ed sociology and financial
and Berlin Univs. 1948-52;
s Chamber 1952; mem.
ium Nat. Council of Nat.
for Econ. Affairs at Main
964-Jl. 1967; Dep. Chair.
s. and mem. Presidium Jl.
Presidium Nat. Council of
Secr. and Exec. Cttee.
O in Bronze 1959.

official.

mil. service; captivity;
le School of Nat. Commen-
in Nat. People's Army O.
of Nat. Defence 1964-;
1969; mem. SED. Decor.:
164.

ial; b. Mr. 21, 1935,
ice county; d. of a peas-

Choszczno county, and
s-53; teacher and later
ool No. 64 in Szczecin
in 1972-; Decor.: Silver
Badge of Eagle of
of Poland's Millennium.

scientist; b. 1924.

of Anatomy and Histo-
iv. of Budapest; corres-
arian Acad. of Sciences

mic Control of the
(with J. Szentágothai, B.
) 1972.

of Foreign Policy Cttee. at Nat. Assembly
1954-60; mem. Council of South Bohemia
Reg. Nat. Cttee. 1960-71; Dir. of Water
Conservancy Development and Investment
Centre in České Budějovice 1960-; Chair. of
South Bohemian Reg. Cttee. CSS 1960-68;
mem. South Bohemian Reg. Elections
Comm. 1964; Dep. to Nat. Assembly 1964-;
mem. Cttee. for Nat. Cttees. of Nat. Assem-
bly 1964-68; Cen. Sec. of Presidium, mem.
Presidium and mem. Secr. of Cen. Cttee.
CSS 1968-; mem. Czech Nat. Council
1968-71; mem. Presidium Czech part of
Czechoslovak Peace Cttee. 1968-; mem.
House of Nations, Fed. Govt. CSSR
1969-71; Dep. Chair. of Defence and Secu-
rity Cttee. of House of Nations, Fed. Govt.
CSSR 1969-71; Dep. to Czech Nat. Council
(CNR) 1971-; Decor.: Order of February
25th 1949, For Services in the Reconstruc-
tion 1958, CSSR Peace Prize 1968, Order of
Labour 1970.

Flint, Fritz

German party and govt. official; b. Mr. 11,
1917, Bad Doberan; s. of a locksmith.
Attended gymnasium; apprenticeship as a
commercial clerk in Rostock 1933-36;
buyer and correspondent a machine tools
wholesaler in Braunschweig 1937-38; sol-
dier; mem. CDU 1946; Town Councillor in
Bad Doberan 1949-51; Mayor of Grabow
1951-53; City Official and Dep. Mayor of
Schwerin 1953-57; Chair. of CDU Coubus
District; Chair. of CDU Berlin District F.
1958-MY. 1960; Presidium mem. Exec. HQ
of CDU O. 1958-; Under-Sec. of State for
Ecclesiastical Matters MY. 1960-; Decor.:
VVO in Bronze 1959.

Flitan, Constantin

Romanian diplomat.
Until 1945 attended Mil. High School in
Craiova, then Law Faculty in Bucharest; Dir.
of Legal and Treaties Directorate with Min.
of Foreign Affairs and mem. The Hague
Arbitrary Permanent Court 1964-67; mem.
Romanian Del. to UN 1964-67; Dep. Min.
of Foreign Affairs 1967-68; Amb. to France

Sov. of Nationalities USSR Supr. Sov.
1966-; Min. of Agriculture RSFSR D.
1965-; Chair. of RSFSR Council of Kol-
khozes 1970-; Decor.: Order of Red Banner
of Labour.

Florin, Peter

German diplomat; b. O. 2, 1921, Cologne; s.
of CP official Wilhelm Florin who died in the
USSR.

Attended secondary school in Essen; emi-
grated to France and USSR 1933; attended
Karl Liebknecht School Moscow; studied
Acad. of Chemistry in Moscow; lost German
citizenship F. 1, 1937; Ed. of Nat. Cttee.
Free Germany in Moscow 1943; returned to
Germany 1945; mem. KPD; Dep. Chair. of
Rural District Council in Wittenberg 1945;
Ed.-in-Chief of SED newspaper "Freiheit"
in Halle/Saale 1946-48; studied in Leipzig;
Dept. Chief in Ministry of Foreign Affairs
1949-52; Dept. Chief for Foreign Policy and
Int. Relations at Cen. Cttee. SED 1953-66;
Dep. to People's Chamber 1953-; cand.
mem. Cen. Cttee. 1954-58, full mem. Cen.
Cttee. SED 1958-; GDR Emb. to CSSR
1967-69; State Sec. in Ministry of Foreign
Affairs Ag. 1, 1969-; Amb. to UN 1974-;
Decor.: Order of the Red Star USSR 1944,
VVO in Silver 1956, VVO in Gold 1970,
Order of the Patriotic War 1st Cl. USSR
1970, Badge of Honour to VVO in Gold
1971.

Fock, Jenő

Hungarian party and govt. official; b. MY. 17,
1916, Győr county; s. of a worker.
Former mechanic; mem. CP 1932, Nat.
Youth Cttee. 1937; imprisoned 1940-43;
Party Sec. of Budapest 10 District 1945-47;
Dept. Chief in Min. of Heavy Ind. 1950-52;
Dep. Min. of Metallurgy and Machine Ind.
1952-54; Chair. of Hungarian Trade Mis-
sion in the GDR 1955-56; Dep. Sec.-Gen.
of Nat. Council of Trade Unions 1956-57;
cand. mem. Cen. Cttee. 1956, full mem.
1957-; Sec. of Cen. Cttee. HSWP 1957-61,
mem. Pol. Cttee. 1957-; mem. Nat. Assem-
bly 1945-; Dep. Prime Min. 1961-67, Prime
Min. 1967-75.

ian medica ntist; b. O. 17, 1913,
Educ. at Univ., Medico-Pharmaceutical Inst.
Cluj; Dr. Prof. at Medico-Pharmaceutical
Inst. Cluj 1962-; corresponding mem.
Romanian Acad. 1963-74; Rector of Cluj
Medico-Pharmaceutical Inst. D. 1966-;
mem. Nat. Council of Socialist Unity Front
N. 1968-; mem. Romanian Acad. for Medi-
cal Sciences Je. 1969-; Dep. to Grand Nat.
Assembly D. 1973-; titular mem. Romanian
Acad., Section for Medical Sciences Mr.
1974-; mem. Higher Sanitary Council N.
1969-; Sec. of Grand Nat. Assembly's
Comm. for Health, Labour, Social Security
and Environmental Protection Mr. 1975-.

Fojtik, Jan, Dr. phil., Cand. of Phil. Sc.

Czechoslovak journalist; b. Mr. 1, 1928,
Milotice nad Bečva, Přerov district.
Attended elem. and secondary school;
studied Dept. of Philosophy of Charles Univ.
Prague 1947-51; mem. CP CSSR 1948-;
Dr. phil. 1951; mem. staff Czechoslovak-
Sov. Inst. and Ed. of periodical "Sovetska
veda" (Soviet Science) 1950-51; Ed. of
"Rudé Právo" (Red Law) 1951-57;
attended Acad. of Social Sciences of Cen.
Cttee. CPSU Moscow 1957-60; Cand. of
Phil. Sc. 1960; Ed. and Chief of propaganda
section of "Rudé Právo" 1961-69; mem.
Scientific Collegium of Dept. of Philosophy
at Czechoslovak Acad. of Sciences (CSAV)
N. 1962-; cand. mem. Cen. Cttee. CP CSSR
Je. 1966-; Dep. Chief Ed. of "Rudé Právo"
1967-68; mem. Cen. Cttee. Czechoslovak
Journalists' Union O. 1967-O. 1968; Chief
Ed. of periodical "Nova mysl" (New
Thought) MY. 1969-; Rector of Pol. Acad.
of Cen. Cttee. CP CSSR Je. 1969-; mem.
Ideological Comm. of Cen. Cttee. CP CSSR
MY. 1969-; Sec. of Cen. Cttee. CP CSSR
1976-; Decor.: For Services in the Recon-
struction 1963, Czechoslovak Journalists'
Prize 1965.

Fokina, Olga Aleksandrovna

Soviet poet; b. N. 2, 1937, Artemevskaia,
Arkhangelsk Oblast; d. of a kolkhoz worker.
Russian; grad. M. Gorkii Inst. of Literature
1962; first works publ. 1955.
Publs.: "A za lesom - chto?" (And What is

1957, "Ork szeretem" (Love for Ever) play
1958, "Veszélyes élet" (The Dangerous
Life) novel 1965, "A parancs" (The Order)
novel 1969, "Hajnal Páko:don" (Struggle
for Liberty) novel 1970, "A Tűztorony fia"
(Warriors) novel, "Dimenziók és mets-
zetek" (Three Hard Years) novel 1975,
"Virradat a város peremén" (Suburban Sun-
rise) novel 1974.

Földes, Péter

Hungarian author; b. MY. 7, 1916,
Budapest.
Mem. Literary Foundation of Hungarian
People's Republic, PEN, Soc. of Hungarian
Writers (Sec. of Youth Section). Decor.:
József Attila Prize 1953, 1962.

Publs. include: trilogy: "Európa Homlokán"
1957, 1959, 1961, "Margaréta ügy" 1966,
"Villa az Andrássy úton" 1969, "Érik a
ropogós cseresznye" 1971, "Tálatkozás a
föld alatt" 1956, "Mókuli" 1961, "A delfin
lovasa" 1969, "A karvalyos zászló" 1973;
science fiction: "Az ibolya színnéfény" 1956;
textbook: "Az ősidők regénye" 1966.

Földvári, Dr. Aladár

Hungarian geologist; b. 1906.
Educ. Budapest Univ.; Asst. Prof. at Tech.
Univ. of Budapest 1929-38; Geologist at
Nat. Inst. of Geology 1938-49; Assoc. Univ.
Prof. 1941; Prof. at Debrecen Univ.
1949-66; Prof. of Mineralogy in Dept. of
Mine Engineering at Univ. of Heavy Ind.
Miskolc 1966-68; Prof. of Geology 1968-;
corresponding mem. Spanish Acad. of Sci-
ences. Decor.: Kossuth Prize 1951.

Földvári, Aladár

Hungarian trade union official; b. 1906.
Vice-Pres. of Nat. Council of Trade Unions;
Sec. Gen. of Nat. Union of Transport Work-
ers 1967-; Decor.: Order of the Red Banner
of Labour.

Földvári, Ferenc, Dr. med.

Hungarian medical scientist; b. 1895.
Dermatologist; retired Prof. of Medical
Univ. of Budapest; retired Dir. of Nat. Inst.
of Dermatology and Venereal Diseases;
hon. mem. German Acad. Decor.: Dr. h.c.

Wien den 22 februari 1957.

Nr 145.

R 18. Strängt förtroligt.

Planer på offentlig rättegång i Budapest för att bevisa Raoul Wallenbergs mord på anstiften av "Joint"

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

En känd läkare i Budapest av judisk börd, dr Laszlo Benedek, vilken tidigare varit medicinsk rådgivare till den amerikansk-judiska hjälporganisationen "Joint" och därefter förestått det förstatligade judiska sjukhuset i den ungerska huvudstaden, häktades i januari månad 1953 av AVO-polisen jämte andra framskjutna representanter för ifrågasvarande hjälporganisation. Syftet härmed var att de häktade senare skulle framföras vid en offentlig rättegång i Budapest, vid vilken genom falska vittnesmål och bekännelser skulle ådagaläggas, att Joint blott utgjorde en täckorganisation för omfattande amerikansk terrorist- och spioneriverksamhet mot Sovjetunionen.

Några månader efter Stalins död avskrevos synbarligen planerna på en rättegång mot Joint. Dr Benedek frigavs i januari 1954, varefter han utövade läkarepraktik i Budapest intill utbrottet av den ungerska revolutionen i slutet av föregående år. Han begagnade då tillfället att fly till Wien, där han för närvarande uppehåller sig.

På uppmaning av Israels härvarande minister Bentsur,

Wien 22.2.1957 145/1

vilken tjänstgjorde i Budapest samtidigt med mig och då på allt sätt sökte underlätta efterforskningarna av R. Wallenberg, har dr Benedek nu uppsökt beskickningen. Denne lämnade därvid intressanta och uppseendeväckande meddelanden om uppläggningsen av de förhör han under fängelsetiden underkastades, vilka synas ägnade att kasta ett nytt ljus över innebörden av den planerade rättegången.

Av de uppgifter jag erhöll och för vilka jag i det följande närmare skall redogöra, framgick sålunda bl.a. att Sverige hade utsetts att spela en framträdande roll under de vid årsskiftet 1952-1953 tydligen beslutade offentliga rättegångsförhandlingarna i Budapest samt att dessa, bortsett från syftet att bevisa anklagelserna mot Joint subsidiärt dessutom hade till ändamål att övertyga den allmänna opinionen om att Raoul Wallenberg mördats i Budapest i januari 1945 på anstiftan av sistnämnda organisation, vilken som ~~bekant~~ finansierade hans verksamhet.

Innan jag övergår till den framställning som dr Benedek lämnat mig skall jag emellertid, till belysning av bakgrunden till den planerade rättegången göra en kort återblick på det politiska läget i öststaterna vid tidpunkten för de häktningar, som utgjorde en förberedelse till denna.

Stalin hade, som bekant, under 1952 - eller måhända ännu tidigare - av olika skäl beslutat sig för att såväl i Sovjetunionen som i de s.k. folkdemokratiska staterna iscensätta en serie s.k. skådeprocesser, vilka - vid sidan av andra syften varpå jag i detta sammanhang icke skall ingå - även skulle ha till uppgift att leda i bevis att såväl Israels regering som den judiska världsorganisationen Joint och den sionistiska rörelsen i allmänhet läto sig utnyttjas för amerikanskt spioneri och sabotage gentemot Sovjetunionen och de folkdemokratiska staterna. Även om den kommunistiska pressen vid denna tidpunkt gjorde gällande, att endast företrädare för den s.k. sionismen lånade sig till en dylik mot Sovjetunionen riktad verksamhet, visar den ideologiska inställningen hos de personer, som i detta sammanhang i olika kommunistiska stater häktades, att i grund och botten ingen åtskillnad mellan sionister och andra judar därvidlag gjordes.

Genom de offentliga rättegångar som under 1952 och 1953 ägde

rum eller planerades, skulle emellertid icke blott ådaga-
läggas, att Joint och den sionistiska rörelsen arbetade för
amerikansk räknning, utan även att förstnämnda organisations
verksamhet utgjorde en särskilt stor fara för Sovjetunionen
och de folkdemokratiska staterna på grund av att denna hade
vidsträckta förgreningar i snart sagt alla dessa länder samt
dessutom kunde räkna på medverkan av ett flertal s.k. kapita-
listiska stater, däribland - såsom dr Benedeks uppgifter komma
att visa - även Sverige. Av intresse att notera är, att pro-
cessförhandlingarna vidare skulle utgöra belägg för att den
amerikanska underrättelsetjänsten varit så förutseende att den
redan i god tid före det andra världskrigets slut i detalj
planlagt den spioneriverksamhet som efter fientligheternas
upphörande skulle igångsättas mot Sovjetunionen. Flera Sta-
terna skulle nämligen på ett tidigt stadium ha räknat med att
detta lands allvarligaste fiende efter Tysklands nederlag
komme att bli Sovjetunionen.

Den första av den serie offentliga rättegångar, som i
angivna syfte förbereddes, utgjordes av Slansky-processen, vilken
- även om andra, för Sovjetunionen lika betydelsefulla ändamål
därmed förknippades - likaledes hade till uppgift att ådaga-
lägga, att Slansky jämte andra framskjutna kommunister i
Tjeckoslovakien, av huvudsakligen judisk börd, varit ledare
för ett av Joint i sistnämnda land etablerat spionericentrum
mot Sovjetunionen och de folkdemokratiska staterna.

En annan process med i huvudsak samma syfte hade syn-
barligen planerats i Sovjetunionen. Såsom en förberedelse
till denna häktades i slutet av 1952 eller början av 1953 de
s.k. Kreml-läkarna, vilka, som bekant, bl.a. anklagades för
att ha bragt Shdanow om livet samt för att ha planlagt mord
på marskalkarna Vassilevskij och Koniev m.fl. högre sovjet-
ryska officerare. I den officiella kommunikén, som härom
publicerades i Moskva den 13 januari 1953, gjordes sålunda
bl.a. gällande, att flertalet av ifrågavarande läkare till-
hörde en spionage- och terroristgrupp, som upprätthållit nära
förbindelser med den "internationella, judiskt-borgerliga,

Wien 22.2.1957 145/3

nationalistiska organisationen Joint". Den sistnämnda hade - enligt kommunikén - upprättats av det amerikanska underrättelseväsendet skenbart i syfte att materiellt bistå behövande judar i olika länder men i själva verket för att under denna täckmantel kunna utöva en omfattande spionage- och terroristverksamhet i många stater, däribland Sovjetunionen. En av de häktade skulle sålunda - enligt vad i kommunikén till belägg härför anfördes - ha erkänt att han genom Joints förmedling erhållit instruktioner från Förenta Staterna "to wipe out the leading cadres of the USSR".

En tredje process med, i allt väsentligt, samma syfte, som de båda föregående, planlades slutligen i Budapest och skulle - av allt att döma - därest icke Stalin dessförinnan avlidit, ha ägt rum i augusti eller september 1953. En första antydning om att förberedelser i denna riktning pågingo, erhöi man genom den presskampanj mot bl.a. Joint som på allvar tog sin början i januari 1953 och omedelbart föregick häktningarna av dr Benedek m.fl. ledande judiska personligheter, vilka i det föregående redan berörts.

Den ungerska pressens reaktion inför Slanskys häktning och rättegångsförhandlingarna mot denne och hans s.k. medbrottslingar hade under större delen av år 1952 varit ägnad att tilldraga sig en särskild uppmärksamhet. Även om sistnämnda händelser givetvis icke kunnat helt förbigås med tystnad, hade tidningarnas referat varit påfallande knapphändiga och allvarliga försök tydligen gjorts att systematiskt undertrycka vittnesmål, som haft till uppgift att orientera allmänheten om de häktades judiska börd och föregivna förbindelser med Joint. Detta tillvägagångssätt torde kunna förklaras därav att så gott som alla ledande ungerska kommunister vid denna tidpunkt voro av judiskt ursprung och att ett stort antal av dessa, såsom Rakosi och planeringsministern Zoltan Väs, dessutom - enligt vad Israels dåvarande chargé d'Affaires i Budapest anförtrrodde mig - tidigare underhållit nära förbindelser med Joint och denna organisations representanter i Budapest.

Vid utgången av 1952 eller början av 1953 inträdde emellertid en markant ändring i den ungerska pressens behandling av Slanskyprocessen. De nya linjer som därefter tillämpades gingo, i motsats till vad förut varit fallet, synbarligen ut på att understryka såväl de dömdas judiska börd som Joints förörrvbringande inflytande. Sistnämnda tendens som, av allt att döma, utgjorde resultatet av

starka påtryckningar från Moskva, accentuerades successivt och ledde snart till att samtliga anklagelser, som före och under rättegången i Prag framförts mot Slansky - och framförallt dennes förbindelser med Joint - oförbehållsamt och utan någon reservation återgavos.

Såsom dr Benedek under sitt samtal med mig framhöll, förstod han, så snart de ungerska tidningarna började med påtagligt gillande referera och kommentera angreppen mot Slansky, att en mot Joint riktad aktion var nära förestående jämväl i Ungern. På grund av sina långvariga förbindelser med sistnämnda organisation gjorde han sig icke heller några illusioner av att han skulle kunna undgå att häktas och ställas inför rätta. På natten mellan den 16 och 17 januari avhämtades han i sin bostad av den ungerska säkerhetspolisen - AVO - och insattes först i ett fängelse vid Fűtca.

Vid samma tidpunkt arresterades likaledes ordföranden i det s.k. judiska rådet i Budapest, Stöckler, samt ett antal andra ledande judiska personligheter såväl i huvudstaden som på landsbygden. Det för dessa gemensamma var, att de alla underhållit förbindelser av ett eller annat slag med Joint. Däremot kunde de häktade - enligt vad dr Benedek under samtalet med mig framhöll - icke betecknas såsom sionister utan voro snarare mer eller mindre övertygade motståndare till denna ideologi. Ett antal sionister i egentlig bemärkelse, vilka - i likhet med medlemmarna av Joint - omhändertagits av polisen i syfte att senare framföras såsom anklagade eller vittnen vid den planerade offentliga rättegången, häktades kort därefter; sannolikt omkring en vecka senare än de övriga.

Redan vid slutet av 1952 hade dessutom, med tanke på den kommande skådeprocessen, högre kommunistiska polistjänstemän och funktionärer av judisk börd häktats. Ehuru endast ett fåtal av dessa haft förbindelser med Joint, ansågos samtliga av olika skäl, på vilka jag i detta sammanhang ej kan ingå, böra undanröjas och betraktades därjämte på grund av sin förutvarande ställning såsom särskilt lämpade att vid en offentlig rättegång uppträda såsom medhjälpare till eller åklagarevittnen mot sistnämnda organisation. Den mest kände och samtidigt av befolkningen intensivast hatade inom ifrågavarande kategori var

chefen för den ungerska säkerhetspolisen; Peter Gábor. Dennes häktning torde ha ägt rum i december 1952, ehuru den ickeförrän vid en långt senare tidpunkt tillkännagavs. Ett flertal högre den sistnämnda närstående polisofficerare berövades i detta sammanhang likaledes sin frihet, däribland den från de svensk-ungerska ersättningsförhandlingarna kände polisöversten Szabersky, vilken under större delen av den tid, som dessa pågingo, tjänstgjorde som viceordförande för den ungerska delegationen. Denne begick i sitt ämbetsrum självmord, då han mottog underrättelsen om sin omedelbart förestående häktning.

För en av huvudrollerna i den planerade skådeprocessen hade den dåvarande planeringsministern Zoltan Vas utsetts, vilken likaledes var av judisk börd. Denne hade otvivelaktigt upprätthållit nära förbindelser med Joint, vilka emellertid bestodo däri, att Vas tidigare på uppdrag av den ungerska regeringen och i samförstånd med Rakosi upptagit förhandlingar med sistnämnda organisation om villkoren för i Ungern bosatta judar att emigrera till Israel. En hemlig uppgörelse träffades därvid - enligt vad Israels chargé d'affaires på sin tid i förtroende berättade för mig - enligt vilken Joint bl.a. utfäste sig att såsom compensation för utresetillstånd för ett visst antal judar finansiera uppförandet av ett sjukhus för AVO-polisen. Dessutom skulle, såvitt jag nu kan erinra mig, Joint för varje emigrant till ungerska staten erlägga ett visst belopp i dollar. Då förhandlingarna, såsom jag i det föregående framhållit, förts av Vas på den ungerska regeringens vägnar och de dollarbelopp som enligt överenskommelsen övervisades likaledes torde ha gått genom dennes händer, ansågs planeringsministern, vilken Rakosi önskade avlägsna, givetvis särskilt lämpad att uppträda såsom en av huvudbrottslingarna i en offentlig rättegång, som var avsedd att övertyga den allmänna opinionen om Joints förmenta spioneriverksamhet i Ungern. Enligt vad dr Benedek, som personligen sedan lång tid tillbaka kände Vas, för mig uppgivit, torde denne dock aldrig intagits i fängelse utan blott hållits i husarrest. Kort efter Stalins död, d.v.s. i mars månad 1953, synes han på grund av sin hustrus förbindelser med ledande personligheter inom den sovjetryska politbyrån ha återfått sin frihet men lämnade regeringen och erhöll i stället en högre administrativ befattning vid kolgruvorna i Kolmo. Vas anslöt sig - i förbigående sagt - sedermera till Nagy och torde för närvarande

tillsammans med denne befinna sig i Sinaia i Rumänien.

Efter dessa kommenterande anmärkningar, som varit avsedda att närmare belysa bakgrunden till den huvudsakligen mot Joint riktade offentliga rättegången skall jag övergå till en redogörelse för vad dr Benedek berättat bl.a. angående förhören med honom och AVO-polisens avsikt att inblanda Sverige i den föregivna amerikanska spioneriverksamheten och att i samband därmed framlägga bevis för att Raoul Wallenberg på anstiftan av Joint mördats i Budapest.

Efter att ha tillbringat en kortare tid i fängelset vid Fö utca överfördes dr Benedek till ett hus vid Conti utca, vilket, enligt vad han gjorde gällande, regelbundet av polisen användes till förvaring av mera betydande politiska fångar och där såväl Rajk som kardinal Mindszenty på sin tid hållits fängslade.

I likhet med sina medfångar underkastades nu dr Benedek varje natt intensiva förhör. Av uppläggningsen av dessa framgick, att - såsom jag i det föregående framhållit - avsikten var att förbereda en offentlig rättegång vilken skulle ha till uppgift att bevisa att såväl Joint som olika företrädare för den sionistiska rörelsen utgjorde organ för det amerikanska underrättelseväsendet. Vidare skulle genom de anklagades berättelser och vittnesmålen ådagaläggas, att det sistnämndas förgreningar sträckte sig till snart sagt alla till östblocket hörande länder. Därifrån löpte trådarna samman i Joint, som utgjorde den central, från vilken det sammanbragta materialet överlämnades till det amerikanska underrättelseväsendet. I syfte att belägga denna tes önskade förhørsledarna, att dr Benedek skulle framföra allvarliga beskyllningar mot Joint-chefen i New York George Schwarz samt erkänna, att han upprätthållit nära förbindelser såväl med de då häktade läkarna i Kreml som med Slansky och dennes "medbrottslingar". Han skulle dessutom intyga, att han personligen varit kontaktman mellan den tjeckoslovakiske generalsekreteraren och en känd amerikan av judisk börd, vid namn Jacobsen, vilken såsom representant för Joint tidigare varit verksam i Budapest. På detta sätt sökte man leda i bevis, att Kreml-läkarna, Slanskys föregivna spionerical central i Prag samt dr Benedek och övriga representanter för Joint i Budapest sinsemellan upprätthöllo regelbundna förbindel-

ser med varandra och samtliga mottogo uppdrag från en och samma organisation, vars högsta ledning utgjordes av Joint i New York, som i sin tur var underställd den amerikanska underrättelsetjänsten.

Sistnämnda omständigheter visa vilken utomordentlig betydelse man vid denna tidpunkt på sovjettryskt håll tillmätte den planerade processen i Budapest. Den omedelbara uppsikten över förhören utövades också direkt från Moskva, vilket bl.a. framgår därav, att en eller flera medlemmar av den sovjetryska säkerhetspolisen, enligt vad min interlokutör uppgav, ständigt voro närvarande vid dessa.

Den hypotes, som utgjorde utgångspunkten för förhören, innebar i korthet att så snart ledningen av den amerikanska underrättelsetjänsten övertygat sig om att Tysklands nederlag var nära förestående, denna beslutat sig för att rejan innan striderna upphört utbygga ett omfattande spionerinet mot Sovjetunionen. Då man vidare på amerikanskt håll förutsåg, att Budapest snart skulle komma att besättas av sovjetryska trupper, hade man i god tid träffat förberedelser för upprättandet av ett mot Sovjetunionen riktat agentnät i den ungerska huvudstaden. Vid denna tidpunkt erfordrades emellertid en neutral stats bistånd för att förverkliga detta syfte. Man hade därför försäkrat sig om medverkan från svensk sida. De första agenterna i Budapest hade också värvats av en svensk undersåte, Waldemar Langlet. Denne arbetade skenbart för det svenska Röda Korset och hade av detta skäl ansetts lämplig såsom tillfällig ledare av underrättelseverksamheten i avvaktan på att amerikanska officerare, sedan de tyska trupperna dragit sig tillbaka, skulle kunna övertaga uppsikten av densamma.

Så snart förhören tagit sin början, hade dr Benedek omedelbart uppmanats redogöra för sina förbindelser med Sverige. Då han förnekade, att han haft några sådana, framhöll förhørsledaren, att man vid en husundersökning i hans bostad funnit ett svenskt skyddspass, som utfärdats under år 1944. Detta påstående var otvivelaktigt riktigt, ty passet ifråga hade dr Benedek, efter framställning av en kusin, kapellmästare Benedek, som bosatt sig i Sverige, erhållit genom förmedling av Wallenbergs organisation. Därtill inskränkte sig emellertid hans förbindelser med denne och med svenska undersåtar överhuvudtaget.

En av de viktigaste punkterna i de anklagelser, som framfördes

mot dr Benedek innebar, att denne under 1944 och första hälften av 1945 på order av Joint i New York fortlöpande mottagit instruktioner av och avlämnat spionerirapporter till hr Waldemar Langlet, på vilkens uppdrag han likaledes anskaffat nya agenter för den av honom bedrivna underrättelseverksamheten. Det material som dr Benedek erhållit och överlämnat till Langlet, hade denne via Sverige vidarebefordrat till Förenta Staterna. När den sistnämnde så småningom såg sig nödsakad lämna Budapest, hade dr Benedek mottagit skriftliga instruktioner om att i fortsättningen avgiva sina rapporter direkt till en amerikansk officer, överste Mac Clain, vilken efter Budapests ockupation av sovjetryska trupper anlant till den ungerska huvudstaden. Den sistnämnde hade anförtrott dr Benedek en ledande befattning inom agentnätet och senare uppdragit åt honom att söka värva ungerska kommunister i framskjuten ställning för underrättelseverksamheten. I förbigående vill jag här inskjuta, att enligt vad dr Benedek under sitt samtal med mig meddelade, han blott en enda gång träffat överste Mac Clain, nämligen då denne till honom överlämnat ett parti penicillin, som var avsett för det judiska sjukhus som han då förestod.

Under de fortsatta förhören hade dr Benedek så småningom förmått att erkänna, att han i enlighet med sitt uppdrag till agenter lyckats värva såväl planeringsministern Zoltan Vas som en viss Stefan Szirmai, vilken efter maktövertagandet i Ungern under 1950 eller 1951 tjänstgjort som sekreterare i partiets organisationsbyrå och därefter någon tid varit verksam såsom chef för den ungerska radion. Szirmai, som sedermera efter Stalins död likaledes frigivits, skulle, enligt vad dr Benedek uppgav, för närvarande tjänstgöra som presschef för den ungerske ministerpresidenten Kadar.

Dr Benedek förhördes dessutom länge om sina föregivna förbindelser med den i det föregående omnämnde i december 1952 häktade AVO-chefen, Peter Gabor, och ett flertal av dennes närmaste medarbetare, såsom översten i säkerhetspolisen Szabersky. Sålunda hade min interlokutör vid ett tillfälle till-

frågats om var och under vilka omständigheter han givit den sistnämnde det betydande dollarbelopp som förhørsledaren sade sig veta, att denne mottagit. Då dr Benedek icke kände Szabersky och aldrig tidigare ens hört dennes namn, hade han funnit på den utvägen att svara, att han icke kunde lämna något besked om dollarbeloppet ifråga, enär han till Szabersky endast vid något tillfälle överlämnat ett slutet kuvert av okänt innehåll, som han erhållit av överste Mac Clain.

Vad förhörens allmänna gång beträffar, berättade dr Benedek, att han aldrig erhållit en sammanhängande redogörelse för de anklagelser till vilka man önskade att han skulle bekänna sig skyldig. Under förhören framställdes blott ledande frågor, som voro så avfattade, att den häktade så småningom själv skulle kunna draga slutsatser till vad man fördrade att han skulle bekänna. Såsom en generell regel gällde, att den anklagade, såsom en av förhørsledarna uttryckte sig, alltid skulle meddela hela sanningen, men blott "så som vi känna denna". Förhören ägde vanligen rum om natten från kl. 21.30 till kl. 5 på morgonen. Fyra eller fem polistjänstemän, varav en eller två ryssar, voro ständigt närvarande. Vid några tillfällen övertogs ledningen av förhören av en man, som dr Benedek sedermera av bilder i tidningarna trodde sig igenkänna som den nye AVO-chefen Laszlo Piros.

Den häktade utsattes för svår fysisk och psykisk tortyr. Dr Benedek föll därför snart till föga och erkände beredvilligt allt som lades honom till last.

Under det att förhören, såsom i det föregående framhållits, tidigare endast berört Joints förmenta spioneriverksamhet samt olika framskjutna kommunisters förbindelser med denna organisation, upplades desamma fr.o.m. den 10 mars 1953 efter en helt ny linje.

Vid denna tidpunkt infördes dr Benedek i ett rum, i vilket han förut aldrig varit, och där undersökningen av hans fall över-togs av en ungersk AVO-major vid namn Seifert, vilken biträdades av tre eller fyra polistjänstemän, varibland en eller möjligen två ryssar. Denne lät till en början genom ledande frågor den häktade förstå, att han nu skulle erkänna, att han medverkat till anstiftan av mord på Raoul Wallenberg. Enligt den relation av händelsesammanhanget, som förhørsledaren önskade att dr Benedek skulle bekräfta, hade under slutet av 1944 eller början av 1945 en konflikt
Wien 22.2.1957 145/10

utbrutit mellan Joints representanter i Budapest och Wallenberg. Anledningen härtill skulle ha varit, att den sistnämnde kommit en del smutsiga affärer på spåren, som Joint bedrivit vid sidan av sin spioneriverksamhet. I detta läge hade dr Benedek tillsammans med den likaledes häktade representanten för Joint, Stöckler, överenskommit att den enda vägen att undgå upptäckt skulle vara att taga livet av Wallenberg och dennes chaufför Paul Langfelder.

Under sitt samtal med mig uppgav Benedek att då han varmt uppskattade Wallenberg för dennes insatser, han under fjorton dagar kategoriskt vägrat att medgiva att han medverkat till mord på denne. Sedan han emellertid utsatts för svår tortyr och hotelser av olika slag därtill framförts mot hans familj, hade han så småningom fallit till föga och förklarat sig beredd att avgiva det falska vittnesmålet. Som förklaring till denna eftergift meddelade vidare min interlokutör, att man förelagt honom ett protokoll, som redan undertecknats av Stöckler, enligt vilket denne erkände, att han med Benedek och en ungersk advokat vid namn Petö överenskommit att låta röja Wallenberg och dennes chaufför Langfelder ur vägen. Stöckler skulle ha uppdragit åt en ungersk pilkorsofficer vid namn Paul Szalai att föröva dådet. Den sistnämnde hade, enligt vad dr Benedek trodde sig veta, under kriget uppträtt anständigt mot den judiska befolkningen i Budapest och ofta sökt underlätta Wallenbergs räddningsaktion. Enligt vad som i protokollet vidare uppgavs, hade Szalai nedskjutit Wallenberg och Langfelder på Rakosi-gatan i Budapest. Mordet skulle, såvitt dr Benedek nu kunde erinra sig, förklarats ha ägt rum den 15 eller 16 eller 17 januari 1945.

Sedan dr Benedek tagit del av Stöcklers uppbyggda vittnesmål, förklarade han sig beredd att underteckna detta. Han tvingades emellertid då att för hand skriva ut sin bekännelse i form av ett protokoll. Sedan han slutfört detta arbete och därefter fått en dags ostörd vila, tvingades han att under nya, regelbundet återkommande förhör inlära protokollet utantill, så att han felfritt skulle kunna återgiva dettas innehåll vid den offentliga rättegången.

Såvitt dr Benedek nu kunde erinra sig hade förhørsledaren
Wien 22.2.1957 145/11

na aldrig direkt gjort gällande, att Wallenberg skulle ha förövat spionage för amerikansk räkning. Däremot hade man ofta sagt min interlokuör, att han icke skulle vara rädd för att erkänna sig skyldig till delaktighet i mordet på Wallenberg. Synbarligen skulle straffet icke bli va svårt, enär denne varit "ein niederträchtiger Mensch und ein imperialistischer Agent". Förhørsledaren hade vidare förklarat, att han väl kände till att de stora penningbelopp, över vilka Wallenberg i Budapest förfogade, icke härörde från Sverige utan kommo från det amerikanska State Department, vilket genom Joints förmedling via Sverige överfört beloppen till Wallenberg i Budapest. Av sistnämnda uttalanden synes framgå, att Wallenberg allvarligt misstänktes för att ha bedrivit spioneri i Budapest, även om avsikten icke var att han vid rättegången mot Joint offentligt skulle beskyllas härför.

Anledningen härtill torde vara, att man svårligen kunnat upprätthålla tesen om att Wallenberg mördats på anstiftan av Joint, därest man samtidigt sökt göra gällande, att han varit en av ledarna för denna organisations föregivna underrättelseverksamhet och därigenom gjort denna betydelsefulla tjänster. Det var ur sovjetrisk synpunkt, av allt att döma, viktigare att bevisa att Wallenberg redan i januari 1945 mördats av Joint än att han varit en av ledarna för den amerikanska spioneriorganisationen i den ungerska huvudstaden.

Efter Stalins frånfälle i mars 1953 inträdde snart nog en betydelsefull ändring i AVO-polisens förhörstaktik. Anklagelserna mot Vas och Szirmai nedlades, tydligen redan då definitivt, ty kraven på att Benedek skulle fortsätta repetitionen av sitt vittnesmål om dessa partifunktionärer upphörde. Däremot fullföljdes förhören angående Joint, Peter Gabor och det föregivna mordet på Wallenberg fram till slutet av augusti 1953.

Den 25 i samma månad infördes Benedek i ett rum, däri åtta personer redan voro församlade, varibland fyra ryssar. En civilklädd ryss, som min interlokuör förut ej sett och vilken av de övriga titulerades överste, övertog ledningen och frågade Benedek om det verkliga var riktigt, att han medverkat till Wallenbergs mord. Då den häktade av fruktan för fortsatt tortyr ånyo bekräftade sitt vittnesmål i detta avseende, sökte den ryske översten genom lugnande försäkringar få honom att förstå, att man icke längre fordrade, att han skulle vidhålla sina tidigare falska utsagor. Dr

Benedek uppmanades därefter att återvända till sin cell för att i lugn och ro övertänka saken. Han skulle senare skriftligen meddela, huruvida han deltagit i förberedelserna för mordet på Wallenberg eller icke. Då emellertid den anklagade ännu ej vågade tro, att man önskade höra sanningen, utan befarade, att en fälla utlagts för honom, vidhöll han i sin skriftliga redogörelse fortfarande, att han anstiftat mordet på Wallenberg. Vid genomläsningen av redogörelsen ifråga blev den ryske översten påtagligt irriterad och förklarade i bestämd ton, att han nu icke längre önskade lyssna till fantastiska legender utan ville höra den verkliga sanningen. Då Benedek nu kände sig fullt övertygad om att han icke längre hade något att frukta, återtog han sina tidigare vittnesmål och försäkrade, att han aldrig träffat vare sig Langlet eller Wallenberg, än mindre deltagit i en komplott mot den sistnämndes liv. Sedan den anklagade därefter avgivit en ny berättelse av angivna innebörd, återfördes han till sin cell.

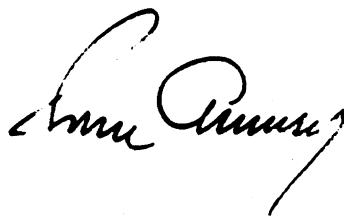
Från och med denna dag upphörde alla förhör. Den planerade processen mot Joint hade följaktligen nu slutgiltigt avskrivits.

Dr Benedek kvarhölls emellertid i fängelset. I december 1953 erhöll han ett meddelande av fångvaktarna om att han skulle ha dömts till döden för spioneri och sabotage. De förmenta förbrytelser, som han begått, hade dock icke närmare specificerats eller motiverats. Domen skulle enligt hans sagesmän verkställas, så snart den undertecknats av Rakosi personligen. Redan vid mitten av januari 1954 benådades emellertid den anklagade och delgavs samtidigt ett nytt domstolsutslag, varav framgick, att han dömts till två års fängelse på grund av att han förrått statshemligheter. Den förbrytelse han i detta avseende gjort sig skyldig till skulle ha bestått däri, att han till utlandet vidarebefordrat uppgifter om att Ungern led brist på läkemedel. Den 25 februari 1954 frigavs Benedek och erhöll samtidigt tillstånd att återupptaga sin läkarverksamhet i Budapest.

Denne har under sitt samtal med mig hemställt, att hans vittnesmål tills vidare måtte behandlas med största diskretion, enär hans åldriga moder, som alltjämt är bosatt i Budapest, Wien 22.2.1957 145/13

pest, begärt men ännu icke erhållit utresetillstånd från Ungern.

Att förberedelser träffats för att indraga Raoul Wallenberg och dennes verksamhet i Budapest i en för den dåvarande politiska ledningen i Sovjetunionen så betydelsefull process, som den, vilken under första halvåret 1953 planerades i Budapest, visar att Wallenberg vid denna tidpunkt ingalunda var en för de makthavande i Kreml okänd person utan till och med på högsta håll betraktats såsom en synnerligen viktig fånge, vars mystiska försvinnande 1945, i likhet med Shdanows plöteliga och mystiska frånfälle 1948, påkallade en ingående och omsorgsfullt förberedd förklaring vid en offentlig rättegång. Då av Chrustjovs anförande vid den tjugonde partikongressen framgår, att Stalin personligen tagit initiativet till, givit anvisningar om förhörsmetoderna och övervakat förberedelserna för den s.k. läkareprocessen, vid vilken bl.a. Shdanows död skulle förklaras, torde man kunna utgå från att detsamma varit förhållandet med uppläggringen av den planerade rättegången i Budapest. Såsom jag i det föregående framhållit, skulle denna sättas i samband med den s.k. läkareaffären i Moskva och var synbarligen avsedd att utgöra ett stöd för de anklagelser, som i den sistnämnda skulle komma att framföras mot Joints föregivna konspiratoriska verksamhet.

Sven Allard

1984-01-25

München

Pol I/Julin/mwa
PM "Nytt Wallenbergvittne?"
1984-02-14

Chefen för politiska avdelningen
Jan Eliasson

Utrikesdepartementet

INKOM UD		
1984-02--2		
AVD.	GR.	MAL.

Hemligt

Raoul Wallenberg mm

(1 bil.)

Broder,

Härmedagen uppsöktes generalkonsulatet av en judisk exil-
ungrare Karoly Remenyi som ville lämna vissa upplysningar
om Raoul Wallenberg mm. Ett längre samtal kom till stånd
i måndags den 23 januari. Som främmande språk talade Reme-
nyi endast en primitiv tyska. Hans upplysningar och syn-
punkter blev därför onyanserade och ibland för mig inte
helt begripliga.

Följande skildring av samtalet kan av angivna skäl inne-
hålla fel.

R -som föddes i Budapest 1922-04-18 och är utrustad med
ett västtyskt "unbefristeter Reiseausweis nr 0342876- med-
delade inledningsvis att han hade haft en hög post inom
den ungerska säkerhetspolisen AVO och då nära samarbetat
med sovjetiska KGB.

1943 - 45 hade R som jude utfört tvångsarbete för tyskarna
i Ukraina och därigenom undgått att bli likviderad
som flera av hans släktingar, inklusive en bror.

1945 - 58 tillhörde R den ungerska säkerhetspolisen AVO
och avancerade till en hög post -"Hauptabteilungs-
leiter" kallade han den. Redan efter återkomsten
till Ungern från Ukraina hade R hört talas om
Wallenbergs storartade insatser till förmån för
ungerska judar. Wallenberg hade senare nämnts av
hans kolleger från KGB.

1958 - 62 var R som ambassadråd knuten till ambassaden i Rom med fortsatt tjänstgöring för AVO.

1962 - 82 tjänstgjorde R som enhetschef i sportministeriet och pensionerades sistnämnda år.

R berättade att han under de senaste tio åren mer och mer förlorat tilltron till den kommunistiska ideologien och regimen i sitt land. Han hade i mars 1983 fått en varning från vänner att hans bristande tro hade observerats av AVO och att det endast var en tidsfråga när han skulle häktas. Han hade då med sin hustru flytt till Österrike. En son med familj befann sig redan i Milano.

I Wien hade R tagit kontakt med den amerikanska ambassaden. Genom att berätta för amerikanerna något om det han visste om KGB och AVO hade R fått bistånd för fortsatt resa till München samt hjälp med uppehållstillstånd med ovan nämnda resehandling i Västtyskland.

När det kom till kritan föreföll R inte ha så mycket att säga om Raoul Wallenberg. Han kände -som redan nämnts- till dennes stora insatser i Ungern. Enligt "säkra uppgifter" hade Wallenberg som "känd amerikansk spion" häktats i samband med den sovjetiska ockupationen av Budapest. R upplyste att han genom att lyssna till KGB-tjänstemännens diskussioner förstått att Wallenberg varit aktuell fram till 1954. Det gällde då hans spionverksamhet, hans uppehållsort i Sovjetunionen och slutligen frågan om hur, var och när Wallenberg skulle ha dött och var han blivit begravd. R var säker på att Raoul Wallenberg inte var i livet efter 1954.

R var fortfarande övertygad om att Wallenberg var amerikansk spion. När jag upplyste att dennes verksamhet visserligen till övervägande delen var finansierad med amerikanska medel men att hela Wallenbergs tid i Budapest var till bristningsgränsen fylld av arbete till judarnas fromma, log den gamle säkerhetsmannen och genmålde att det var väl känt både inom AVO och KGB att Wallenberg var amerikansk spion. Att han häktats var logiskt, eftersom den sovjetiska säkerhetstjänsten förberedde sin verksamhet mot USA och amerikanska agenter långt före krigsslutet.

R sade sig ha ytterligare upplysningar att lämna om Wallenberg. Han erinrade också om att den nuvarande sovjetiske stats- och partichefen Andropov under tiden 1954 - 57 först var ambassadråd och därefter ambassadör i Budapest. R hade då samarbetat med honom.

Han hade dessutom upplysningar om en rad andra kända ryssar och kunde redogöra i stor detalj för hur den sovjetiska resp. ungerska säkerhetstjänsten fungerade och en rad åtgärder som de företagit.

Min samtalspartner var villig att lämna en längre redogörelse via en från Sverige till München utsänd pålitlig ungerskspråkig tolk eller att resa till Sverige och lämna sina upplysningar för vederbörande där med hjälp av en tolk.

R, som föreföll vara vid god hälsa, förmedlade intrycket av en högre tjänsteman i vilken centraleuropeisk förvaltning som helst. Han betonade flera gånger att han kände sig hotad av AVO och att hans upplysningar måste behandlas med största förtrolighet. Han önskade bosätta sig i Bayern men leva under ett annat namn då han var rädd att agenter kunde försöka spåra upp honom när det blev klart i Budapest och Moskva att han förrätt "yrkeshemligheter".

Trots sitt förflutna inom det beryktade AVO gjorde R inte ett osympatiskt intryck. Han föreföll emellertid kall och nu intresserad av att skapa ekonomiska förutsättningar för sin fortsatta existens.

Vi kom överens att R skulle skriva ned litet om sitt förflutna på ungerska och att jag skulle sända hans promemoria till vederbörande i Stockholm och sedan återkomma till honom för det fall ett svenskt intresse förelåg att med hjälp av tolk höra hans historia.

./. Remenyis promemoria kom mig tillhanda idag och bifogas.

Bengt Holmquist

Mina informationer om Wallenberg har jag fått i egenskap av tjänsteman, sedermera viktigare chef i de ungerska statssäkerhetsorganen. Dessutom hade jag ett specialuppdrag i "jude-sionist" processen som inleddes 2 jan 1953 och upphörde efter Stalins död. Jag var en av medlemmarna i undersökningskommissionen och ansvarade för Wallenberg-materialet. Jag förhörde själv många personer om Wallenbergs roll i Ungern.

Många gånger fick jag underrättelser från KGB-rådgivare och konsulterade dem om Wallenbergs person.

I korthet är fakta följande:

Såväl den sovjetiska som den amerikanska underrättelsetjänsten behandlade Wallenberg som en mycket viktig agent, vilken hade uppgifter i samband med efterkrigsperioden, varvid hela jude-räddningsaktionen tjänstgjorde som täckmantel.

Via hemliga agenter disponerade man redan efter besättandet av Pest-sidan av Budapest över "viktiga uppgifter" om Raoul Wallenberg, och efter påträffandet släpades han iväg till Sovjetunionen.

I Ljubjanka-fängelset i Moskva förhörde t o m Berija honom och där lät man honom under loppet av många år skriva en hel massa. Till följd av en föregiven "bekännelse" dömde man honom -tillsammans med andra - till 15 eller 20 års tukthus, sedan skickade man honom till ett fängelse långt från Moskva, där han fick utföra översättningar. I början av 1952 tog man honom till Moskva igen, eller till Moskvatrakten, där han upprepade gånger blev förhörd under förberedelserna till den av Kreml planerade "jude-sionist" läkarprocessen, kanske även i samband med den likartade process som förbereddes i Ungern.

Det var fortfarande omstritt om man skulle ha honom som hemligt vittne eller låta honom spela en öppen roll i någon av processerna, när Stalin dog och saken blev inaktuell såväl i Sovjetunionen som i Ungern.

I slutet av 1954 eller början av 1955 försvann Wallenberg spårlöst. Enligt informationer från KGB-kretsar var en av Berijas sista åtgärder att han och klicken runt honom lät avrätta ett stort antal människor som var obekväma för honom. 1955 hörde jag med egna öron en KGB-rådgivare säga: "de som letar efter Wallenberg kan inte gräva upp hela Sovjets territorium".

Nämnda fakta har samband med sådana personer eller har kommit muntligen från sådana, vars namn jag känner och jag förfogar över helt exakta uppgifter om dagsaktuella omständigheter i Ungern.

Mina herrar! Jag ber Er att med största diskretion behandla denna korta resumé över Raoul Wallenberg. Jag ber att det f. n. inte ens indirekt skall göras någon hänvisning till att det har kommit nya informationer om Raoul Wallenberg till den svenska regeringen eller till Väst.

Om Ni önskar erhålla det fullständiga materialet som är ordnat kronologiskt-historiskt så är jag beredd att överlämna det och att inför en kompetent kommission från Väst avge vittnesmål och svara på frågor, allt under nödvändigt beskydd. Därtill är det nödvändigt att garantera såväl min personliga som min familjs säkerhet, ty jag vet att man redan letar efter mig och att man inom den närmaste tiden kommer att göra energiska ansträngningar, i synnerhet om jag påtar mig en öppen roll i fallet Wallenberg och gör allvarliga avslöjanden.

Efter grundliga överväganden har jag kommit fram till att jag måste ta steget från fullständig tillbakadragenhet ut i offentligheten vad beträffar fallet Wallenberg. Å ena sidan har frågan f.n. åter blivit utomordentligt aktuell och därför vore det fel att fördröja offentliggörandet av fakta. Å andra sidan är man inom kommunistblocket inte det minsta förberedd på detta, och därför kan effekten bli desto starkare. Om man i den inhemska pressen eller annorstädes redan gör allt för att misskreditera mig, kommer avslöjandet att förlora sin moraliskt tvingande kraft.

För vidare överläggningar ber jag Er ställa upp med en helt pålitlig svensk medborgare och en tolk som helt behärskar ungerska. När, var och hur det skall ske överlåter jag åt Er att avgöra.

Med all sannolikhet kommer jag att omkring den 10 februari tillbringa en vecka i Italien av personliga skäl. Om Ni alltså inte får tag på mig per telefon till bostaden, ber jag Er ha tålamod några dagar.

I väntan att Ni skall höra av Er förblir jag med utmärkt högaktning

Er

Károly Reményi

25 januari 1984.

PhEu⁷ (p)

A magyar állambiztonsági szervek beosztottjaként, majd jelentős beosztású vezetőjeként szereztam értesüléseimet Raoul Wallenbergéről. Ezen kívül különleges feladattal bíztak meg az 1953 január 2-án kezdődött és Sztalin halála után felszámolt "zsidó-cionista" perben, ahol a vizsgálati ügy egyik értékelője lettem, hozzám tartoztak a Raoul Wallenberg-ről keletkezett anyagok és magam is több személyt hallgattam ki Wallenberg magyarországi szerepéről. Többször kaptam híreket szovjet KGB-s tanácsadóktól és konzultáltam velük Raoul Wallenberg személyéről.

Röviden a tények a következők:

Raoul Wallenberget a szovjetek, mint az amerikai titkos szolgálat igen fontos ügynökét kezelték, akinek a háború utáni időszakban kapcsolatban voltak feladatai és az egész zsidómentő akció ennek leplezésére szolgált.

Raoul Wallenberg-ről valamilyen titkos ügynökök útján már Budapest pesti oldalának elfoglalása után "pontos adatokkal" rendelkeztek és feltalálása után elhurcolták a Szovjetunióba.

A moszkvai Ljubjankában meg Berija is kihallgatta, ahol éveken keresztül rengeteget irattak. Állítólagos "beismerő vallomása" nyomán többekkel együtt 15 vagy 20 évi fegyházra ítélték, aztán Moszkvától távolos börtönbe szállították, ahol fordításokat végzett. 1952-ben ismét elővették, Moszkvába, vagy annak környékére vitték, ahol sorozatosan kihallgatták a tervbevetett "zsidó-cionista" Kreml fele orvosperre készülve, talán a Magyarországon készülő hasonló perrel kapcsolatban.

Még vitatott volt, hogy titkos tanuként, vagy nyilvánosan fogják-e szerepeltetni e perek valamelyikében, amikor Sztalin meghalt és mind a Szovjetunióban, mind pedig Magyarországon a két koncepció is teljesen összeomlott.

1954 végén, vagy 1955 elején Wallenbergnek nyoma veszett. KGB-s körökből származó értesülések szerint Berija egyik utolsó nagy lépése volt, hogy klikkjével rengeteg embert, akik kényelmetlenek voltak számára, likvidáltatott. 1955-ben hangzott el KGB-s tanácsadó szájából olyan kijelentés, hogy "Wallenberg után kutatva nem érhették fel az egész Szovjetunió területét".

Az említett tények olyan személyekhez kapcsolódnak, illetve olyanok szájából hangzottak el, akiknek neveit ismerem, a magyarországiak mai körülményeiről egészen pontos adatokkal rendelkezem.

Uraim! A Raoul Wallenberg-ről készített rövid összefoglaló ismertetőt
kerem a legnagyobb diszkrécióval kezelni. Kérem, hogy e pillanatban
meg közvetett utalás se történjék arra, hogy új értesülések jutotta
a svéd kormány, vagy a nyugat birtokába Raoul Wallenberg-ről.

Amennyiben Önök a kronológiai és történelmi sorrendben elkészített
teljes anyagra igényt tartanak, kész vagyok azt átadni, kellő védel
mellett illetékes nyugati bizottság előtt megjelenve részletes val
lomást tenni, kérdésekre válaszolni. Ehez azonban magam és családom
személyes biztonságának megteremtése szükséges, mert pontosan tudom
hogy már most kutatnak utánam és ez az elkövetkező időben igen erő
teljesen fokozódni fog. Különösen akkor, ha a Wallenberg ügyben nyi
vanos szereplést vállalak és súlyos leleplezéseket teszek.

Alapos megfontolás után határoztam úgy, hogy a teljes visszahúzás
ból a nyilvánosság elé történő kilépésemet a Wallenberg ügyben kell
megtennem. Egyrészt a kérdés e pillanatban ismét rendkívül időszertü
vált és ezért hiba lenne a tények feltárással késlekedni. Másrészt
erre a kommunista blokkban a legkevesebbe sincsenek felkészülve, ezért
a hatás lényegesen erőteljesebb lehet. Ha már a hazai sajtóban, vagy
máshol lejáratosomra, diszkreditálásomra mindent megtesznek, a lele
plezés veszít erkölcsi kényszerítő erejéből.

A további megbeszéléshöz kérem, hogy biztosítsanak teljesen megbízha
svéd állampolgár, de magyarul tökéletesen beszélő tolmacsot. Azt, ho
ez hol és hogyan történik, Önökre bízom.

Előreláthatóan február 10 körül egy hetet személyes okokból Olaszor
szágban leszek. Így, ha nem találunk lakastelefonomon, néhány napig
szíves türelmüket kérem.

Várva értesítésüket

maradok kiváló tisztelettel

1984 január 25.

Rumey Karoly

1984-02-14

a+b f kdm t:

Kabsek
Wretborn
Polchefen
Ch pol I
Julin

Bil.hbr 1984-01-25
Holmquist Gk München-
sson, ch pol avd
Raoul Wallenberg m m"

HEMLIG

Nytt Wallenbergvittne?
(1 bil)

En judisk exilungrare vid namn Károly Reményi uppsökte den 23 januari i år generalkonsulatet i München. Han sade sig besitta vissa upplysningar om Raoul Wallenberg vilka han skulle ha inhämtat under sin tid (1945-1958) som tjänsteman vid den ungerska säkerhetspolisen. Efter ett längre samtal med generalkonsul Holmquist på, för Reményis del mycket bruten, tyska överenskoms att Reményi skulle nedskriva något om sitt förflutna på ungerska. En sådan nedteckning inkom till generalkonsulatet den 25 januari 1984.

Generalkonsul Holmquists redogörelse för samtalet samt en översättning till svenska av nedteckningen som FRA ombetts göra och som inkom idag bifogas.

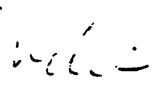
Reményi uppger att Wallenberg efter förhör om spionverksamhet för amerikansk räkning skulle ha dömts till 15-20 års tukthus, samt att han skulle ha underkastats nya förhör 1952 inför den "jude-sionistiska läkarprocessen", som då förbereddes. Han antyder att berijak kan ha låtit avrätta Wallenberg efter Stalins död såsom varande en för honom obekvämlig fånge. "I slutet av 1954 eller början av 1955 försvann Wallenberg spårlöst".

Det bör framhållas att Reményi uppenbarligen själv ej skulle ha mött Wallenberg. Motiven för att han nu valt att kontakta svenska myndigheter är oklara. Holmquist

nämner att Reményi föreföll "intresserad av att skapa ekonomiska förutsättningar för sin fortsatta existens", men i nedteckningen nämns inget om pengar. "För vidare överläggningar ber jag Er ställa upp med en helt pålitlig svensk medborgare och en tolk som helst behärskar ungerska".

Kanslirådet Ingolf Kiesow har i egenskap av tidigare Wallenberghandläggare granskat bilagan till denna PM. Hans bedömning är att Reményis utsaga är av den halten att det inte finns någon anledning att avskriva honom som presumptivt vittne. Risk föreligger dock (50/50-chans enligt Kiesows personliga uppfattning) att det rör sig om en desinformatör.

Som en första åtgärd har ambassaden i Bonn ombetts att via Auswärtiges Amt erhålla de upplysningar om Reményi som de västtyska myndigheterna kan tillhandahålla, speciellt de som kan belysa hans trovärdighet.

Sven Julin

1984-03-09

HEMLIG

Intervju med Raoul Wallenberg-vittnet Károly Reményi
i München 1984-02-27

I. Inledning

1. Den judiske exilungraren Károly Reményi (KR) uppsökte den 25 januari 1984 generalkonsul Bengt Holmquist i München med anledning av att han sade sig besitta uppgifter om Raoul Wallenberg (RW) som han önskade skulle komma till de svenska myndigheternas kännedom. Ifrågasvarande uppgifter härrörde från hans tid som tjänsteman vid den ungerska säkerhetspolisen (AVO).

Ett samtal med KR fördes under drygt fem timmar den 27 februari 1984 vid generalkonsulatet i München. Det leddes av ambassadrådet L-Å Nilsson, London. Därutöver deltog generalkonsul B Holmquist samt undertecknad i samtalet. Som tolk tjänstgjorde Gustav Boné, från Rikspolisstyrelsen. Ambassaden i Bonn har ombetts att med de västtyska myndigheternas bistånd söka få KR:s ramberättelse och allmänna trovärdighet verifierade.

Som en allmän kommentar om KR kan sägas att han gav ett intryck av en vaken, balanserad och vederhäftig person, med den lidelsefria läggning man lätt sammankopplar med den kylige byråkraten, något torr och tillknäppt. Han uttryckte sig lätt, flytande och sammanhängande och verkade ha en god minnesbild av de senaste 30 årens händelser.

II. Ramberättelse

KR hade förmodligen ett behov att få tala ut om smärt-samma skeden i livet; samtalet tycktes fylla en terapeutisk funktion för honom - vid flera tillfällen framhöll han att han som AVO-tjänsteman aldrig "lagt sin hand på någon person".

KR föddes 1922 i Budapest som son till en judisk far och en kristen mor. I oktober föddes en bror till honom, Rosner. Fadern, som var av högborgerlig familj i goda levnadsomständigheter, arbetade efter första världskriget för ett oljebolag, delvis USA-ägt. KR förvisades av Horthy-regimen till tvångsarbete i Ukraina 1943-45. Han undgick därigenom att likvideras, vilket blev den övriga familjens öde med undantag för modern; hon överlevde tack vare sin kristna bakgrund. KR återförenades med modern i Budapest efter krigsslutet, dit han anlände i utmärglat tillstånd den 29 mars 1945 efter en strapatsrik fotvandring.

Före kriget var KR socialdemokrat. Han ville inte påstå att han var kommunist vid krigsslutet; han var mest besjälad av hat till den politiska regim och det ideologiska system som tillfogat honom så många umbäranden och som låtit likvidera större delen av hans familj. Han var då blott 21 år, men utvecklade under de kommande åren sympati för kommunismen. Han lät sig enrolleras hos AVO vid slutet av 1945, som redan då var kontrollerad av kommunister. 1945-50 utvecklades enligt KR hela landet - och han själv - mot kommunismen; "det var goda år". KR började inom AVO som underlöjtnant och slutade 1958 (eller, om man så vill, 1962) som överstelöjtnant men med rang av generalmajor. Hans uppgifter under en stor del av AVO-tiden innebar övervakning av skilda religiösa samfund, icke-kommunistiska partier samt fraktionstenden-ser inom det ungerska kommunistpartiet. Enligt egen uppgift befordrades han snabbt. "Jag jobbade dag och natt och alla tyckte om mig".

Personligt uppskakande upplevelser var dels Rákosi-regimens skenrättegångar 1949-50, dels KR:s befattning med RW-fallet 1953. Det kan nämnas att en vän sedan barnsben och kollega till KR som han kom ihop sig med bl a i samband med RW-fallet, var Zandor Rajnai, Ungerns nuvarande ambassadör i Moskva.

I december 1956 (efter Budapestrevolten) tycks KR ha utsatts för misstanken om bristande politisk tillförlighet. Han fick order att hålla sig hemma och visste inte vad hans öde skulle bli. Redan i januari 1957 blev han emellertid tagen till nåder och fick börja arbeta igen.

Han överflyttades då inom AVO från den övervakande, operativa till den yttre, informationsinsamlande verksamheten som ställföreträdande chef. En bidragande orsak till omplaceringen skulle ha varit KR:s ovilja att befatta sig med "upprepningen" efter Nagy-regimen. Eventuellt till följd därav fick han redan i november 1957 erbjudande om en tjänst vid den ungerska ambassaden i Rom, vilken han accepterade. Efter en kortare tids utbildning förflyttades han sålunda 1958 till Rom, först som förste sekreterare, sedermera ambassadråd.

Även i Rom var han underställd AVO i egenskap av chef för beskickningens civila underrättelseavdelning ("legala resindentura"). Även om agentverksamheten huvudsakligen föll inom KR:s domän förekom den även på ambassadens militära sida. Underrättelseverksamheten var under hans tid i Rom helt förlagd till beskickningen. Enligt KR skulle den dock sedermera ha lagts ut på ställen utanför ambassaden i syfte att motverka avbrott i verksamheten till följd av utvisningar, avbrytande av de diplomatiska förbindelserna o dyl. I KR:s uppgifter ingick också, tillsammans med polska kollegor, bevakning av Vatikanen.

Uppenbarligen trivdes KR och hans familj utomordentligt väl i Italien, och hade det inte varit av hänsyn till åldriga mödrar hemma i Ungern skulle makarna Reményi

kunnat ha tänkt sig hoppa av. (Modern dog 1977 och svärmodern 1978).

KR återflyttades till Budapest 1962. Det var då först meningen att han skulle bli latinamerikansk expert hos kommunistpartiets centralkommittés sekretariat, alternativt ambassadråd i Wien. Den 12 augusti 1962 utfärdades dock ett dekret av innebörd att funktionärer i vissa befattningar som varit llerade med Rákosi-regimen skulle omplaceras på mera neutrala poster. KR var då 40 år och han överfördes till sportministeriet. Han pensionerades därifrån 1982 som avdelningschef. "Tiden på sportministeriet var en sanatorieupplevelse". En komplicerande faktor var dock att sonen, sedan han avslutat sina samhällsvetenskapliga studier i Budapest 1975, hoppade av till Italien och sökte - samt beviljades - asyl där. Efter återkomsten från Rom var Reményis övertygade antikommunist. (Av en slump tilldelades KR medalj för patriotisk tjänst, som bl a innebar vissa ekonomiska fördelar, samma dag som sonen hoppade av.) Efter pensioneringen beslöt sig KR och hans hustru för att också hoppa av, och den 19 april 1983 tog de sig på legal väg över gränsen till Österrike, båda utrustade med en överdos sömnmedel för alla eventualiteter. De lämnade därvid bakom sig en väl tilltagen pension samt en för öststatsförhållanden uppenbarligen luxuös bostad, att döma av de foton som KR förevisade. På fråga hur han nu söker sin bärgning sade KR att frågan var "obekväm", men nämnde tyska socialbidrag. Han åtnjuter politisk asyl i Väst-Tyskland. Han uppgav sig inte frukta något för sin säkerhet längre, åtminstone inte från AVO:s sida. Möjligen skulle ryssarna vilja komma åt honom.

Överläggningarna med KR avslutades med en längre diskussion om hans önskemål att de svenska myndigheterna skulle bistå sonen och sonhustrun att sätta sig i säkerhet i Österrike. Sonen är 32 år och skriver antikommunistiska artiklar i den italienska pressen (kopior förevisades). KR fruktar för deras liv mera än för sitt eget. Dessutom antydde han - närmast generat - att han gärna skulle vilja ha hjälp med att via den svenska ambassad

kassan i Budapest få i Ungern innestående medel överförda till väst.

Nilsson klargjorde de begränsade möjligheter som på svensk sida står till buds i detta hänseende.

KR erbjöds - och accepterade - en vittnesersättning på 200 DM.

III. Raoul Wallenberg

KR hörde första gången talas om RW vid sin återkomst från Ukraina; då i allmänna ordalag i judiska kretsar. Inom säkerhetstjänsten hörde KR första gången om RW 1947. AVO ägnade sig då i stor utsträckning åt utredningar av krigsförbrytelser, varvid naturligt nog RW:s namn ofta dök upp i samband med undersökningar om pogromer o dyl.

1948 dök RW:s namn upp i annat sammanhang. KR erfor då genom Zandor Horvath (född Hamburger), som var en nära medarbetare till AVO:s dåvarande chef Peter Gábor (född Eisenberger och jude) att Wallenberg under Folke Bernadottes ledning skulle ha varit amerikansk spion. Bernadotte skulle ha sänt RW till Ungern för det amerikanska spionagets räkning, finansierad med amerikanska pengar. Bernadotte och RW skulle ha rekryterats och utplacerats av det amerikanska spionageväsendet 1944.

Någon gång 1948-1949 kom uppgifter till AVO av innebörd att RW satt i Ljubljanka i Moskva tillsammans med bl a den ungerske greven Istvan Bethlen, känd som sekreterare i bondepartiet och framstående antinazist vilken av Hórhthy togs in i regeringen 1943 i försök att orientera regimen västerut. Enligt en Ernest Szücs (som sedermera har avlidit), ställföreträdare till ovannämnde Peter Gabor skulle både RW och Behlen ha förhörts personligen av Berija. Enligt uppgifter från samma tid skulle RW ha dömts till 15-20 års fängelse för spioneri av en sovjetisk domstol för den statliga säkerheten och att han sysslat med översättningsarbete. Vid ifrågavarande tid återvände ungrare som hade tjänstgjort vid Tjekan så som Maria Balogh, Ferenc Fickler, Anton Weller och Laszlo Köves.

De fick tjänster inom AVO, vanligen med överstelöjtnants grad, och det var dessa som skulle ha nämnt RW:s namn. Få av dem torde vara vid livet idag, och de som är det lever i Ungern.

Mot slutet av 1952 hörde KR uppgifter om att i Ungern, liksom i Sovjetunionen och Tjeckoslovakien, förbereddes en rättegång mot sionister. I Moskva spelade i sammanhanget den så kallade läkarkomplotten en viktig roll. Rákosi hade 1952 sagt att det i Ungern skulle bli en stor rättegång p g a de inblandades namn.

Omkring mitten av januari 1953 inkallades KR till en överordnad inom AVO som anförtrorde honom specialuppdraget att bli analytiker av för undersökningsmaterialiet inför sionisträttegången. KR blev överraskad över uppdraget: "alla visste ju att jag var jude". Av bl a sovjetiska rådgivare som vid den tiden hade börjat tjänstgöra inom AVO fick han veta att RW skulle bli ett viktigt vittne. Det var bara oklart om han skulle användas vid rättegången i Moskva eller Budapest, eller som öppet vittne eller hållas borta från offentlighet.

I slutet av januari 1953, utöver sin ovannämnda analysuppgift, fick KR i uppdrag av chefen för den analysgrupp som hade bildats att utreda allt som rörde Wallenbergs verksamhet. För att fullfölja sitt uppdrag förhörde KR själv ett dussintal personer som 1944-45 känt RW i Budapest. Vidare undersöktes den judiska församlingens och Röda Korsets arkiv. KR nämnde bland de personer han hörde i detta sammanhang en läkare, Laszlo Benedek, som 1956 skulle ha flytt till Sverige, samt en känd boxare vid namn Zoltan Rohai. Benedek skulle ha varit överläkare för det judiska sjukhuset i Budapest; han blev enligt uppgift av KR, misshandlad av kollegor till honom.¹⁾

Under de olika förhören fick KR inte fram några kompletterande uppgifter om RW. Tvärtom prisades dennes verksamhet. KR:s överordnade blev irriterade och uppmanade honom att använda tortyr. Han vägrade dock att skaffa fram falska

1) Riktigheten av uppgiften om Benedek kommer att i möj-

vittnesmål, och blev därför avkopplad från ärendet. Även ryssarna var irriterade och sade att "det vi vet i Sovjet om RW måste ni kunna bevisa i Ungern". KR uppgav att han genom sin vägran att medverka att få fram falska vittnesmål satte sitt liv i fara. "Jag hade hemska veckor". Som anledning till att han tog så stora personliga risker för RW uppgav KR dels att han var jude, dels etiska skäl.

KR sade sig kunna inkomma till generalkonsulatet i München med en lista över de personer som under förundersökningarna suttit fängslade p g a påstådda förbindelser med RW. Han angav också att han skulle kunna inkomma med en skriftlig redogörelse för RW-fallet till generalkonsulatet i München. (Detta följs upp.)

Undersökningen lades ned efter Stalins död i mars 1953. Därpå följde kaos då alla sökte sopa undan spåren.

1954-55 återkom RW:s namn inom AVO, då i samband med västliga försök att få ut honom ur sovjetisk fångenskap. KR fick då höra att de sovjetiska myndigheterna skulle ha förnekat kännedom om fallet men, som han sade, han visste att dessa uppgifter var osanna p g a hans tidigare befattnings med frågan. En manlig sekreterare till den sovjetiske säkerhetsrådgivaren Izchenko visade vid denna tid KR kopior på protokoll från förhör i Ungern på RW:s verksamhet där. Man kunde nu inte hitta RW i Sovjetunionen hade sekreteraren sagt. Enligt samme sekreterare skulle RW under sin tid i Budapest ha samarbetat med en ungersk kriminalinspektör vid namn Szálai som skulle ha stått i hans sold. En senare sovjetisk rådgivare, Olchovskij, var den som omkring 1945 sade att "vi kan inte gräva upp hela Sovjetunionen för att kunna finna en förlorad svensk".

IV. Bedömning

KR:s ramberättelse bär trovärdighetens prägel. Att han skulle vara en utplanterad desinformatör verkar utslutet. Det torde heller inte finnas någon anledning tro

att KR fabulerar om sin befattning med RW inom AVO och de (något oprecisa) uppgifter om RW han där erhöill. Det rör sig emellertid blott om andrahandsuppgifter av apokryfiskt värde. Izchenkos sekreterare och Olschovskijs utsagor utgör grunden för Remenyis hävdande att RW måste ha varit död 1954-55. De är likaledes apokryfiska.

Sven Julin
Sven Julin

Politiska avdelningen
Kr Julin/mwa

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1984-03-23 428			

Krister Ekberg
Rikspolisstyrelsen
Polhemsgatan 30
STOCKBOLM

Raoul Wallenberg

HEMLIG

Broder,

Jag har förgäves sökt Dig på telefon de senaste dagarna, och förmodligen har Du försökt nå mig när jag inte råkade vara på rummet. Eftersom jag på söndag fartbort på fem veckor skriver jag till Dig.

./.
Som Du känner till intervjuade vi för några veckor sedan, med Gustav Bonés hjälp, en exilungrare i München angående Raoul Wallenberg. Jag bifogar en uppteckning av samtalet.

På sidan sex nämns en Laszlo Benedek som skulle kunna sitta inne med upplysningar om Wallenberg och som år 1956, skulle ha flytt till Sverige. Skulle Rikspolisstyrelsen kunna hjälpa oss att verifiera uppgiften om hans flykt och, om han fortfarande lever och bor i Sverige, ta reda på hans adress åt oss?

Den här sortens ärende kanske inte hör hemma på Ditt bord; i så fall vore jag tacksam om Du ville vidarebefordra brevet till behörig person.

Sven Julin

mwa

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐

sv kurir

☐

utl kurir

☐

luftpost

☐

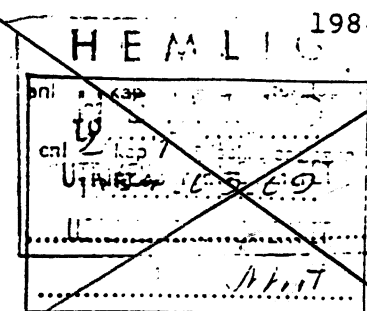
vanlig post

Avsändn datum

Sign

1984-03-09

Pol I/Julin/Mal
1984-03-14 ex t:
Amb Rom
Amb Budapest

HEMLIG

Intervju med Raoul Wallenberg-vittnet Károly Reményi
i München 1984-02-27

I. Inledning

1. Den judiske exilungraren Károly Reményi (KR) uppsökte den 25 januari 1984 generalkonsul Bengt Holmquist i München med anledning av att han sade sig besitta uppgifter om Raoul Wallenberg (RW) som han önskade skulle komma till de svenska myndigheternas kännedom. Ifrågasvarande uppgifter härrörde från hans tid som tjänsteman vid den ungerska säkerhetspolisen (AVO).

Ett samtal med KR fördes under drygt fem timmar den 27 februari 1984 vid generalkonsulatet i München. Det leddes av ambassadrådet L-Å Nilsson, London. Därutöver deltog generalkonsul B Holmquist samt undertecknad i samtalet. Som tolk tjänstgjorde Gustav Boné, från Rikspolisstyrelsen. Ambassaden i Bonn har ombetts att med de västtyska myndigheternas bistånd söka få KR:s ramberättelse och allmänna trovärdighet verifierade.

Som en allmän kommentar om KR kan sägas att han gav ett intryck av en vaken, balanserad och vederhäftig person, med den lidelsefria läggning man lätt sammankopplar med den kylige byråkraten, något torr och tillknäppt. Han uttryckte sig lätt, flytande och sammanhängande och verkade ha en god minnesbild av de senaste 30 årens händelser.

II. Ramberättelse

KR hade förmodligen ett behov att få tala ut om smärt-samma skeden i livet; samtalet tycktes fylla en terapeutisk funktion för honom - vid flera tillfällen framhöll han att han som AVO-tjänsteman aldrig "lagt sin hand på någon person".

KR föddes 1922 i Budapest som son till en judisk far och en kristen mor. I oktober föddes en bror till honom, Rosner. Fadern, som var av högborgerlig familj i goda levnadsomständigheter, arbetade efter första världskriget för ett oljebolag, delvis USA-ägt. KR förvisades av Horthy-regimen till tvångsarbete i Ukraina 1943-45. Han undgick därigenom att likvideras, vilket blev den övriga familjens öde med undantag för modern; hon överlevde tack vare sin kristna bakgrund. KR återförenades med modern i Budapest efter krigsslutet, dit han anlände i utmärglat tillstånd den 29 mars 1945 efter en strapatsrik fotvandring.

Före kriget var KR socialdemokrat. Han ville inte påstå att han var kommunist vid krigsslutet; han var mest besjälad av hat till den politiska regim och det ideologiska system som tillfogat honom så många umbäranden och som låtit likvidera större delen av hans familj. Han var då blott 21 år, men utvecklade under de kommande åren sympati för kommunismen. Han lät sig enrolleras hos AVO vid slutet av 1945, som redan då var kontrollerad av kommunister. 1945-50 utvecklades enligt KR hela landet - och han själv - mot kommunismen; "det var goda år". KR började inom AVO som underlöjtnant och slutade 1958 (eller, om man så vill, 1962) som överstelöjtnant men med rang av generalmajor. Hans uppgifter under en stor del av AVO-tiden innebar övervakning av skilda religiösa samfund, icke-kommunistiska partier samt fraktionstendenser inom det ungerska kommunistpartiet. Enligt egen uppgift befordrades han snabbt. "Jag jobbade dag och natt och alla tyckte om mig".

Personligt uppskakande upplevelser var dels Rákosi-regimens skenrättegångar 1949-50, dels KR:s befattning med RW-fallet 1953. Det kan nämnas att en vän sedan barnsben och kollega till KR som han kom ihop sig med bl a i samband med RW-fallet, var Zandor Rajnai, Ungerns nuvarande ambassadör i Moskva.

I december 1956 (efter Budapestrevolten) tycks KR ha utsatts för misstanken om bristande politisk tillförlighet. Han fick order att hålla sig hemma och visste inte vad hans öde skulle bli. Redan i januari 1957 blev han emellertid tagen till nåder och fick börja arbeta igen.

Han överflyttades då inom AVO från den övervakande, operativa till den yttre, informationsinsamlande verksamheten som ställföreträdande chef. En bidragande orsak till omplaceringen skulle ha varit KR:s ovilja att befatta sig med "upprensningen" efter Nagy-regimen. Eventuellt till följd därav fick han redan i november 1957 erbjudande om en tjänst vid den ungerska ambassaden i Rom, vilken han accepterade. Efter en kortare tids utbildning förflyttades han sålunda 1958 till Rom, först som förste sekreterare, sedermera ambassadråd.

Även i Rom var han underställd AVO i egenskap av chef för beskickningens civila underrättelseavdelning ("lega residentura"). Även om agentverksamheten huvudsakligen föll inom KR:s domän förekom den även på ambassadens militära sida. Underrättelseverksamheten var under hans tid i Rom helt förlagd till beskickningen. Enligt KR skulle den dock sedermera ha lagts ut på ställen utanför ambassaden i syfte att motverka avbrott i verksamheten till följd av utvisningar, avbrytande av de diplomatiska förbindelserna o dyl. I KR:s uppgifter ingick också, tillsammans med polska kollegor, bevakning av Vatikanen.

Uppenbarligen trivdes KR och hans familj utomordentligt väl i Italien, och hade det inte varit av hänsyn till åldriga mödrar hemma i Ungern skulle makarna Reményi

kunnat ha tänkt sig hoppa av. (Modern dog 1977 och svärmodern 1978).

KR återflyttades till Budapest 1962. Det var då först meningen att han skulle bli latinamerikansk expert hos kommunistpartiets centralkommittés sekretariat, alternativt ambassadråd i Wien. Den 12 augusti 1962 utfärdades dock ett dekret av innebörd att funktionärer i vissa befattningar som varit lierade med Rákosi-regimen skulle omplaceras på mera neutrala poster. KR var då 40 år och han överfördes till sportministeriet. Han pensionerades därifrån 1982 som avdelningschef. "Tiden på sportministeriet var en sanatorieupplevelse". En komplicerande faktor var dock att sonen, sedan han avslutat sina samhällsvetenskapliga studier i Budapest 1975, hoppade av till Italien och sökte - samt beviljades - asyl där. Efter återkomsten från Rom var Reményis övertygade anti-kommunister. (Av en slump tilldelades KR medalj för patriotisk tjänst, som bl a innebar vissa ekonomiska fördelar, samma dag som sonen hoppade av.) Efter pensioneringen beslöt sig KR och hans hustru för att också hoppa av, och den 19 april 1983 tog de sig på legal väg över gränsen till Österrike, båda utrustade med en överdos sömnmedel för alla eventualiteter. De lämnade därvid bakom sig en väl tilltagen pension samt en för öststatsförhållanden uppenbarligen luxuös bostad, att döma av de foton som KR förevisade. På fråga hur han nu söker sin bärgning sade KR att frågan var "obekvä", men nämnde tyska socialbidrag. Han åtnjuter politisk asyl i Väst-Tyskland. Han uppgav sig inte frukta något för sin säkerhet längre, åtminstone inte från AVO:s sida. Möjligen skulle ryssarna vilja komma åt honom.

Överläggningarna med KR avslutades med en längre diskussion om hans önskemål att de svenska myndigheterna skulle bistå sonen och sonhustrun att sätta sig i säkerhet i Österrike. Sonen är 32 år och skriver antikommunistiska artiklar i den italienska pressen (kopior förevisades). KR fruktar för deras liv mera än för sitt eget. Dessutom antydde han - närmast generat - att han gärna skulle vilja ha hjälp med att via den svenska ambasad-

kassan i Budapest få i Ungern innestående medel överförda till väst.

Nilsson klargjorde de begränsade möjligheter som på svensk sida står till buds i detta hänseende.

KR erbjöds - och accepterade - en vittnesersättning på 200 DM.

III. Raoul Wallenberg

KR hörde första gången talas om RW vid sin återkomst från Ukraina; då i allmänna ordalag i judiska kretsar. Inom säkerhetstjänsten hörde KR första gången om RW 1947. AVO ägnade sig då i stor utsträckning åt utredningar av krigsförbrytelser, varvid naturligt nog RW:s namn ofta dök upp i samband med undersökningar om pogromer o dyl.

1948 dök RW:s namn upp i annat sammanhang. KR erfor då genom Zandor Horvath (född Hamburger), som var en nära medarbetare till AVO:s dåvarande chef Peter Gábor (född Eisenberger och jude) att Wallenberg under Folke Bernadottes ledning skulle ha varit amerikansk spion. Bernadotte skulle ha sänt RW till Ungern för det amerikanska spionagets räkning, finansierad med amerikanska pengar. Bernadotte och RW skulle ha rekryterats och utplacerats av det amerikanska spionageväsendet 1944.

Någon gång 1948-1949 kom uppgifter till AVO av innebörd att RW satt i Ljubljanka i Moskva tillsammans med bl a den ungerske greven Istvan Bethlen, känd som sekreterare i bondepartiet och framstående antinazist vilken av Horthy togs in i regeringen 1943 i försök att orientera regimen västerut. Enligt en Ernest Szücs (som sedermera har avlidit), ställföreträdare till ovannämnde Peter Gab skulle både RW och Behlen ha förhörts personligen av Beriia. Enligt uppgifter från samma tid skulle RW ha dömt till 15-20 års fängelse för spioneri av en sovjetisk domstol för den statliga säkerheten och att han sysslat med översättningsarbete. Vid ifrågavarande tid återvände ungrare som hade tjänstgjort vid Tjekan så som Maria Balogh, Ferenc Ficker, Anton Weller och Laszlo Köves.

De fick tjänster inom AVO, vanligen med överstelöjtnants grad, och det var dessa som skulle ha nämnt RW:s namn. Få av dem torde vara vid livet idag, och de som är det lever i Ungern.

Mot slutet av 1952 hörde KR uppgifter om att i Ungern, liksom i Sovjetunionen och Tjeckoslovakien, förbereddes en rättegång mot sionister. I Moskva spelade i sammanhanget den så kallade läkarkomplotten en viktig roll. Rákosi hade 1952 sagt att det i Ungern skulle bli en stor rättegång p g a de inblandades namn.

Omkring mitten av januari 1953 inkallades KR till en överordnad inom AVO som anförtrodde honom specialuppgiften att bli analytiker av för undersökningsmaterial inför sionisträttegången. KR blev överraskad över uppdraget: "alla visste ju att jag var jude". Av bl a sovjetiska rådgivare som vid den tiden hade börjat tjänstgöra inom AVO fick han veta att RW skulle bli ett viktigt vittne. Det var bara oklart om han skulle användas vid rättegången i Moskva eller Budapest, eller som öppet vittne eller hållas borta från offentlighet.

I slutet av januari 1953, utöver sin ovannämnda analysuppgift, fick KR i uppdrag av chefen för den analysgrupp som hade bildats att utreda allt som rörde Wallenbergs verksamhet. För att fullfölja sitt uppdrag förhörde KR själv ett dussintal personer som 1944-45 känt RW i Budapest. Vidare undersöktes den judiska församlingens och Röda Korsets arkiv. KR nämnde bland de personer han hörde i detta sammanhang en läkare, Laszlo Benedek, som 1956 skulle ha flytt till Sverige, samt en känd boxare vid namn Zoltan Ronai. Benedek skulle ha varit överläkare för det judiska sjukhuset i Budapest; han blev enligt uppgift av KR, misshandlad av kollegor till honom.¹⁾

Under de olika förhören fick KR inte fram några kompletterande uppgifter om RW. Tvärtom prísades dennes verksamhet. KR:s överordnade blev irriterade och uppmanade honom att använda tortyr. Han vägrade dock att skaffa fram falska

1) Riktigheten av uppgiften om Benedek kommer att i möjligaste mån att verifieras med hjälp av svenska källor

vittnesmål, och blev därför avkopplad från ärendet. Även ryssarna var irriterade och sade att "det vi vet i Sovjet om RW måste ni kunna bevisa i Ungern". KR uppgav att han genom sin vägran att medverka att få fram falska vittnesmål satte sitt liv i fara. "Jag hade hemska veckor". Som anledning till att han tog så stora personliga risker för RW uppgav KR dels att han var jude dels etiska skäl.

KR sade sig kunna inkomma till generalkonsulatet i München med en lista över de personer som under förundersökningarna suttit fängslade p g a påstådda förbindelser med RW. Han angav också att han skulle kunna inkomma med en skriftlig redogörelse för RW-fallet till generalkonsulatet i München. (Detta följs upp.)

Undersökningen lades ned efter Stalins död i mars 1953. Därpå följde kaos då alla sökte sopa undan spåren.

1954-55 återkom RW:s namn inom AVO, då i samband med västliga försök att få ut honom ur sovjetisk fångenskap. KR fick då höra att de sovjetiska myndigheterna skulle ha förnekat kännedom om fallet men, som han sade, han visste att dessa uppgifter var osanna p g a hans tidigare befattnings med frågan. En manlig sekreterare till den sovjetiske säkerhetsrådgivaren Izchenko visade vid denna tid KR kopior på protokoll från förhör i Ungern på RW:s verksamhet där. Man kunde nu inte hitta RW i Sovjetunionen hade sekreteraren sagt. Enligt samme sekreterare skulle RW under sin tid i Budapest ha samarbetat med en ungersk kriminalinspektör vid namn Szalai som skulle ha stått i hans sold. En senare sovjetisk rådgivare, Olchovskij, var den som omkring 1945 sade att "vi kan inte gräva upp hela Sovjetunionen för att kunna finna en förlorad svensk".

IV. Bedömning

KR:s ramberättelse bär trovärdighetens prägel. Att han skulle vara en utplanterad desinformatör verkar utslutet. Det torde heller inte finnas någon anledning tro

att KR fabulerar om sin befattning med RW inom AVO och de (något oprecisa) uppgifter om RW han där erhöill. Det rör sig emellertid blott om andrahandsuppgifter av apokryfiskt värde. Izchenkos sekreterare och Olschovskijs utsagor utgör grunden för Remenyis hävdande att RW måste ha varit död 1954-55. De är likaledes apokryfiska.

Sven Julin
Sven Julin

UTRIKESDEPARTEMENTET

Arende:

Pol avd/kr Julin/mwa
1984-02-29

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol 1

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia).

Svensk Bonn, Svensk Moskva,
Svensk Paris, Svensk Washington,
Svensk Tel Aviv, Svensk München,
Svensk New York

AMBASSADEN LONDON 1984-02-28

*Kona Lagergren
18/2 1984 - 03-12*

UD STOCKHOLM

FOER KABINETTS-
SEKRETERAREN, POLCHEFEN, PETER
OSVALD OCH SVEN JULIN FRAAN
LARS-AAKE NILSSON

RE FOERHOER I WALLENBERG-AERENDET MED KAROLY REMENYI

P R I M O FOERHOER HOELLS DEN 27 FEBRUARI PAA GENERAL-
KONSULATET I MUNCHEN MED UNGERSKE MEDBORGAREN KAROLY REMENYI
BETRAEFFANDE VAD DENNE UPPGIVIT OM RAOUL WALLENBERG (HBR
HOLMQUIST-ELIASSON 84-01-25). SAMTALET MED REMENYI PAAGICK UNDER
MIN LEDNING I DRYGT FEM TIMMAR I NAERVARO AV BENGT HOLMQUIST,
SVEN JULIN SAMT EN FRAAN STOCKHOLM UTSAEND UNGERSKSPRAAKIG TOLK.
ENLIGT OEVERENSKOMMELSE KOMMER JULIN ATT FAERDIGSTAELLA EN UPP-
TECKNING, VARFOER JAG HAER INSKRAENKER MIG TILL NAAGRA KORT-
FATTADE PERSONLIGA KOMMENTARER.

REMENYI AVVEK INTE I NAAGOT PAATAGLIGT AVSEENDE FRAAN DEN RAM-
BERAETTEELSE SOM HAN TIDIGARE HADE DELGIVIT HOLMQUIST. SAALUNDA
FOEREFALLER REMENYI TROVAERDIG, NAER HAN HAEVDAR ATT HAN AAREN
1945 TILL 1957 (1962) ARBETADE INOM DEN UNGERSKA SAEKER-
HETSTJAENSTEN SAMT DAER SUCCESIVT BEFORDRADES FRAAN GRADER
MOTSVARANDE UNDERLOEJTNANT TILL OEVERSTEOEJTNANT. LIKASAA
TYCKS HANS BAKGRUND I UNGDOMEN SOM JUDISK KOMMUNIST TROVAERDIG.
SOM ARBETSUPPGIFTER INOM SAEKERHETSTJAENSTEN SKALL REMENYI HA
HAFT OEVERVAKANDET AV SKILDA RELIGIOSA SAMFUND, RESPEKTIVE
RESTER AV TIDIGARE LEGALA ICKE-KOMMUNISTISKA PARTIER SAMT

UTRIKESDEPARTEMENTET	Arende:		
Kopia till: Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopio)		
	- 2 -		

TENDENSER TILL FRAKTIONERING INOM KOMMUNISTPARTIET.

SAAVITT KAN FOERSTAAS AER REMENYIS' REDOGOERELSE FOER DN INRE
 POLTISKA UVECKLINGEN I UGER N N AARIONDEN NAERMAST
 EFER 1945BAADE VAE LINFORMERAD OCH BALANSERAD. HAN NAMN-
 GER FLERA

PERSONER SOM FOER NAERVARANDE BEFINNER SIG I FRAMSKJUTEN STAELLNING,
 BLAND DEM UNGGERNS NVARANDE MOSKVA-AMBASSADOER ZNDOR RAJNAI,
 SAASOM TIDIGARE KOLLEGER I SAEKERHETSTJAE NSTEN.

REME NY OEVERFLYTTADES 1957 FRAAN DEN OEVERVAKANDE SAEKERHETS-
 TJAE NTEN TILL DEN YTTRE, INSAMLANDE VERKSAMHETEN. SOM SKAEL
 HAERFOER UPPGER REMENYI SJAELV ATTHAN VAEGRADE BITRAEDA RAJNAI
 I IME NAGY- OCH ZOLTAN TILDY--AA-3434,-- EFTER EN KORT UT-
 BILDNING I UTRIKESMINISTERIET SAENDES REMENYI TILL DEN
 UNGERSKA BESKICKNINGEN I ROM, DAER HAN SOM FRAEMSTA UPPGIFT
 HADE ATT INSAENDA INFORMATIONER OM VATIKANEN SAMT LEDA ETT
 AGENTNAET. HAN VAR CHEF FOER BESKICKNINGENS CIVILA UNDERRAETTE LSE-
 AVDELNING (LEGALA RESIDENTURA) SAMT VAR INLEDNINGSVIS
 ANMAELD SOM FOERSTE SEKRETERARE OCH DAEREFTER SOM AMBASSAD-
 RAAD. UPPENBARLIGEN TRIVDES REMENYI OCH HANS FAMILJ UTOM-
 ORDENTLIGT VAE L I ITALIEN SAMT TYCKSVID HEMKALLANDET HA
 HAFT VISSA FUNDERINGAR PAA ATT OPPA AV. DESSA SKRINLADES
 EMELLERTID MED HAENSYN TILL MAKARNAS AALDRIGA
 MOEDRAR SOM BODDE KVAR I UNGERN.

EFTER AATERKOMSTEN TILL HEMLANDET OMPLACERADES REMENYI - I
 ENLIGHET MED ETT ALLMAENT DEKRET OM ATT FUNKTIONAERER SOM
 VARIT NAERA ASSOCIERADE MED RAKOSI-REGIMEN SKULLE GES
 MER NEUTRALA POSTER - TILL EN TJAE NST I SPORTMINISTERIE.

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia).

- 3 -

HAN PENSIONERADES DAERIFRAAN 1982 SAASOM AVDELNINGSCHEF.

DEN HAER SKISSERADE RAMBERAETTElsen BOER VARA TAEMLIGEN LAETT ATT I STORA DRAG VERIFIERA, SAERSKILT SOM REMENYI UPPENBARLIGEN REDAN FOERHOERTS AV DE AMERIKANSKA OCH VAESTTYSKA SAEKERHETS-TJAENSTERNA. EN ENKEL KONTROLL AV DIPLOMATLISTORNA FOER ROM AAREN 1958 TILL 1962 KAN VIDARE GE BESKED OM TJAENTGOERINGEN DAER.

FRAAAN BOER OCKSAA STAELLAS OM ETT SAMTAL MED REMENYI INTE KAN VARA AV INTRESSE FOER SVENSKA SAEKERHETSVAARDANDE ORGAN, TROTS ATT HANS DIREKTA ERFARENHETER LIGGER SAA LAANGT TILLBAKA I TIDEN SOM AAREN 1945-1962. REMENYI HAR EMELLERTID AEVEN UNDER AAREN DAEREFTER UPPRAETTHAALLIT EN DEL AV SINA PERSONLIGA KONTAKTER INOM DEN UNGERSKA SAEKERHETSTJAENSTEN OCH KAN DAERFOER HA ALLTJAEMT RELEVANTA UPPGIFTER ATT LAEMNA OM DENNAS ARBETSSAETT ETC.

GENERELLT GAELLER FOER OEVRIGHT ATT REMENYI, FOEDD 1922, GER ETT VITALT , INTELLIGENT OCH BALANSERAT INTRYCK.

S E C U N D O VAD SAA ANGAAR REMENYIS UPPGIFTER OM
RAOUL WALLENBERG SKULLE JAG VILJA GOERA FOELJANDE ANMAERKNINGAR.

REMENYI PAASTAAR ATT HAN EFTER SIN AATERKOMST TILL BUDAPEST I AUGUSTI 1945 - FRAAN FOERST TVAANGSARBETE FOER TYSKARNA I UKRAINA SAMT DAEREFTER DELTAGANDE I SLUTSTRIDERNAS MOT DEN TYSKA ARMEN I OESTERRIKE - I JUDISKA KRETSAR SKULLE HA HOERT TALAS OM WALLENBERGS HJAELPARBETE. DENNA UPPGIFT FOEREFALLER

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia) .

- 4 -

SANNOLIK MED HAENSYN TILL REMENYIS BAKGRUND.

NAAGON GAANG 1947-48 ERFOR REMENYI GENOM ZADOR HORVARTH (FOEDD HAMBURGER), EN NAERA MEDARBETARE TILL CHEFEN FOER AVO, DEN UNGERSKA SAEKERHETSTJAENSTEN, PETER GABOR (FOEDD EISENBERGER) ATT WALLENBERG UNDER FOLKE BERNADOTTES LEDNING SKULLE HA VARIT AMERIKANSK SPION. CIRKA ETT AAR SENARE (1948-49) SADES INOM AVO ATT WALLENBERG HOELLS FAENGLAD I LUBLIJANKA I MOSKVA TILLSAMMANS MED BLAND ANDRA DEN UNGERSKE GREVEN ISTVAN BETHLEN, KAEND SAASOM SEKRETERARE I BONDEPARTIET SAMT FRAMSTAAENDE ANTINAZIST SOM AV HORTHY TOGS IN I REGERINGEN 1943.

EN KOMMENTAR I SAMMANHANGET AER ATT DET BOER GAA ATT KONTROLLERA I UD:S WALLENBERG-ARKIV OM BETHLEN TIDIGARE NAEMNTS SOM MEDFAANGE TILL WALLENBERG. (LEIFLANDOCH JAG HAR DOCK INGET MINNE AV NAMNET BETHLEN FRAAN WALLENBERG-ARKIVET)

REMENYI UPPGER VIDARE ATT UNDER 1949 KOM DE FOERSTA REGULJAERA SOVJETISKA RAADGIVARNA TILL AVO. EN AV DESSA VAR ARMENIERN ALIYEV SOM VARIT ANDROPOVS OEVERORDNANDE I KARELEN UNDER ANDRA VAERLDSKRIGET. DET ROERDE SIG DOCK, ENLIGT REMENYI, INTE OM DEN NUVARANDE SOVJETISKE POLITBYRAAMEDLEMMEN ALIYEV. SAMTIDIGT GICK RYKTEN OM ATT WALLENBERG I MOSKVA PERSONLIGEN HOERTS AV BERIA, SYSSLADE MED OEVERSAETTNINGSARBETEN SAMT DOEMTS TILL 15-20 AARS FAENGELSE AV EN DOMSTOL FOER DEN STATLIGA SAEKERHETEN.

MOT SLUTET AV 1952 HOERDE REMENYI UPPGIFTER OM ATT I UNGERN, LIKSOM I SOVJETUNIONEN OCH TJECKOSLOVAKIEN FOERBEREDES EN RAETTEGAANG MOT SIONISTER. I MOSKVA SPELADE I SAMMANHANGET DEN SAA KALLADE LAEKARKOMPLOTTEN EN VIKTIG ROLL. CIRKA 15 JANUARI 1953 INKALLADES REMENYI TILL EN OEVERORDNAD INOM AVO SAMT GAVS I UPPDRAG ATT KARTLAEGGA WALLENBERGS VERKSAMHET

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
Kopia till: Kabs	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)		
Polch Pol UHD	- 5 -		

I UNGERN. REMENYI FICK DOCK INGEN KLAR BILD AV HUR WALLENBERG KUNDE KOMMA ATT ANVAENDAS VID KOMMANDE RAETTEGAANGAR I SOVJET-UNIONEN ELLER UNGERN. DOCK STOD DET FULLT KLART ATT HAN ALLTJAEMT VAR VID LIV. FOER ATT FULLFOELJA SITT UPPDRAG FOERHOERDE REMENYI SJAELV ETT DUSSINTAL PERSONER SOM 1944-45 I BUDAPEST KAENT WALLENBERG. VIDARE UNDERSOEKTES DEN JUDISKA FOERSAMLINGENS SAMT ROEDA KORSETS ARKIV. REMENYI NAEMNDE BLAND DE PERSONER SOM HAN FOERHOERT OEVERLAEKAREN LAZLO BENEDEK, SOM 1956 SKULLE HA FLYTT TILL SVERIGE, SAMT EN KAEND BOXARE VID NAMN ZOLTAN RONAI.

BENEDEK UPPGES UNDER KRIGET HA VARIT CHEF FOER DET JUDISKA SJUKHUSET I BUDAPEST. DENNA UPPGIFT, LIKSOM HURUVIDA HAN ANLAENDE TILL SVERIGE 1956-57, BOER KUNNA KONTROLERAS. DET KAN OCKSAA VARA MOEJLIGT ATT FINNA UPPGIFTER OM RONAI. UNDER DE OLIKA FOERHOEREN FICK REMENYI INTE FRAM NAAGRA KOMPROMETTERANDE UPPGIFTER OM WALLENBERG. TVAERTOM PRISADES DENNES VERKSAMHET. I DET RAADANDE LAEGET UPPMANADES REMENYI AV SINA OEVERORDNANDE ATT ANVAENDA TORTYR. DAA HAN VAEGRADE DETTA AVKOPPLADES REMENYI MED BETYDANDE FARA FOER SIN EGEN SAEKERHET FRAAN AERENDET. EFTER STALINS DOED I MARS 1953 LADES UTREDNINGEN NED, MEN VITTNENA HOELLS KVAR I FAENGLIGT FOERVAR.

DET FOEREFALLER MIG SOM VITTNESMAALET AER MINST OEVERTYGANDE I DEN DEL DAER REMENYI HAEVDAR ATT HAN AVSTAATT FRAAN ATT ANVAENDA VAALD FOER ATT TVINGA FRAM OENSKADE UTSAGOR OM WALLENBERG. MED HAENSYN TILL REMENYIS BAKGRUND KAN ETT FRAAGETECKEN SAETTAS FOER VARFOER HAN I JANUARI-FEBRUARI 1953 SKULLE VISA SAERSKILD HUMANITET.

EN INTRESSANT UPPGIFT I SAMMANHANGET AER ATT REMENYI PAASTAAR SIG HA FAATT FRAM INFORMATION OM ATT WALLENBERG SKULLE HA MUTAT

Kopia till:

Kabs

Polch

Pol

UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

- 6 -

EN UNGERSK POLISOFFICER (SZALAI?). MIN EGEN - OSAEKRA -
MINNESBILD AER ATT DENNA INFORMATION OCKSAA FINNS I VAAR
DOSSIER. AEVEN HAER BOER EN KONTROLL GOERAS.

1954-55 HOERDE REMENYI TALAS OM ATT VAESTLAENDER SOEKTE FAA UT
WALLENBERG FRAAN SOVJETUNIONEN. EN MANLIG SEKRETERARE TILL DEN
SOVJETISKE SAEKERHETSRAADGIVAREN ISTCHENKO VISADE UNGEFAERLIGEN
SAMTIDIGT REMENYI KOPIOR PAA PROTOKOLL FRAAN FOERHOER I UNGERN
OM WALLENBERGS VERKSAMHET DAER. MAN KUNDE NU INTE HITTA
WALLENBERG I SOVJETUNIONEN SADE SEKRETERAREN.

EN ANNAN SOVJETISK RAADGIVARE - OLCHOWSKY FRAAN LENINGRAD -
SADE 1955 REMENYI ATT MAN INTE KUNDE GRAEVA UPP HELA SOVJET-
UNIONEN FOER ATT FINNA WALLENBERG.

DE BAADA SENARE UTSAGORNA UTGOER GRUND FOER REMENYIS HAEVDANDE
ATT WALLENBERG MAASTE HA VARIT DOED 19 1954-55. M. DENNA SLUTSATS
TYCKS MIG LIKA LITET BELAGD AV REMENYI SOM PAASTAANDET ATT
WALLENBERG 1953 AVSAAGS ATT FRAMTRAEDA I EN SKENPROCESS I
SOVJETUNIONEN MOT JUDAR. PAA BAADA DESSA PUNKTER AER REMENYI
VAG OCH FALLER TILLBAKA PAA ANDRAHANDSUPPGIFTER SOM AER
OMOEJLIGA ATT KONTROLLERA.

FRAAGAN KAN DAERFOER STAELLAS HUR MYCKET REMENYIS VITTNES-
MAAL, AEVEN OM DET SKULLE VISA SIG VARA HELT KORREKT,
EGENTLIGEN HAR TILLFOERT WALLENBERG-AERENDET. I BAESTA
FALL SKULLE DET VISA ATT WALLENBERG VAR VID LIV 1953. ATT HANS
NAMN SKULLE KOMMA ATT AABEROPAS 1953 I SKENPROCESSER MOT
JUDAR I MOSKVA OCH BUDAPEST AER I SIG INTE OEVERRASKANDE
MEN BEHOEVER INTE SAEGA NAAGOT OM WALLENBERG VAR VID LIV
ELLER INTE..

RE

UTRIKESDEPARTEMENTET	Arende:		
Kopia till: Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blänketskopia).		
	- 7 -		

REMENYI SAEGER SJAELV ATT HAN TAGIT KONTAKT MED DET SVENSKA
 GENERALKONSULATET I MUNCHEN FOER ATT VISA ATT WALLENBERG-
 FALLET FRAAN 1955 BOER BETRAKTAS 'SOM AVSLUTAT'. DEN KATEGORISKA
 FORMULERINGEN KAN GIVETVIS FOEDA MISSTANKEN ATT REMENYI SKICKATS
 FRAM FOER ATT LAEMNA SIN VERSION. MOT DETTA TALAR ATT DENNA
 INNEHAALLER AATSKILLIGA FOER SOVJETUNIONEN BESVAERANDE DETALJER
 SAMT SKULLE INNEBAERA ATT DET SOVJETISKA BESKEDET FRAAN 1957
 OM ATT WALLENBERG AVLIDIT 1947 AER OSANT.

VID SLUTET AV FOERHOERET FRAMKOM DET ATT REMECYUKLQKUGWFSANSKA SVENSK
 T BISTAAND VID UTVERKANDET AV TILLSTAAND
 FOER SIN SON (SAMHAELLSVETARE OCH JOURNALIST) OCH SVAER-
 DOTTER ATT FLYTTA FRAAN MILANO TILL INSBRUCK. UPPENBARLIGEN
 FRUKTAR REMENYI FOER SONENS SAEKERHET I ITALIEN. EN KAMRAT TILL
 SONEN SKALL FOER OEVRIKT HA MOERDATS AV ROEDA BRIGADERNA.
 EN NAERALIGGANDE MISSTANKE AER ATT VISSA DETALJER I REMENYIS
 BERAETTELSE OM WALLENBERG TILLKOMMIT JUST I SYFTE ATT FRAEMJA
 SONENS SAK. REMENYI ERBJUDER OSS EN SKRIFTLIG VERSION AV SIN
 BERAETTELSE. DET FINNS ALL ANLEDNING UPPMUNTRA HONOM ATT
 LAEMNA DENA SKRIFTLIGA REDOGOERELSE. MED STOED AV DENNA BOER
 YTTERLIGARE KONTROLLER KUNNA GOERAS.

EN AVSLUTANDE FUNDERING MAA VARA ATT DET TYCKS MIG FOERVAANANDE
 ATT SOVJETISKA SAEKERHETSMAEN 1952-53 ALLS SKULLE HA TALAT MED
 UNGERSKA KOLLEGER OM WALLENBERG. ATT REMENYI 1945 HOERDE
 TALAS OM WALLENBERG I BUDAPEST VAR INGET ORIMLIGT, TROTS
 ALLT UPPKALLADES JU EN GATA EFTER HONOM ETC. HAERIFRAAN
 AER DOCK STEGET LAANGT TILL ATT SOVJETISKA SAEKERHETSMAEN
 UNDER TERRORPERIODEN NAERMAST FOERE STALINS DOED 1953 SKULLE
 HA ANFOERTROTT AAT UNGERSKA KOLLEGER ATT GOERA UTREDNINGAR

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:			
Kopia till: Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) - 3 -			

OM WALLEBERGS VERKSAMHET.

T E R T I O TACKSAM DETTA TELEGRAM KURIRLEDES DELGES MED
HOLMQUIST, MUNCHEN.

LEIFLAND

Avsändningsort Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-31

Avd.

P

Grupp

2

Mål

Ell

1

Adress

Generalkonsulatet

LENINGRAD

POL

1990-01-31

Text

Dnr.....För Ahlander från Hallqvist re Wallenberg.

Som jag nämnde för Dig i Stockholm föredrar ambassaden i Moskv att alla officiella kontakter i Wallenberg-ärendet sker via MID:s styrelse för humanitärt samarbete. Ambassaden menar också att ni naturligtvis kan spinna vidare på de kontakter som tagits främst via Landsbergis, "men med iakttagande av viss försiktighet". Vi har tolkat detta så att ni kan tala utöver Landsbergis också med de i ech 77 1989 nämnda Zvyriukas och Bronjaus, även om ambassaden parallellt tar upp de tipsen i Moskva med MID.

Föreslår att ni också kontaktar Enn Tartu ([redacted] Primo) i Dorpat. Vad han kan ha att berätta skickar vi sedan vidare till Moskva varpå ambassaden presenterar det för MID.

Cabinet

Avsändningsort

Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-01-31

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

1'

Adress

Ambassaden

MOSKVA

POL

1990 -01- 31

Text

Dnr..... [redacted] Re Wallenberg.

Primo: När det gäller von Dardels resa angeläget för sovjetiska vederbörande betona att önskemålet kvarstår att snarast få göra undersökningar i Vladimir-fängelset med deltagande bl a Makinen. Tacksam ni på nytt tar upp saken förslagsvis med Rymko, ev på ännu högre nivå.

Secundo: Vi införstådda ni tar upp också uppslag i Baltikum (exvis det litauiska ålderdomshemmet, [redacted] med MID:s styrelse för humanitärt samarbete, alltså som föreslagits [redacted], och att gk Leningrad begränsar sig till icke-officiella kontakter. Ämnar ni även med MID ta upp de i [redacted] Secundo och Tertio nämnda tipsen? [redacted]

Vi har tolkat [redacted] så att gk parallellt kan kontakta Zvyryukas och Bronjaus direkt.

Cabinet

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CJ2

KOPIA TILL:
UTR MIN
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

90.02.05
St Dahlqvist, SB
Wähler.
Hallqvist
Olsson
Stenåker
Pol I, Hallqvist Pol V.

1990-02-13		
P	2	Ell

POL

INKOM UD 1990-01-31

AMBASSADEN MOSKVA

1990-01-31

UD STOCKHOLM

✓ FOER POLCHEFEN

RE WALLENBERG

FORTS

RE WALLENBERG

VILL REDOVISA TVAA SAMTAL DELS MED VICE UTRIKESMINISTER ADAMISJIN I ONSDAGS DELS MED FOERRE SKANDINAVIENCHEFEN MID M M FARAFONOV I FREDAGS.

1. ADAMISJIN VAR GANSKA PLAAGAD AV MIN HEMSTAELLAN ATT MID SKULLE GE YTTERLIGARE HJAELP I FRAAGAN. "VI MAASTE NU HITTA ETT SAETT ATT KOMMA UT UR DETTA AERENDE", SADE HAN. UTGAANGSPUNKTEN FOER HONOM AER FOERSTAAS OEVERTYGELSEN ATT W AER DOED OCH ATT DETTA MED ALL SANNOLIKHET SKEDDE 1947. DET FRAMGICK GANSKA TYDLIGT AV HANS "KROPPSSPRAAK" NAER JAG FOER SAEKERHETS SKULL UPPREPADE VAAR OFFICIELLA HAALLNING AT THAN OCKSAA TROR ATT SVENSKA REGERINGEN EGENTLIGEN AER AV SAMMA UPPFATTNING. HAN INSAAG DOCK EFTER LITE DISKUSSION ATT SOVJETISKA SIDAN MAASTE FORTSAETTA UNDERSOEKNINGARNA OM INTE ANNAT UR HANS SYNPUNKT FOER ATT FRAAGAN HAR EN SAADAN INTERNATIONELL DIMENSION OCH LAETT KAN VAENDAS MOT SOVJETREGIMEN AV "ILLASINNADE". HAN FRAMHOELL ATT SAA NU REDAN SKER OCH JAG UNDERSTROEK ATT ENDA SAETTET MOTARBETA DET AER MAXIMAL SAMARBETS- VILJA. A SKULLE DAERFOER, SOM JAG BEGAERDE, SE TILL ATT MID GRANSKADE DE UPPGIFTER SOM KOM FRAM. HAN LOVADE OCKSAA TA UPP FRAAGAN OM DEN NYA WALLENBERGKOMMITTENS BESOEK FOER POSITIVT AVGOERANDE. SVAARIGHETEN, DET GJORDES HELT KLART, LAAG PAA KGB- SIDAN SOM TYDLIGEN VAR GRAMSE PAA OLIKA SVENSKA UTTALANDEN. "GENTEMOT DEM AER JAG JU STAENDIGT SUPPLIKANT", SADE A. HAN ANSAAG ATT MITT BESOEK HOS KGB-CHEFEN KRUTJKOV KUNDE BLI VAERDEFULLT - I VILKET FALL HADE MID GETT FOERORD ATT DETTA KOM TILL STAAND (NAAGOT BESKED HAR EJ LAEMNATS). JAG SADE "PERSONLIGEN" TILL A ATT DEN SOVJETISKA SIDAN KANSKE SKULLE HA NYTTA AV ATT EN SJAELVSTAENDIG EXPERTUNDERSOEKNING GJORDES AV SMOLTISOVPAPPERET OCH HAN TYCKTES TA FASTA HAERPAA.

2. FARAFONOV NAEMNDE ATT HAN TJAENSTGJORDE 1946-48 PAA MID:S SKANDINAVISKA AVDELNING. "VI FRAAGADE OFTA KGB OM DE HADE NAAGOT OM W OCH SVARET BLEV ALLTID DETSAMMA D V S NEKANDE", SADE HAN. F SOM HADE EN LAANG UTLAEGGNING (REDOVISAS I HBR TILL DIG) OM ATT STALIN I FLERA FRAAGOR FOERDES BAKOM LJUSET AV BERIA MENADE ATT BERRA JAEMTE ABAKUMOV OCH DERAS HANDGAANGNE MAN I MID DEKANOSOV HOELL WALLENBERGAERENDET FOER SIG SJAELVA OCH ALLS EJ VAR RAEDDA FOER ATT STOETA SIG MED SVERIGE UTAN TVAERTOM VAELKOMNADE EN SKAERPNING I

FORTS

RELATIONERNA MED DETTA LIKSOM MED ANDRA "VAESTLAENDER". F VAR OVILLIG SVARA PAA FRAAGAN OM HAN TRODDE WALLENBERG DIREKT HADE BRAGTS OM LIVET AV NAAGON AV DESSA OCH UTTALADE SNARAST FOERMODAN ATT HAN ("DET VAR JU EN SVENSK" ALLTSAA INTE SAA TAALIG SOM DE RYSSAR VILKA OEVERLEVT GULAGEN) DUKAT UNDER FOER DE UMBADERANDEN OCH DEN OMAENSKLIGA BEHANDLING HAN SAEKERT UTSATTS FOER. F HADE DOCK INTE NAAGON EGEN FOERSTAHANDSKAELLA OM VAD SOM HAENT.

F AER JU SOM DU VET NOTERAD SOM KGB-MAN I FLERA STANDARDVERK OCH VAEEL AEVEN ANGIVEN SOM SAADAN AV VISSA AV VAARA KAELLOR. HAN NAEMNDE UNDER SAMTALET OM SITT EGET LIV ATT AAREN 1952-54 VILLE HAN INTE KOMMENTERA "NU". SENARE KOM HAN IN PAA ATT STALIN 1951 GENOM ATT SAENDA ETT 60-TAL "KUNSKAPARE" TILL KGB HADE SOEKT UTROENA EXAKT VAD SOM DAER FOEREHADES MEN ATT MAANGA AV DESSA RAAKAT ILLA UT. MOEJLIGEN KAN F HA VARIT INBLANDAD I DENNA VERKSAMHET. I VILKET FALL HYSER HAN STOR BEUNDRAN FOER STALIN. NU HAR HAN EN INTE OVIKTIG STAELLNING SOM ORDFOERANDE I MID:S "VETERANFOERBUND", EN SAMMANSLUTNING SOM TYDLIGEN LAEGGER SIG I DET MESTA.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CBE1

KOPIA TILL:

UTR MIN

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-02-21		
1	2	Eu

POL

INKOM UD 1990-02-01

AMBASSADEN MOSKVA

1990-02-01

UD STOCKHOLM

DNR 98! FOER POL 1. VAART

RE WALLENBERG

2/2 Chgh. Luning

ak

M

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

1

RE WALLENBERG

PRIMO. SE VAART OVANNAEMNDA [REDACTED]

SECUNDO. VI TAR UPP UPPSLAGET MED DET BALTISKA AALDERDOMSHEMMET
MEN AVVAKTAR T V MED DE OEVRIGA TVAA TIPSSEN.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA [REDACTED]

Ärendes Wallenberg	Datum 1990-02-02		
	Avd P	Grupp 2	Mål Er. 1

Adress
Generalkonsulatet
LENINGRAD

Text
Dnr.....Re Wallenberg.

Ambassaden i Moskva har 90-02-01 inrapporterat följande, vilket härmed vidarebefordras till er med förmälan att "övriga två tipsen" avser Zvyriukas och Bronjaus

Cit Primo. Se vårt ovannämnda.....(se i övrigt bif dnr 98/ från Moskva).....övriga två tipsen.

Berner

Slutcit

Cabinet

Avsändningsort Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärende

Wallenberg

Datum

1990-02-02

Avd

A

Grupp

2

Mål

Eu

✓

Adress

Ambassaden

MOSKVA

Text

Dnr..... [redacted] tips Wallenberg Krasnojarsk.

Föreningen/
Raoul Wallenbergs fingeravtryck finns. är dock tveksam
till att lämna ut det utan att veta någonting om vem som
frågar efter det. Kan Waennstroem ge några uppgifter utöver
de knapphändiga vi redan fått?

Cabinet

POL

1990-02-02

SVERIGES AMBASSAD

1990-01-29

TEL AVIV

Pol I, Hallqvist Koh 900215
H+b F Wallenberg-Fören
f ledm
Exp 900215 Gh

Kanslirådet Martin Hallqvist
Pol 1
UTRIKESDEPARTEMENTET

29/001

INKOM UD		
1990-02--5		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu I

Sshwa
and S. Sonnenfeldt
Antenne
my
./.

✓ Wallenbergärendet

✓ (\$ bil)

Broder,

Raoul Wallenbergkommittén i Jerusalem har bett ambassaden sända in bifogade material till departementet för vidare befordran till Wallenbergs familj och för den svenska regeringens kännedom.

Det rör sig om fotokopior av två korta meddelanden på ryska samt ett följbrev till dessa på polska. De båda meddelandena som uppges härröra från ett fängelse i Krasnoyarsk i Sibirien är undertecknade Raul, och av det ena framgår att den som undertecknat numera lever under namnet Erik Andersson.

Vad Wallenbergkommittén anser som speciellt intressant information i sammanhanget är att det ena meddelandet är försett med numret 707596 som man antar kan vara antingen ett fäng- eller dossiernummer. Med detta nya material som stöd har Wallenbergkommittén riktat likaledes närslutna appell till president Gorbatjov och bett denne ombesörja att informationen kontrolleras så snart som möjligt.

Lars-Hjalmar Wide
Lars-Hjalmar Wide

tk

15. 10. 1989 Krasnojarsk

Szanowna Rodzino
Wallenberg !!!

Kiedy byliście w Moskwie, ja
i Wasz brat oglądaliśmy
telewizję i widzieliśmy jak Rosjanie
mówili: Wasz brat
zginął w 1947 roku w Rosji. To
wielkie kłamstwo ponieważ my
razem siedzieliśmy obok siebie
oglądając ten program. On
musiał zginąć na papłene, a teraz
on występuje pod innym nazwiskiem
Raul Wallenberg vel Eric Anderson
to była mistyfikacja której oni
Rosjanie wtedy potrzebowali. Teraz
On Wasz brat jest w obozie
rosyjskim w Krasnojarsku, tam
jego nadzorca obozu cynicznie
chce zprzeżycić jego i tak
chce nim pokazać mu Wasz

170 Pf
dz/f
To Family
Wallenberg
Only

Nyriad w telewizji. Jestem jego
współwamysem, tej niedli w ob
dla nas ziemi i chce nam
wymyślić że On żyje to
jest PRAWDA. Jezeli macie
i chcecie proszę aby
ten list był wydrukowany
w kilku znaczących pismach
na świecie z poważaniem

Jan Wędrowski

P.S. Dajcie o wszystkim znać
p. Mosyńskiemu.

THE RAOUL WALLENBERG COMMITTEE OF JERUSALEM
POB 3576, JERUSALEM, 02-437153

NEW INFORMATION ABOUT RAOUL WALLENBERG

A few days ago we received via New York a letter containing two short notes signed Raoul. Both were written in Russian.

The first note, dated 17/8 1989 says:

My dear ones,

I wrote these pieces of paper at night under my mattress. I gave them to a Russian visitor who said he would send them abroad. I and my friend gave them to him and my friend wrote in Polish. RAUL

The second note dated 9/9/89 reads:

I wish to announce that I have another name. Now my name is Erik Anderson. Under my family name I do not exist. RAUL

Obviously these notes together with accompanying letters in Polish could just be more of plausible fakes sent to us or the family.

However there is one difference, that on the short note dated 9/9/89 there is a number, Number 707596, very clearly marked next to the date which can be either the Prisoner's number or the number of his file.

In either case, and since the accompanying letters also suggest that Raoul is in prison in the town of Krasnoyarsk, we felt it only right to make these facts known to the press for in the case of Raoul Wallenberg every faint chance must be explored or seized and such a clue to his whereabouts as a file number or prisoner's number has never been known.

This new information is now even more potentially valuable in view of the Wallenberg family's recent visit to Moscow where they were confronted with evidence and documents of the distant past but nothing concrete of the present.

We also felt bound to present this new material in view of the recent death of Andrei Sakharov who spared no effort in the search for Raoul Wallenberg.

Taking all these factors into account we therefore appeal to President Gorbachev to personally demand to consult the files and prison lists in Krasnoyarsk and find the number 707596. If this number is the file number or the number of the prisoner under the name of Erik Anderson (or Erik Arvid Anderson) that man may well be the lost hero of humanity and the Holocaust, Raoul Wallenberg.

We have every reason to believe that President Gorbachev, in the light of the Soviet Union new openness on the subject of Raoul Wallenberg, will personally look into the evidence and announce his findings.

ON BEHALF OF THE RAOUL WALLENBERG COMMITTEE JERUSALEM

**URGENT APPEAL TO PRESIDENT MIKHAIL GORBACHEV CONCERNING
RAOUL WALLENBERG
FROM THE RAOUL WALLENBERG COMMITTEE OF JERUSALEM
IN THE LIGHT OF IMPORTANT NEW INFORMATION**

4.1. 90

Dear President Gorbachev,

New and potentially very significant information has reached us concerning Raoul Wallenberg which we feel merits your urgent personal attention.

We received a note in Russian signed 'Raoul' and dated 9/9/89 which says:

'I wish to announce that I have another name. Now my name is Erik Anderson. Under my family name I do not exist. RAUL'

An accompanying letter states that the note was sent to our committee to prove that Wallenberg is still alive in prison in the city of Krasnoyarsk under the name of Erik Anderson.

The factor which impels us to address this appeal to you is the serial number, Number 707596, clearly appearing beside the date at the top of the note.

This number can be either Raoul's file number or his prisoner's number (under the name of Erik Anderson).

This is the first time any such concrete clue as a serial number has appeared on letters purporting to come from or on behalf of Raoul Wallenberg which is why we attach special importance to this note.

Just as we spare no effort in the search for one of humanity's greatest heroes so we now appeal to you to check out this vital new piece of information as soon as possible. No effort is wasted if it can lead to the discovery of the whereabouts and the release of Raoul Wallenberg.

The Soviet Union's recent gesture in permitting the Wallenberg family to come to Moscow and see documentary evidence and look for witnesses, together with the programme on Soviet TV appealing for information about Raoul Wallenberg, indicates a new official Soviet openness on the subject of Raoul Wallenberg. We wish therefore to explore with you and your colleagues, and indeed the Soviet people, this one new ray of light which may, if pursued, restore Raoul Wallenberg to life and freedom.

We feel sure that this appeal will not go unanswered.

In appreciation of your help.

THE RAOUL WALLENBERG COMMITTEE OF JERUSALEM

POB 3576, JERUSALEM, 02 - 437153

17/8. 1989 года

Дорогие мои!

Эти Куклы букары
у нас в руках

- И лежали под маф-
РАЦОМ К МНЕ прищип
- Русский тон скачал
этибы и сны это
ДАА ОН неслет, КА
САЕТ и и мой колет
ДАЛЕМ ЕМУ, КОМЕ ГА
НИСН А КТО ТО...

9/9.89 707596

Хоту сообщу своим

что у меня пог

ручки названы

по имени Сигас

Арик Агросон, по

фамилии Райн BRASSEN

Берн С. Умарлен

RAUL

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
VW1

KOPIA TILL:

UTR MIN

-"-

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

ÅTGÄRD:

INK UTRIKESDEP		
Dnr...../.....		
1990-02-26		
Ans	Gr	MU
P	2	Eu

POL

INKOM UD 1990-02-06 KL 15:14

AMBASSADEN MOSKVA

1990-02-06

UD STOCKHOLM

✓ FÖR POLCH OCH POL 1.

RE WALLENBERGAERENDET

ac
M

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

PRIMO

JAG SAMMANTRAEFFADE IDAG MED BITR CHEFEN FOER MID:S STYRELSE FOER INTERNATIONELLT HUMANITAERT SAMARBET OCH MAENSKLIGA RAETTIGHETER, BABENKOV, FOER ATT I ENLIGHET MED ERT [REDACTED] OVAN OCH VAD VI FOERESLAGIT HAERIFRAAN DISKUTERA VIDARE AATGAERDER I WALLENBERGAERENDET. FRAAN AMBASSADENS SIDA OEVERLAEMNADES NAAGRA AV DE VITTNESMAAL VI ERHALLIT DE SENASTE MAANADERNA MED BEGAERAN ATT MID SKULLE LAATA GRANSKA DEM. JAG REDOVISADE OCKSAA NAAGRA UPPSLAG FOER FORTSATTA ARKIVGENOMGAANGAR (DETTA AVSER VI GAA IN PAA MER I DETALJ NAER FOERETRAEDE GES HOS KGB-CHEFEN). SLUTLIGEN FRAMHOELL JAG ATT DET VORE EN GOD IDE OM MAN KUNDE OFFENTLIGGOERA VAD SJEVARDNADZE SAGT TILL DEN SVENSKA UTRIKESMINISTERN ROERANDE SOVJETS BEREDSKAP ATT GRANSKA ALLA SPAAR.

SECUNDO

BABENKOV LOVADE ATT MAN FRAAN SOVJETISK SIDA, EFTER KONTAKT MED BEROERDA MYNDIGHETER, SKULLE GRANSKA OEVERLAEMNADE UPPGIFTER NOGGRANT. MID MOTTOG OCKSAA ETT INTE OBETYDLIGT ANTAL BREV I AERENDET, OCH ALLA UPPGIFTER, SOM INTE VAR UPPENBART ORIMLIGA, GRANSKADES.

NAAGON DIREKT KOMMENTAR TILL UPPSLAGEN ROERANDE FORTSATTA ARKIVFORSKNINGAR LAEMNADES INTE, MEN DE NOTERADES. BABENKOV LAET OCKSAA FOERSTAA ATT MAN INTE GIVIT UPP HOPPET OM ATT FINNA YTTERLIGARE ARKIVMATERIAL, ELLER, SOM HAN UTTRYCKTE DET, "ATT VI INTE HAR MER INFORMATION IDAG BETYDER EJ ATT VI INTE KAN FAA SAADAN IMORGON". HAN SADE SIG TRO ATT MAN KUNDE FAA FRAM INFORMATION SOM BEVISAR ATT RW DOG OCH STACK INTE UNDER STOL MED ATT MAN PAA SOVJETISK SIDA VILLE BEVISA ATT DEN OFFICIELLA VERSIONEN VAR RIKTIG.

SAMTALET ACKOMPANJERADES AV NUMERA RIKLIGT FOERREKOMMANDE LOVORD OEVER RW:S GAERNING.

MAGNUSSON

FORTS

AMB MOSKVA [REDACTED]

Avsändningsort Pol I, kr Hallqvist/EL

Ärendes	Wallenberg	Datum 1990-02-06		
		Avd P	Grupp 2	Mål ✓ En I

Adress
Ambassaden
BUDAPEST

10. -02- U 6

Text
Dnr.....För ambassadören från Hallqvist, Pol I.

Mitt brev om Wallenberg 30 jan punkt 2. Har nu fått en
fråga från tidningen Arbetet om vad som gjorts när det
gäller efterforskningar chauffören Langfelder.

Cabinet

38/1011

P2 Eu 7

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol I)
Kr Hallqvist/EL

PROMEMORIA
1990-02-07

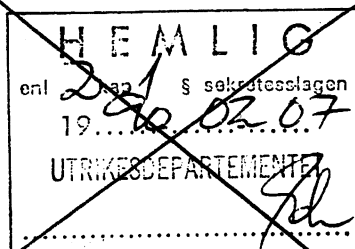
ml

Ex till Polchefen
Hallqvist

Exp 900207/gh

H E M L I G

Lubarski
(2 bil)

Kronid Lubarski, som Wallenberg-Föreningen idag kl 10 30 har med sig till polchefen, är egentligen astronom, har suttit fem år i Vladimir och förestår nu ett institut i Munchen, "Das Land und die Welt" som ägnar sig åt forskning beträffande politiska fångar i Sovjetunionen. Man har där det största kartoteket i väst över politiska fångar i Sovjet. Institutet anlitas av bl a Amnesty International. Lubarski besökte nyligen Sovjet där han intervjuades av Leningrads TV.

Lubarski förkastar enligt Sonnenfeld Smoltsov-dokumentets bevisvärde. Igår skall hon ha sammanfört honom med Hans Villius. Ett möte med ambassadör Pankin ingår också i programmet, liksom en intervju med Expressen.

Lubarski deltog i den Wallenberg-hearing som ägde rum i Stockholm i januari 1981. Se bil.
./1-2

M Hallqvist
Martin Hallqvist

P S von Dardel har tidigare sagt sig vilja ha med Lubarski i sin internationella kommission. D S

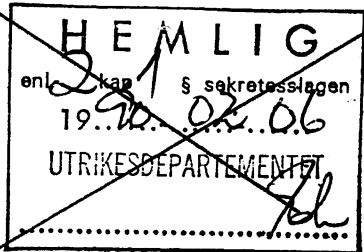
Politiska avdelningen

Enhet I

d Mossberg/EH

1961-04-28

Avt Grupp Mål

 Generalkonsuln
 Nils-Rune Larsson

MÜNCHEN

STRÄNGT FÖRTROLIGT

Wallenberg-hearingen i Stockholm
 (1 bil.)

Broder,

Under den Wallenberg-hearing som hölls i Stockholm den 15-16 ds framträdde bl.a. en person vid namn Cronid Lubarski och gav vissa uppgifter om Wallenberg. Hans vittnesmål framgår av bifogade uppteckning.

./1

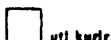
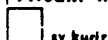
Lubarski skulle enligt uppgift ha varit en central gestalt i dissidentkretsar i Moskva, tills han någon gång under slutet av 70-talet fick lämna Sovjet. Han arresterades 1972 och dömdes till 5 år, vilka han också avtjänade. Enligt Disa Håstad, som känner honom sedan länge, skulle han vara en tillförlitlig person.

Under Wallenberg-hearingen gav han ett studdtals något märkligt intryck, därigenom att han vid ett par tillfällen öppet ifrågasatte andra vittnens uppgifter. Detta ledde till en öppen debatt mellan Lubarski och andra i panelen om vissa vittnens trovärdighet, vilket föreföll något egendomligt.

Enligt Disa Håstad kunde en förklaring härtill vara dels att Lubarski inte fått tillfälle att läsa in sig på fallet före hearingen, dels att han drevs av en närmast extre sanningsiver.

Ifylles av postexp

Avsändt med

Avsändt datum

Sign

I alla händelser vore det av stort intresse att få närmare information om de uppgifter Lubarski lämnat i sitt vittnesmål till hearingen, samt inte minst mot bakgrund av ovanstående, att allmänt höra honom och få veta mer om hans person. Det vore därför värdefullt om Du kunde söka kontakt med honom och be om ett samtal. Inte minst intressant är givetvis att få veta mer om Lubarskis källor.

Mathias Mossberg

Редактор Кронид Любарский

Wolfratshauser Str. 68/III · 8000 München 70 · Tel. (89) 723 25 34

Editor Cronid Lubarsky

ГОД ИЗДАНИЯ

Издается 2 раза в месяц

The statement of Cronid Lubarsky

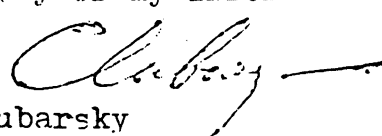
I got from the reliable source in Moscow the following information which I checked carefully:

In (1978) in Blagoveshchensk Special Psychiatric Hospital one old Swede was held. His physical state was very bad. He was in confinement for a long time (may be since the II World War). His name was unknown to my informants, but they speculate that this man could be Wallenberg. The Blagoveshchensk Special Psychiatric Hospital is situated in Amur region of the RSFSR, its address has to be as following:

USSR, RSFSR, Amur region, Blagoveshchensk, uchr.UV-14

For a long time the Blagoveshchensk SPH was the single SPH (i.e. the psychiatric hospital of the prison type) where no one political prisoner was held (at least known to us). May be it was not by chance. But recently a big group of the political prisoners was transferred to Blagoveshchensk from Kazan SPH. It happened 22 November 1980. Among the transferred people was Victor Ryzhov-Davydov from Kyibishev. I think that it means that at the time being there isn't Wallenberg in Blagoveshchensk SPH (even if he was there). The Soviet authorities never will put Wallenberg together with well known dissidents.

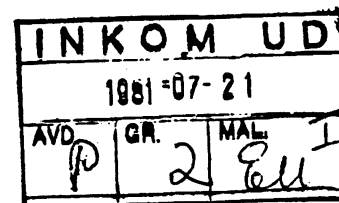
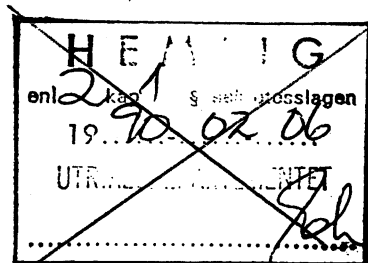
Please, if anybody wants to publisize this statement, divide clearly the definite information and the speculation (my or my informants').

Cronid Lubarsky

8.1.81

Departementssekreteraren
Mathias Mossberg

STOCKHOLM

HEMLIG

Wallenberg-hearingen i Stockholm

hbr Mossberg-Larsson 1981-01-28

Broder,

Av olika skäl - min egen sjukskrivning och herr Lubarskis resor - har min reaktion på Ditt ovanciterade handbrev kommit att dra ut på tiden. I går hade jag emellertid tillfälle träffa honom och ber nu att få meddela följande.

Redan på ett tidigt stadium hade Lubarski gjort klart för mig att (tel 23 Gk 81-03-12) han inte hade något att tillföra ärendet utöver vad han sagt i Stockholm. Han har bott cirka tre år i München. Han uppger sig ha omfattande kontakter i dissidentkretsar och är i förbindelse med de flesta som kommer ut från Sovjetunionen. Men trots detta är det bara tillfälligheterna som avgör, om några informationer kommer ut.

Hälsotillståndet för den person, som enligt Lubarskis statement skulle kunna vara Wallenberg var "very poor", och därför hade denne heller inte kunnat uppge sitt namn. Det var Lubarski obekant, om denne person någonsin försökt meddela sig med någon annan.

Lubarski gav ett mycket seriöst och engagerat intryck. Han kritiserade Wallenberg-hearingen närmast av den anledningen att alla vittnen i första hand tyckts ha tänkt på sin egen image och försökt komma i rampluset. Han fann det i övrigt mycket märkligt, att ingen nämnt möjligheten av att Wallenberg kunde vara död. Den tycktes för Lubarski vara mest närliggande.

./.

Lubarski presenterade sin nuvarande verksamhet genom att överlämna ett exemplar av den av honom utgivna "USSR NE BRIEF". Detta bifogas.

Lubarski väntar tydligen sedan länge på en utlovad adressuppgift från Wallenbergskommittén, som han sedan skulle bearbeta genom sina kontakter. Han har lovat höra av sig om och när han får något av intresse att meddela.

Di tillgiven
L. R. Larsson

Nils R. Larsson

2129c/EB
UTRIKESDEPARTEMENTET
Rättsavdelningen
Fjärde enheten (R 4)
Handläggare: ds K Degerfelt

28/032
ARKIVEXEMPLAR
PROMEMORIA

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1990-02-07			7

Ex till:

Annika Söder
chefen pol 5
Kipp, pol 5
chefen R 4
Rönquist, R 4
Degerfelt, R 4

Inför utrikesdebatten

1 Exp 900216 83

Stöd till Raoul Wallenberg-institutet

Budgetåret 1989/90 anslogs för första gången medel - 1 000 000 kr. - till Raoul Wallenberg-institutet i Lund. I årets budgetproposition har regeringen föreslagit ett anslag på 1 500 000 kr. till institutets verksamhet under budgetåret 1990/91. Mänskliga rättigheter är ett betydelsefullt område inom folkrätten och intar sedan länge en framträdande plats i svensk utrikespolitik. I övriga nordiska länder har det inrättats särskilda institut för studier av ämnet. Det är i syfte att öka det juridiska kunnandet på detta område i Sverige som regeringen har föreslagit att medel anslås över statsbudgeten för att finansiellt stärka verksamheten vid institutet. Det är viktigt att undvika en splittring av tillgängliga resurser. Endast på så sätt kan man skapa förutsättningar för uppbyggnaden av en kompetens vad gäller ämnesområdet mänskliga rättigheter.

Våren 1990 kommer Raoul Wallenberg-institutet att, tillsammans med instituten för mänskliga rättigheter i Danmark och Norge, stå som värd för Europarådets kollokvium om den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Ett anslag om 350 000 kr. har beviljats för detta ändamål.

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐

sv kurir

☐

utl kurir

☐

luftpost

☐

vanlig post

Avsändn datum

Sign

(Pol)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 900207-600

DISTRIBUTION STATUS AT: 1990-02-08-10.58

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
BUDAPEST	DISTRIBUTED	1990-02-08-10.58	00261 ✓

FROM: UDTEX 21

POSTED TIME: 1990-02-07-15.56

MSG NO: 900207-600

=LIST

BUDAPEST
+

UD STOCKHOLM 1990-02-07

AMBASSADEN BUDAPEST

Re: Raoul Wallenberg.

FRAAN HALLQVIST, POL 1.

RED BJOERN SJOE , ARBETET I MALMOE, MEDDELAT MAN AVSER GOERA ETT
REPORTAGE OM RAOUL WALLENBERGS CHAUFFOER LANGFELDERS CEDECCHI
SA A FALL AEVEN INTERVJUA SLAEKTINGAR TILL LUNGERNEEE TILL L
I UNGERN.

MED REMISS 184 A 88-12-15 SKICKADES ETT BREV UNDERTECKNAT AV EN
SLAEKTING DAER AEVEN ETT TELEFONNUMMER UPPGES. KANSKE KAN NI RINGA
VEDERBOERANDE OCH FAA BEKRAEFTAT ATT LINGET HINDER FOERELIGGER
ATT VI LAEMNAR UT NUMRET TILL SJOE, ELLER HAR NI MOEJLIGEN NUMMER
OCKSAA TILL ANDRA SLAEKTINGAR?

DET KAN TILLAEGGAS ATT ARBETET HAR EN GENTEMOT LANGFELDER POSITIV
INSTAELLNING OCH DET AER NYCKET SVAART ATT SE ATT PUBLICITET
SKULLE VARA TILL NAAGON SKADA FOER FAMILJEN L.

CABINET

KR HALLQVIST/EL

ORIGINAL TELEFON

(P01)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 900208-109

DISTRIBUTION STATUS AT: 1990-02-08-10.59

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO:

BUDAPEST

DISTRIBUTED

1990-02-08-10.59

0027 ✓

FROM: UDTEx 21

POSTED TIME: 1990-02-08-09.41

MSG NO: 900208-109

=LIST

BUDAPEST

+

Re: Raoul Wallenberg

FOER AMBASSADOEREN FRAAN HALLQVIST.

HAER FOELJER DEN KORRESPONDENS VI TALADE OM. BILAGAN SAENDS MED
NAESTA LAEGENHET LIKSOM KOPIA AV BREV TILL WIKLANDER.

CIT

AERADE HERR AMBASSADOER!

URSAEKTA MIG ATT JAG SKRIVER ER I PRIVAT ANGELAEGENHET. JAG HOERDE
ATT MINISTERPRESIDENTEN HERR CARLSSON TALAR OM FOERSVINNANDE AV
HERR RAOUL WALLENBERG.

MIN MORS BROR, HERR VILMOS LANGFELDER VAR HERR WALLENBERGS CHAUFFOER
OCH HAN FOERSANN MED HONOM TILLSAMMANS. SEDAN VET VI EJ HELLER
INGENTING OM HONOM.

JAG BER NI, OM DET SKULLE VARA MOEJLIGT ATT FRAAGA OM HONOM TILL-
SAMMANS MED HERR WALLENBERG.

MIN FAR OCH HANS SYSKON ARBETADE UNDER ANDRA VAERLDSKRIGET MED
HERR WALLENBERG OCH DE TALADE MED HONOM OCH HERR LANGFELDER
I JANUARI 1945, I BUDAPEST REVAI UTCA.

MIN FARS SYSKON TALAR LITET SVENSKA, SAA HON SKRIVER DETTA BREV.

JAG BER NI OM SVAR, OM DET AER MOEJLIGT OCH TACKAR FOERRE.

NED HOEGAKTNING

(LENTE ISTVANNE)

BUDAPEST, 1113. KÖEKOERCSIN U.9. TEL: 653 - 461

BUDAPEST , 08.12.1988

CIT 2

AMBASSADOER RAGNAR DROMBERG
BUDAPEST

WALLENBERGAERENDET: WILMOS LANGFELDER
REM 184 A 1988-12-15

BRODER,

OVANCITERADE REMISS AV ETT BREV TILL AMBASSADEN FRAÄN ett syskon-
BARN TILL RAOUL WALLENBERGS CHAUFFÖER LANGFELDER, SOM JU FOER-
SVANN TILLSAMMANS MED WALLENBERG, AER INTE LAETT ATT BESVARA.
HAR SVERIGE GJORT NAAGOT FOER LANGFELDER OCH/ELLER AVSER VI GOERA
NAAGOT? DEN FOERSTA FRAAGAN SOM INTE STAELLS DIREKT I BREVET KAN
VAEL BESVARAS MED ATT HAENVISA TILL ATT LANGFELDERS NAMN I VART
FALL NAEMNTS I NAAGRA AV DE FRAMSTAELLNINGAR SOM GJORTS TILL FOERMAAN
FOER R W. SOM ETT EXEMPEL KAN ANGES SCHLMANS MEMORANDUM DEN 29
SEPTEMBER 1954 TILL VICE UTRIKESMINISTER ZORIN. JAG HAR INTE HAFT
TID ELLER MOEJLIGHET ATT F N GOERA YTTTERLIGARE EFTERFORSKNINGAR HUR
VI ANNARS HANTERAT LANGFELDERS FALL.

HUVUDPRINCIPE N VAR VAEL SANNOLIKT ATT LANGFELDER I EGENSKAP
AV ICKE SVENSK MEDBORGARE VAR ETT AERENDE SOM ICKE I FOERSTA HAND
ANSAAGS ANGAA SVENSKA MYNDIGHETER.

TROLIGEN VAR HAN ANSTAELLD AV R WALLENBERG PERSONLIGEN OCH INTE
AV BESKICKNINGEN. SONJA SONNENFELD SOM JU UNDER MAANGA AAR SYSSLAT
MED WALLENBERG-AERENDET PAA R WALLENBERG-FOERENINGEN HAR EN VAG
MINNESBILD AV ATT FAMILJEN LANGFELDER PAA SIN TID INTE VELAT ATT
SVENSKA REGERINGEN SKULLE TA UPP HANS FALL. DETTA HAR JAG AA ANDRA
SIDAN AENNU INTE FUNNIT BELAEGG FOER I ARKIVMATERIALET.

KAN MAN INTE FRAAN AMBASSADENS SIDA SOM ETT SVAR PAA BREVET SAENDA
OEVER BIFOGADE INOFFICIELLA OEVERSAETTNING AV DEN FOERSTA VITBOKEN
I WALLENBERG-AERENDET? PAA SID 29 FF FINNS ETT SAMMANFATTANDE
FRAMSTAELLNING OM DE VITTNESMAAL SOM AEVEN BEROERT LANGFELDER.
PAA SID 45 FF AATERGES SCHLMANS MEMORANDUM FRAAN 1954. I DET NYA
KLIMAT SOM RAADER KANSKE UNGERSKA MYNDIGHETER SJAELVA KAN FRAAGA
SOJETISKA VEDERBOERANDE OM VAD SOM HAENT LANGFELDER?

(VOLLRATH THAM)

STHLM 89-08-04

SLUTCIT

ORIGINAL TELEGRAM

--	--	--

CABINET

KR HALLOVIST/EL

- End of printout

UTRIKES

DEPARTEMENTET

Protokollet

1990-02-22

Bitr. protokollchefen

"Wallenbergmedalj"

Ex t:

Rättschef Erik Tersmeden, U-dep. ^α 53/001
för yttrande

Statsheraldikern Clara Nevéas,
Riksarkivet

1:e Hovmarskalken, Jan Kuylenstierna,
Kungl. Slottet

Rättsch

Ch R 2

Protch

Bitr protch

Klingberg, prot

Ch pol 1

Fru Nina Lagergren

Dep.råd Magnus Göransson, Ju ₁

Exp. 22/2-90
ME

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Gatuadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefon
786 60 00

Telegram
Cabinet

Telex
105 90

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPEST

1990-02-05

Kanslirådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

36/001

Pa

INKOM UD		
. 1990-02--9		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu I

Raoul Wallenberg

✓ (1 bil.)

Broder,

Som framgår av närslutna fotokopia önskar företaget FOTEX, vilket är ett kommersiellt amerikanskt-ungerskt "joint venture" överlämna exemplar av en "Wallenbergmedalj" det tagit fram till Konungen samt till Nina Lagergren.

Ett exemplar av medaljen har överlämnats till mig och möter ingen annan erinran än att den möjligen utnyttjar svenska riksvapnet (på medaljens baksida) i strid med gällande bestämmelser. För säkerhets skull närslutes ambassadens exemplar av medaljen.

Som framgår av skrivelsen har företaget redan producerat och sålt en "George Bush medalj" i samband med presidentens besök här i somras.

Hjärtliga hälsningar,
Din tillgivne
Sten Strömholm

ib.

FOTEX

Reg - alar 55

AMERIKAI-MAGYAR FOTOSZOLGÁLTATÁSI KFT

His excellency

The Ambassador of the Kingdom of Sweden
to Hungary

INK. AMB. BUD. PEST		
D. N:o <i>16/126</i>		
19. <i>89</i> - <i>12</i> - <i>27</i>		
AVD.	GR.	MAL.
<i>R</i>	<i>18</i>	<i>W. Lindberg</i>

Dear Sir,

our company has launched a series of limited edition silver medallions to commemorate respected personalities of the world. The first in the series was issued on the occasion of the visit to Hungary by Mr. George Bush, President of the United States. All issues are limited up to 1000 medallions.

The second medallion in the series is now being issued and is to honour Raoul Wallenberg. We have chosen him to commemorate his dedication to humanity and world-peace. We hope that the medallions may help preserve and highlight his outstanding life-work to generations-to-come.

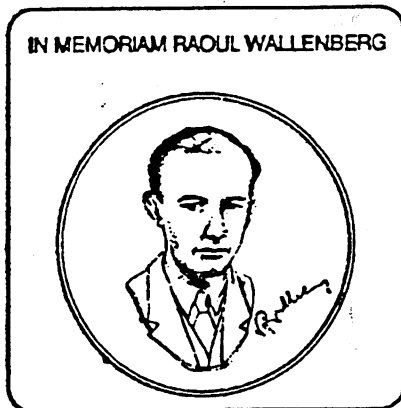
It is our privilege to present a medallion of Raoul Wallenberg to the Embassy of the Swedish Kingdom.

May this gift be a token of our appreciation for your government's commitment to world peace.

As we have the intention to present His Majesty King Carl Gustav XVI. and also the sister of Raoul Wallenberg with this medallion we kindly seek your assistance and advise concerning the handling of this presentation.

Yours faithfully

FOTEX
AMERIKAI - MAGYAR
FOTOSZOLGÁLTATÁSI KFT
1025 Budapest, Ferenchegyi út 20.
Gábor Várszegi
managing director

Sorszám:

0003

Az emlékérmét
a Fotex Amerikai-Magyar Kft.
bocsátja ki ezer számozott
példányban Raoul Wallenberg
1944-45-ben Budapesten
végzett embermentő tevékenységének
emlékezetére.

Tervező: Bognár György
Súly: 1 uncia (31,104 gr)
Anyaga: 999 0/1000 ezüst
Átmérője: 42,5 mm

SVERIGES AMBASSAD

Bilag: Wallenberg-medalj

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

Ordförande Per Anger

Sekreterare Sonja Sonnenfeld

Chefen för politiska avdelningen
Ambassadör Torsten Örn
Utrikesdepartementet
Box 16121
-103 23 STOCKHOLM

8 februari 1990

39/025

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o		
1990 -02-26 9		
AVD	GR.	MAL
P	2	EU'

Martin Hallqvist
PCI
Betr.: Samtal den 7 februari 1990 i närvaro av
Per Anger
Martin Hallqvist
Cronid Lubarsky
Sonja Sonnenfeld
Torsten Örn

(B1)

Smoltsov - rapporten

C
ca
Efter att ha tagit del av Cronid Lubarsky's utlåtande
om den s.k. Smoltsov-rapporten föreslår vi att en
teknisk granskning av denna utföres av sovjetisk/svensk
expertis.

Med vänlig hälsning

RAOUL WALLENBERG-FÖRENINGEN

för Per Anger

Sonja Sonnenfeld.

Hbr Hallqvist-Megunsson, Moskva
96 02 20

UTRIKESDEPARTEMENTET

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol I)
Kr Hallqvist/EL

Dnr	Avd Grupp Mål
40/001	P 2 E 1
1990-02-09	

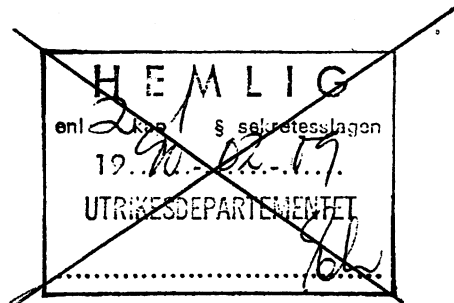

Ambassadrådet Per Saland
WARSZAWA

H E M L I G T

Wallenberg

Broder,

En fånge i Vladimir-fängelset, Vorobj-Vorobjov, skall enligt somliga andra internerade där ha träffat Wallenberg. Enligt uppgift flyttade han tillbaka till Polen 1975 och bosatte sig troligen i Warszawa. Två gånger har vi efterlyst honom via ambassaden, i hbr Nilsson - Westerlind 1980-03-11 och i hbr Julin - Berner 1985-01-30. Att det inte blivit något napp framgår också av dossieren. Frågan är nu om ni kan göra ett sista försök. Om V-V lever är han sannolikt något över 80 år. Vi frågar igen dels därför att Guy von Dardel bett oss söka spåra honom, dels därför att vi utgår ifrån att man idag kan söka V-V via polska myndigheter utan risk för att hans säkerhet på något sätt äventyras, skulle han fortfarande vara i livet.

Ingen sten skall ju lämnas ovänd i Wallenberg-ärendet.
Somliga vänder vi både två och tre gånger.

Bare klyg?

Martin Hallqvist

Martin Hallqvist

Ifylles av postexp

Avsant med

sv kurir

utl kurir

luftpost

vanlig post

Avsändn datum

Sign

9/2-90

dl

UTRIKESDEPARTEMENTET

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten

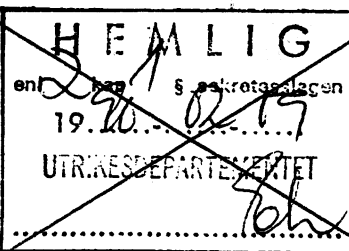
Dnr 40107	Avd Grupp Mål
1990-02-09	122 EUT

Ex till

Kabinettssekreteraren

Polchefen

Hallqvist

Wallenberg

Professor Guy von Dardel
GENEVE

(45, route de Peney
1242 SATIGNY
Schweiz)

H E M L I G T

Broder,

När Du var här i januari bad Du mig söka ytterligare uppgifter om en del personer som suttit i Vladimir eller andra sovjetiska fängelser. Det gällde Papadopoulos, Berger, Vorobj-Vorobjov, Belov, Garcia, Naumann, Häfelin, Pype, Sonntag, Gomashvili och Muchov. Dessutom frågade Du om fängelseläkaren Butova. Här är resultaten av mina efterforskningar.

1. Georgios Papadopoulos. 1980 fanns han under adress Tavros-Trakis 45, étage G 2, ATEN, tel: 34 72 249 och försörjde sig då som taxichaufför. Han satt 1962-72 i fängelse nr 385/5 i Mordvinien. Han uppgav att han aldrig hört talas om RW.

2. Lazar (Leon) Berger f 1922. Hans senast kända adress är Kiriath-Yom, Yzhak-Ben Zvi 10/11, tel: 04/701578, hos systemen Tanara Riczanik (i Israel).

Berger säger sig ha varit internerad i olika sovjetiska fängelser från 1943 till 1977. I Vladimir skulle han ha sett RW. Denne hade enligt Berger avlidit 1964 och begravts på fängelsekyrkogården i Gorkij.

Ifylles av postexp

Avsant ned

sv kurir

utl kurir

luftpost

vanlig post

Avsändn datum

Sign

12/2-90

dcl

Enligt israeliska och amerikanska källor var Berger icke trovärdig.

3. Vasilij Fjodorovitj Vorobej-Vorobjov född 1909 (?). Han vistades i olika fängelser från mitten av 30-talet till mitten av 70-talet, bl a i Vladimir och i 385/5. Skulle enligt vissa uppgifter ha träffat RW. Återvände till sitt hemland Polen efter frigivningen. Enligt uppgift 1980 från Israel skulle han troligen ha bosatt sig i Warszawa. Samma år gjordes ett fåfängt försök av ambassaden där att spåra honom via en ambassadkontakt i oppositionen, Wladyslaw Bartoszewski.

1985 gjordes en ny påstötning till ambassaden, också den av allt att döma förgäves. Eftersom Polen numera är ett annat och friare land gör vi ännu ett försök att spåra "diplomaten", som han kallades av en del av sina medfångar

4. Jurij Belov, född 1940, dök upp i Wien i december 1979 introducerad vid en presskonferens av Wiesenthal. Han hade andrahandsuppgifter om att RW 1962-63 varit i Botyrka-fängelset och där hungerstrejkat och matats med slang. Belov sade sig ha för avsikt att söka arbete i Västtyskland. Några adressuppgifter har vi emellertid inte i arkivet. Jag frågade därför Kronid Lubarskij, som ju varit här denna vecka, om han kände till Belov.

- Jo, han finns i Frankfurt, hade jobb på en MR-organisation men fick sparken sedan han sysslat med distribution av antisemitiskt propagandamaterial. Han är en kronisk lögnare och antagligen inte riktigt frisk i huvudet!

5. Manuel Garcia f 1931. Kom som krigsbarn till Sovjetunionen i samband med spanska inbördeskriget. Blev tidigt kriminell och flitig fängelsekund tills han återvände till Spanien 1978. Vid intervju i Madrid 25 januari 1980 med Nilsson, UD, och Ingrid Gärde Widemar uppgav han att han flera gånger samtalat med RW 1977 i lägret 385/5 i Mordvinien. (Någon månad tidigare hade han förnekat kännedom om RW!) Nilsson/Gärde Widemar konkluderar att Garcia

"till en i huvudsak trovärdig berättelse löst hade fogat uppgifterna om sina möten med RW". Garcia vistades på Gitte Wallenbergs gård i Granada-trakten i januari 1980. Vart han tagit vägen efter samtalet i Madrid i slutet av januari 1980 vet vi inte.

Enligt experten Avraham Shifrim i Israel har Garcias berättelse "många svaga punkter". Enligt amerikansk f d fånge var G "en notorisk lögnare och en vaneförbrytare av lägsta slag". Pype beskriver honom som "fantasifull", en annan f d medfånge uppger att han var "ovederhäftig".

6. Walther Naumann. När han påträffades i mars 1980 arbetade han vid universitetet i Heidelberg på Akademisches Ausländeramt. Han satt i Vladimir 1961-63 och därefter till 1969 i 385/5 i Mordvinien. Han hade endast hört talas om RW i västerländska nyhetsmedia.

7. Walther Häfelin. Schweizare, ibland omnämnd endast som "Walther". Ingrid Gärde Widemar talade med honom i telefon i mars 1980. Han hade under tre år i 385/5 (1975-78) aldrig hört talas om RW.

8. Pype. Tycks vara två olika belgier P. Dels är det en som arbetat för någon sorts aktionskommitté för Östeuropa (VAKO). Han häktades i Leningrad och satt fyra månader i fängelse 1977. J-J von Dardel skrev till Dig om honom 7 januari 1980.

Dels var det en A Pype som suttit i 385/5 samtidigt som bl a Garcia. Han hade inte hört talas om någon svensk fånge. Han besöktes av en representant för ambassaden i Bryssel 26 februari 1980 i den hälsokostbutik i Kortrijk han som medlem av ett katolskt kollektiv förestod.

9. Peter Sonntag. Västtyska Röda Korsets "Suchdienst" hade i februari 1980 uppgifter om tre olika Peter Sonntag, men alla hade återvänt från Sovjet redan 1949. Papadopoulos hade träffat honom i 1985/5 och trodde att han numera (1980) bodde i Israel. I Israel trodde man att han bodde i Heidelberg. Och Naumann trodde att han bodde i Hamburg. Men jag kan inte se att vi lyckats spåra denne Peter Sonntag.

10. Jedina Butova, fängelseläkare i Vladimir. Om henne har vi mest information från Kalinski, och honom får man vad jag förstår ta med flera nypor salt. Hon uppgavs av K vara född 1921 och kallades än "fångarnas ängel" än "Greta". Kalinski uppgav sig 1984 ha information från Butova via ett utsmugglat brev om att RW skulle ha varit i livet så sent som 1982, i cell 17 i Vladimir-fängelset. 1982 var enligt K det år Butova gick i pension, och då skall hon ha bosatt sig nära Vladimir, i Jurije Polskije. 1985 meddelade K via ambassaden i Tel Aviv att RW avlidit i februari samma år i lunginflammation.

1988 presenterade ambassaden i Moskva för MID en uppgift från Sonja Sonnenfeld om att Butova skulle ha opererat RW 1981 eller 1982. MID-tjänstemannen lovade undersöka och återkomma. Detta gjorde han vad jag kan se inte då, men vid ert besök i höstas fick ni bl a ett intyg om att Butova varit chef för sjukvårdsavdelningen i Vladimir från 1946 till 1978, samt ett annat intyg undertecknat av henne själv där hon uppgav att hon aldrig konsulterats av någon patient Wallenberg, utan fått höra talas om honom först 1988 av sovjetiske ambassadören i Luxemburg, Avdejev(!).

"Butova-brevet" från 1984 ansågs vara en förfalskning. Vid ert besök i Moskva i oktober gav ryssarna oss jäm- förelsematerial i form av Butovas handskrivna intyg. En expert bör nu slutgiltigt kunna bekräfta förfalskningen

11. Om Gomashvili och Muchov har jag inte funnit några uppgifter.

Som framgår ovan har jag försökt att i möjligaste mån tala om var vittnena fanns, för den händelse Du vill söka förnyad kontakt. Men som Du ser är det mestadels redan ordentligt vända stenar.

Best. Litzner!

hllg
M. Hallqvist

Martin Hallqvist

P	2	En'
---	---	-----

P01

ARCHIVE COPY

MSG NO: 900212-285

DISTRIBUTION STATUS AT: 1990-02-12-11.1

TO:

STATUS:

TIME:

DIARY NO

UD/POL 1

DISTRIBUTED

1990-02-12-11.10

FROM: BUDAPEST

POSTED TIME: 1990-02-12-11.08

MSG NO: 900212-285

UD/POL 1

+

AMBASSADEN BUDAPEST 1990-02-12

UD STOCKHOLM

✓ 24. FOER POL 1, HALLOVIST. RE WALLENBERG.
EDRA TELEX 24 OCH 27, 900207.

*msf delat
Sjö 12/12
M*

FRU LENTE HAR INGA INVAENDNINGAR TILL ATT REDAKTOER SJOE
TAR KONTAKT MED HENNE. LANGFELDER HAR AEVEN ANDRA
SLAEKTINGAR I UNGERN.

TACKSAM ERFARA LAEGET BETRAEFFANDE UPPGIFTER OM
WALLENBERG ENLIGT HANDBREV STROEMHOLM-WOEHLER
900115.

*/ ch 16/2
M*

STROEMHOLM

AMBASSADEN BUDAPEST

- End of printout

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CL1

KOPIA TILL:

ÅTGÄRD:

UTR MIN

-"-

KABS

POLCH

BITR POLCH

POL 1

POL 3

POL 3

Pol 3/Kr M Mossberg/EA

INK UTRIKESDEP		
Cnr...../.....		
1990-02-16 (S)		
Ard	Gr	MM
A	2	Eel

POL

INKOM UD 1990-02-15

AMBASSADEN TEL AVIV

1990-02-15

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 OCH POL 3

RE GATA UPPKALLAD EFTER RAOUL WALLENBERG

FORTS

UTRIKESDEPARTEMENTET

1

RE GATA UPPKALLAD EFTER RAOUL WALLENBERG

DAA WIDE IDAG TILLSAMMANS MED REPRESENTANTER FOER TEL AVIVS KOMMUN
BESOEKTE DEN GATA SOM KOMMER ATT UPPKALLAS EFTER RAOUL WALLENBERG,
UNDERSTROEK KOMMUNEN STARKT HUR MYCKET MAN HOPPADES ATT EN
REPRESENTANT FOER FAMILJEN WALLENBERG SKULLE KUNNA DELTA I
CEREMONIEN DEN 19 MARS. VI VORE DAERFOER TACKSAMMA ATT FAA ERFARA
HUR FAMILJEN STAELLER SIG TILL EVENEMANGET, SAMT OM MAN KOMMER ATT
SKICK NAAGON REPRESENTANT.

BERGQUIST

AMBASSADEN TEL AVIV [REDACTED]

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol I)
Kr Hallqvist/EL

Dnr	Avd Grupp Mål
46/001	P 2 E U I
1990-02-15	

90-02-16 Pol I

A + b t amb Moskva, nr 17, ✓

f kdm och ev kommentarer.

Hallqvist/EL

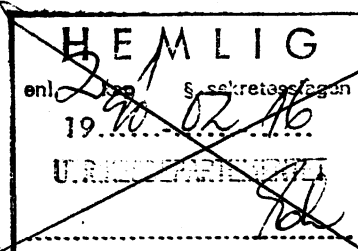
Generalkonsuln Ahlander
LENINGRAD

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	16/2 1990
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign

H E M L I G T

Wallenberg
(2 bil)

Broder,

./1 Närslutet sänder jag Dig en promemoria som Leifland skrev den 20 februari 1963 efter att ha talat med Marvin W. Makinen, som satt fängslad i Vladimir 1961-63, och som en tid delade cell med en sovjetisk medborgare av lettisk börd, Cigurds Krumich. Denne skulle i Vladimir ha träffat en svensk, och det var angående denne svensk som Leifland intervjuade Makinen.

I slutet av promemorian sägs att såvitt Makinen visste hade Krumich återvänt till Lettland, men han kände inte till någonting om vistelseort, yrke o s v. Guy von Dardel håller kontakt med Makinen och vill ha honom med i en internationell undersökningskommission. Det är förmodligen ./2 av Makinen som von Dardel fått närslutna fotokopia av ett uppslag i en adressbok, där det längst ner står skrivet "Kruminsh, Z.D., Aloja, Lat. SSR".

Det vore intressant om ni kunde söka mannen för en intervju där ni ställer så detaljerade frågor som möjligt om vad

Ifylles av postexp

Avsant med

☐ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post

Avsändn datum Sign

K minns av svensken i Vladimir. Enligt Leiflands PM skulle K troligen vara född 1927, och skulle alltså nu vara några och sextio.

Jag menar att vi i detta fall knappast behöver gå den officiella vägen via MID. Om ambassaden i Moskva anser det, utgår jag ifrån att jag därifrån får en signal. Kopia av detta brev skickas dit med nästa veckas lägenhet. Om ambassaden reagerar återkommer jag alltså inom kort.

Martin Hallqvist

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

ang. svenska medborgare
i Sovjetunionen

Washington den 20 december 1963.

P 2. 1 bil.

Strängt förtroligt

22/12-63

Broder,

Ar

Under knappt en och en halv timma hade Leifland idag tillfälle att på State Department utfråga Makinen om hans kontakter med den sovjetiske medborgare av lettisk nationalitet, Cigurds Krumich, som i Vladimir skulle ha haft kontakt med en svensk medborgare. Makinen åtföljdes av en tjänsteman från CIA, Mr. Delcarlo, samt av Mr. William Owen och Mr. Richard Geppert från State's nordeuropeiska byrå.

Om kompletterande upplysningar önskas, har State Department lovat att ordna en ny kontakt med Makinen. Denne bor i Massachusetts, och man har låtit oss förstå att man inte gärna ser att Makinen ensam sammanträffar med representanter för utländska beskickningar (förutom oss har i varje fall engelsmännen visat intresse att få träffa Makinen). Därest ett nytt personligt sammanträffande med Makinen skulle visa sig önskvärt, torde vi alltså få avvakta hans nästa besök i Washington.

Får jag i detta sammanhang också nämna, att Mr. Owen

rikesrådet Åström,
t o c k h o l m

Ua

vid ett par tillfällen understrukt att han utgår från att vi, därest vi önskar begagna Makinens utsaga gentemot Moskva, först kontaktar State Department.

En av Leifland upprättad promemoria över samtalet med Makinen närslutes.

./.

Leif Leifland

Gunnar Jarring
Gunnar Jarring

Bil. hbr GJ/SÅ 20.12.63.

Strängt förtrolig.

1 bil.

PM angående samtal med Marvin William Makinen den
20 december 1963.

Jag hade idag tillfälle att i State Department under knappt 90 minuter ställa frågor till Marvin William Makinen angående hans kontakter med den sovjetiske medborgare av lettisk börd, Cigurds Krumich, som i Vladimir-fängelset öster om Moskva skulle ha haft kontakt med en svensk medborgare. I samtalet deltog även en representant för CIA, Mr. Delcarlo, samt - under den första timmen - Mr. William Owen och Mr. Richard Geppert från State Department's nordeuropeiska byrå.

1. Marvin William Makinen är 24 år gammal och från Ashburnham i Massachusetts. Han arresterades i Kiev år 1961 under en turistresa i Sovjetunionen och dömdes för spionage till 8 års fängelse. Makinen frigavs i början av oktober 1963 tillsammans med amerikanske katolske prästen Walter M. Ciszek i utbyte mot två sovjetiska medborgare som i Förenta Staterna avtjänade straff för spioneri, nämligen Ivan D. Egorov, tidigare knuten till Förenta Nationernas personalavdelning, samt dennes hustru Alexandra.

Makinen är av finsk börd. Hans farföräldrar invandrade från Finland och under hans uppväxtår hade finskan varit det gängse umgängesspråket i föräldrahemmet. Finskan hade sålunda varit Makinens första språk, och han talar det fortfarande flytande. Han talar vidare ryska (även några fraser svenska) och beskrives stundom i amerikansk press som "certainly a very brilliant student". Han ämnar efter en viloperiod återuppta sina studier vid universitetet i Philadelphia.

Makinen gjorde under samtalet ett intryck av att vara trött och sliten. Han hänvisade ofta till de stora psykiska och fysiska påfrestningar som han utsatts för under sin tid i Sovjetunionen, där han vid flera tillfällen skulle ha varit utsatt för hjärntvätt. Han hade under sin fängelsetid ofta lidit av magåkommor, beroende på matens dåliga kvalitet. Under samtalets gång gjorde han upprepade antikommunistiska inpass.

2. Efter det att Makinen år 1961 gripits och dömts till 8 års fängelse för spionage, hade han i oktober samma år förts till Vladimir-fängelset. Han hade vistats där till den 9 augusti 1963. De sista månaderna före frigivningen, som ägde rum i oktober 1963, hade han tillbragt i ett arbetsläger i Mordovska republiken sydöst om Moskva.

Om Vladimir-fängelset berättade Makinen att detta fortfarande hyste många politiska fångar. Block I och II innehöllle sålunda så gott som enbart politiska brottslingar, de flesta ryssar men även några utlänningar, framför allt från Mellersta Östern. Enligt Makinen skulle Vladimir alltså icke, såsom flera av dem som lämnade fängelset åren 1955-1957 uppgivit (exempelvis tysken Mulle och schweizaren Brugger), i mitten av 1950-talet ha tömts på politiska fångar. Det torde tvärtom enligt Makinen under hela 1950-talet ha varit ett av de viktigaste fängelserna i Sovjetunionen för politiska brottslingar. Ännu idag vore Vladimir enligt Makinens mening jämte Lefortovskja den viktigaste straffanstalten för sådana brottslingar. I varje fall gällde detta block I och II; om internerna i övriga block sade sig Makinen sakna närmare kännedom.

Makinen hade huvudsakligen vistats i block II. Den beskrivning, som Makinen gav under den relativt korta tid som stod till förfogande för förhöret, överensstämmer med den bild som andra Vladimir-fångar givit. Block II har sålunda fyra våningar. De tre bottenvåningarna innehåller celler längs långväggarna, ungefär 20 i varje våningsplan. Korridoren mellan långväggarna är relativt bred; tidigare torde här ha funnits ett ljusschakt som löpte genom alla fyra våningarna. I de tre lägre våningsplanen finns breda fönster i båda ändarna av korridoren, d.v.s. på husets kortsida. Samtliga celler i dessa tre våningar är försedda med fönster. Den fjärde våningen upptas av sjukhuset. Makinen hade dock aldrig besökt

./.

denna del av byggnaden. - En av Makinen upprättad skiss över andra våningen närslutes.

3. Från början av april 1962 till slutet av januari 1963 hade Makinen delat cell (nr 31, på skissen utmärkt med ett kryss) med Cigurds Krumich, sovjetisk medborgare av lettisk nationalitet. Makinen berättade om Krumich att denne torde ha varit född år 1927 (möjligen något år tidigare eller senare). Makinen visste inte om Krumich hade någon form av utbildning. Han hade dock, bl.a. på grund av Krumich's anmärkningsvärda språkkunskaper, fått ett intryck av att Krumich gått genom i varje fall några klasser av gymnasium. Mot slutet av andra världskriget, vid 17 års ålder, hade Krumich tagit värvning vid ett lettiskt truppförband. Han hade deltagit i stridshandlingarna i Tjeckoslovakien under krigets slutskede, samt råkat i sovjetisk fångenskap. Under åren närmast efter 1945 torde han ha befunnit sig i krigsfängeläger.

Efter återkomsten till Lettland hade Krumich - enligt vad han uppgivit för Makinen - under början av 1950-talet tagit kontakt med lettiska frihetskämpar och anslutit sig till ett partisanförband. Några år in på 1950-talet hade han arresterats av sovjetiska myndigheter och dömts till 15 års straffarbete. Han torde ha kommit till Vladimir år 1955. Den första tiden i Vladimir hade han tillbringat i "solitary confinement" i första våningen av block II. I början av år 1956 hade han förflyttats till en annan cell i block II. Han torde ha delat cell med ett rätt stort antal fångar; Makinen hade en känsla av att Krumich bytt cell rätt ofta, ibland var tredje månad.

Förhållandet mellan Makinen och Krumich hade inte varit det bästa. För det första finge man komma ihåg, underströk Makinen flera gånger under samtalets lopp, att det fordras en nästan övernaturlig ansträngning att inte bli irriterad på en människa som man hade att dela cell med 24 timmar om dygnet, månad efter månad. Vid sidan av denna naturliga friktionsanledning fanns emellertid i Makinens bedömning av Krumich ännu ett element, nämligen av misstanke om att Krumich lät sig utnyttjas av lägerledningen att skaffa upplysningar om nedfångarna. Makinen hade på ett mycket tidigt stadium efter det han sammanfördes med Krumich (de delade cell från april 1962 till januari 1963) tyckt sig förstå, att Krumich hade "extraordinary connections with the prison administration". Denna misstanke hade sedan tydligen växt sig allt starkare, ehuru den aldrig

förtätats till fullkomlig visshet. En av de omständigheter, som kom Makinen att vara på sin vakt mot Krumich, var dennes täta cellbyten. En annan faktor var att hans straff, 15 år, inte tycktes stå i någon rimlig proportion till hans brott, väpnad partisanverksamhet mot ryssarna. Även andra fångar i Vladimir och i det arbetsläger som Makinen sedan förts till hyste misstankar om att Krumich "was working on the co-prisoners" på uppdrag av lägerledningen.

Mot bakgrunden av denna negativa karaktäristik av Krumich är det inte ägnat att förvåna att Makinen vid ett par tillfällen underströk, att han ansåg att "Krumich was not very trustworthy". Krumich hade vissa vänner bland fångarna i Vladimir, och gentemot dessa kunde han kanske tala öppet och sanningsenligt, men "jag var inte hans vän, och jag har ingen känsla av att jag alltid kunde lita på vad han sade".

4. Om Krumich' kontakter med en svensk medborgare i Vladimir-fängelset berättade Makinen följande.

Under vissa perioder hade Krumich av lägerledningen fått i uppdrag att utföra renhållningsarbete i block II. Detta arbete hade bestått i att tvätta väggarna och korridorerna i de tre våningsplanen, putsa fönstren, dela ut handdukar till fångarna i samband med baden o.s.v. Arbetet gav Krumich vissa speciella möjligheter att få kontakt med fångarna. Enligt vad Krumich berättat för Makinen då de delade cell från april 1962 till januari 1963, hade han under detta sitt arbete kommit i kontakt med en svensk medborgare i block II. Makinen hade flera gånger försökt att av Krumich få så detaljerade och konkreta upplysningar som möjligt om denne svensk. Hans intresse dikterades, underströk han vid ett par tillfällen, av att han, som ju vore av finsk härstamning, givetvis ville ha så fullständiga upplysningar som möjligt om eventuella fångar från de skandinaviska länderna. Det hade emellertid varit svårt att av Krumich få några detaljupplysningar om svensken. Såvitt Makinen nu kunde erinra sig borde Krumich' sammanträffande med svensken ha ägt rum år 1957 eller 1958, möjligen dock under senare delen av år 1956 eller också senare, 1959 eller förra delen av 1960 - sannolikt dock, som sagt, 1957 eller 1958.

Enligt vad Krumich berättat om svensken, hade han aldrig elat cell med denne, blott på något sätt haft kontakt med honom i samband med sitt arbete i fängelsekorridoren eller i fängelsebadet. Kontakten kunde exempelvis, sade Makinen, ha

skett så att svensken, på väg till toaletten intill cell 37 i andra våningsplanet av block II, haft tillfälle att utbyta några ord med Krumich som då tvättat fönstret på korridorens kortsida intill toaletten. Krumich hade dock aldrig, trots att Makinen vid flera tillfällen försökt få igång ett samtal härom, givit några närmare indikationer om karaktären av eller innehållet i sina kontakter med svensken. Makinen kunde sålunda inte säga någonting om svenskens yrke, familjeförhållanden, hur länge han hade varit i Sovjetunionen, med vilka andra fångar han kommit i kontakt o.s.v. Möjligen - men Makinen underströk att han nu kanske gjorde en efterhandskonstruktion - hade han ett intryck av att Krumich vid något tillfälle sagt, att svensken vore äldre än Makinen själv (född -39) och åtminstone i samma ålder som Krumich själv, d.v.s. född någon gång mellan 1925 och 1928. Vidare utgick Makinen från att svenskens brott bestod i spioneri. Den enda mera konkreta detalj, som Krumich berättat, vore att svensken vid ett tillfälle skulle ha sagt att han, om han någon gång komme tillbaka till sitt hemland, hoppades erhålla någon form av pekuniärt bidrag.

I övrigt svarade Makinen nekande på följande frågor från min sida:

Hade Krumich nämnt något om svenskens fysiska och mentala hälsotillstånd? (Makinen gjorde i detta sammanhang en allmän hänvisning till den dåliga kosten, nervpressen, hjärntvätten.)

Hade Krumich lämnat några informationer om i vilka andra fängelser svensken skulle ha vistats?

Hade Krumich sagt något om svenskens språkkunskaper, intressen, utbildning, tidigare vistelseort, längden av hans straff? Ansträngningar från svenska regeringens sida att få svensken frigiven?

På en annan fråga av mig svarade Makinen att han icke någonsin hört namnet Wallenberg förrän han, efter sin återkomst till Förenta Staterna, kontaktats av amerikanska myndigheter.

Makinen beklagade mycket att han inte kunde lämna några mera fylliga uppgifter om Krumich' kontakter med svensken.

"I would like to help you as much as possible, I know what it is like to be in a Russian prison. But this is all I know".

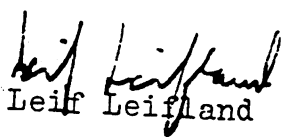
5. På min fråga huruvida någon annan medfånge i Vladimir någonsin talat om att utländska fångar skulle befinna sig där - förutom de ovan nämnda från Kallersta Östern - svarade Makinen att han trodde sig förstå att även en engelsk medborgare hölls fängslad i Vladimir. Han ville emellertid understryka att han själv hållits "pretty isolated". Hans möjligheter till kontakt med andra fångar än cellkamraterna hade varit utomordentligt små. Lägerledningen sökte genom olika åtgärder minska möjligheterna av kommunikation. Makinen själv hade inte förrän på ett rätt sent stadium lärt sig metoden för knackning genom väggarna.

Trots de begränsade möjligheterna till kontakt med medfångar hade emellertid Makinen så småningom fått en viss bild av fångklientelet i Vladimir. Hans egen uppfattning vore snarast att om en svensk medborgare hållits fängslad i Vladimir under den tid han själv vistats där - d.v.s. från oktober 1961 till augusti 1963 - skulle han säkerligen ha erfarit detta även genom andra kanaler än Krumich. "So my conclusion is that if Krumich told me the truth about a Swede in Wladimir, this Swede must have left before I came to the prison."

6. Såsom framgår av ovanstående skulle Krumich ha sagt att han själv icke delat cell med svensken i Vladimir. Av två medfångar i det arbetsläger, till vilket Makinen förts sedan han lämnat Vladimir, hade Makinen emellertid erfarit att Krumich faktiskt skulle ha delat cell med svensken. Makinen erinrar sig nu namnet på blott en av dessa medfångar, en sovjetisk medborgare vid namn Vassilij Vorobey. Han ansåg emellertid båda vara trovärdiga personer. De hade tidigare vistats i Vladimir.

7. Såvitt Makinen visste, hade Krumich numera benådats och återvänt till Lettland. Han vore emellertid inte närmare bekant med Krumich' nuvarande vistelseort, yrke o.s.v.

Washington den 20 december 1963.

Leif Leifland

ADDRESSES

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

ADDRESSES

NAME

ADDRESS

EXCII.

TEL. No. _____

NAME _____

ADDRESS

EXCii.

TEL. No.

NAME

ADDRESS

EXCH.

TEL. No.

NAME:

ADDRESS

EXCI!.

TEL. No. _____

NAME

ADDRESS

XCII.

TEL. No.